

Korkeakoulutettujen asumispreferenssit osana pääkaupunkiseudun alueellista eriytymistä

Paula Piritta Jääskeläinen

Helsingin yliopisto

Valtiotieteellinen tiedekunta

Sosiologia

Pro gradu -tutkielma

Tammikuu 2018

HELSINGIN YLIOPISTO
HELSINGFORS UNIVERSITET
UNIVERSITY OF HELSINKI

Tiedekunta/Osasto – Fakultet/Sektion – Faculty Valtiotieteellinen tiedekunta		Laitos – Institution – Department Sosiaalitieteiden laitos
Tekijä □– Författare – Author Jääskeläinen, Paula Piritta		
Työn nimi – Arbetets titel – Title Korkeakoulutettujen asumispreferenssit osana pääkaupunkiseudun alueellista eriytymistä		
Oppiaine – Läroämne – Subject Sosiologia		
Työn laji – Arbetets art – Level Pro gradu -tutkielma	Aika – Datum – Month and year Tammikuu 2018	Sivumäärä – Sidoantal – Number of pages 89 s. + liitteet
Tiivistelmä – Referat – Abstract		
<p>Tässä tutkielmassa tarkastellaan työssäkäyvien ylemmän korkeakoulututkinnon suorittaneiden asumispreferenssejä sellaisilla asuinalueilla, jotka ovat sosioekonomisesti tarkasteltuna hyväosaisia. Useat tutkimukset osoittavat pääkaupunkiseudun eriytyneen alueellisesti siten, että korkeakoulutetut ovat sijoittuneet asumaan Helsinginniemielle ja länsipainotteisesti merenrannoille. Matalan tulo- ja koulutustason, korkean työttömyyden ja etnisen heterogeenisyyden alueet painottuvat lähinnä Helsingin itäiseen suurpiiriin ja pääkaupunkiseudun radanvarsi-alueille. Tutkielmassa pureudutaan alueelliseen, sosioekonomiseen ja etniseen eriytymiseen korkeakoulutettujen asumispreferenssien lisäksi myös tutkittavien omien eriytymistä koskevien pohdintojen kautta.</p> <p>Tutkielman näkökulma on kulttuurisosiologinen. Teoreettisena taustana käytetään Bourdieun distinktioteoriaa erityisesti painottaen kulttuurisen pääoman merkitystä asumisvalintojen ja alueellista eriytymistä koskevien käsitysten mahdollistajana ja selittäjänä. Tutkielman fokuksessa on pääkaupunkiseudun alueellinen kehitys, mitä taustoitetaan ottamalla huomioon myös suomalaisen yhteiskunnan historialliset ja kulttuuriset erityispiirteet, kuten suomalaisten yhteneväiset asumistoiveet ja sosiaaliseen sekoittamiseen perustuva asunto- ja kaavoituspolitiikka.</p> <p>Tutkielman aineisto koostuu kymmenestä puolistrukturoidusta teemahaastattelusta. Haastateltavat olivat iältään 30 – 55-vuotiaita ylemmän korkeakoulututkinnon suorittaneita naisia ja miehiä. Kuusi heistä asui Helsinginniemiellä ja neljä muilla pääkaupunkiseudun kerrostalovaltaisilla alueilla. Aineiston analyysimenetelmä on abduktiivinen sisällönanalyysi. Analyysin pohjana käytetään aiempaa tutkimustietoa alueellisesta eriytymisestä ja asumispreferensseistä.</p> <p>Tuloksena esitetään korkeakoulutettujen asumispreferenssien ilmentävän urbaania asumisen elämäntyyliä. Asumisessa arvostetaan helppoutta: kerrostaloasumista, hyviä liikenneyhteyksiä ja palveluita. Kulttuuriset arvostukset liittyvät alueen historiallisuuteen, esteettisyyteen, suvaitsevaisuuteen ja sosiaalisten suhteiden myötä korostuvaan asukkaiden samankaltaisuuteen sekä turvallisuudentunteeseen.</p> <p>Alueellinen eriytyminen tulee ymmärrettäväksi tuntemattomiin ihmisiin liittyvien turvattomuuskokemusten ja uhkien kautta. Käytännössä tämä tapahtuu muille kuin omalle asuinalueelle paikantuvien turvallisuusuhkien ja vaarojen alueellisesti paikannettavana välttelemisenä. Eriytyminen on myös etäisyyden kautta määrittynyttä, korkeasti koulutetut ovat eriytyneet alueellisesti asuinalueidensa ja työpaikkojensa mukaisesti. Muut alueet asukkaineen jäivät konkreettisesti etäisiksi. Sosioekonominen, etninen ja alueellinen eriytyminen on haastateltavien käsitysten perusteella hyvin tunnistettua ja tiedostettua.</p> <p>Johtopäätöksenä todetaan erontekojen noudattavan toisenlaista logiikkaa kuin Bourdieun Ranskaa koskevissa tutkimuksissa. Suomalaisessa yhteiskunnassa distinktioita tehdään ennen kaikkea häivyttämällä sosioekonomisia eroja; puheessa korostetaan tasa-arvoa ja omaa ylemmää asemaa tuodaan alaspäin tavallisuuspuheen kautta. Oma asuinalue nähdään tavallisena sosioekonomisesta eriytymisestä huolimatta. Puheet ja käsitykset tuotetaan kulttuurisen pääoman kautta yhteiskunnallisesti sopiviksi ja hyväksytyiksi. Tällainen puhe on hyvin harkittua, varovaista ja refleksiivistä. Sosiaaliin suhteisiin ja turvallisuuteen perustuva samankaltaisten ihmisten pariin hakeutuminen kuitenkin on olennainen osa pääkaupunkiseudun alueellista eriytymistä.</p>		
Avainsanat – Nyckelord – Keywords alueellinen eriytyminen, pääkaupunkiseutu, asumispreferenssit, Bourdieu, kulttuurinen pääoma, distinktioteoria		

Sisällys

1 Johdanto	1
1.1 Tutkimustehtävä ja tutkimuksen rakenne	2
2 Alueellinen eriytyminen	4
2.1 Eriytymisen erityispiirteet Suomessa	5
2.2 Sosioekonominen ja etninen eriytyminen	6
2.3 Yksilölliset tekijät alueellisessa eriytymisessä	9
2.4 Korkeakoulutettujen alueellinen sijoittuminen pääkaupunkiseudulla	12
2.5 Asumispreferenssit ja asumisen elämäntyyli	15
2.6 Suomalaisten asumistoiveet	19
3 Teoreettinen tausta	21
4 Aineisto, menetelmä ja analyysi	24
4.1 Tutkimuskentän ja aineiston rajaus	24
4.2 Tutkimuskentän esittely	25
4.3 Aineisto ja aineiston kerääminen	27
4.4 Haastateltavien esittely	29
4.5 Tutkielman luotettavuus ja eettisyys	31
4.6 Analyysimenetelmä ja analyysin kulku	32
5 Kulttuurinen pääoma asumispreferensseinä	35
5.1 Urbaani asumisen elämäntyyli	36
5.2 Konkreettiset asumispreferenssit	37
5.3 Kulttuuriset arvostukset asumisvalinnoissa	41
5.4 Sosiaalinen pääoma ja sosiaaliset suhteet	45
5.4.1 Naapurit ja suhteet naapureihin	46
5.4.2 Muut sosiaaliset suhteet	47
5.6 Kaupunkilainen juurtuminen	49
6 Käsitteet alueellisesta eriytymisestä	55
6.1 Käsitteet huonoista alueista	56
6.2 Lähiöiden ristiriitainen maine	60
6.3 Käsitteet huono-osaisuudesta	62
6.4 Suhteet maahanmuuttajiin	64
7 Kulttuurinen pääoma haastateltavien puheessa	68
7.1 Huoli elitistiksi leimautumisesta	68
7.2 Suhde koulutukseen	70
7.3 Luottamus yhteiskunnallisiin instituutioihin	74
7.4 Suhde rasismiin	76
7.5 Tavallisuuden korostus	78
8 Tulosten yhteenvetoa ja pohdintaa	81
Liite 1 Kartta Ara-asunnoista	90
Liite 2 Tutkimuskutsu	91
Liite 3 Haastattelurunko	92

1 Johdanto

Tässä tutkielmassani tarkastelen pääkaupunkiseudulla asuvien työssäkäyvien ylemmän korkeakoulututkinnon suorittaneiden asumispreferenssejä osana seudun alueellista eriytymistä. Lähestyn aihetta asumispreferenssien lisäksi myös haastattelemieni ihmisten alueelliseen eriytymiseen liittyvien käsitysten kautta. Tulkitsen näitä asumispreferenssejä ja käsityksiä kulttuurisen pääoman käsitteen kautta.

Kuulun useampaan sosiaalisen median kaupunkikulttuuriin keskittyvään ryhmään. Näitä ryhmiä seurattessani olen ilokseni huomannut, että koko pääkaupunkiseutu on täynnä erilaisia tapahtumia ja positiivisia kehityskulkuja. Toistuvasti harmittelen lähinnä sitä, etten ehdi käymään kaikissa mielenkiintoisissa tapahtumissa. Helsinki on siis ehdottomasti kiinnostava kaupunki niin asukkaille kuin matkailijoillekin. Kaupunki ei kuitenkaan näyttäydy kaikille samoin.

Helsingin Sanomat kirjoittaa usein pääkaupunkiseudun alueiden eriytymisestä ja eriarvoistumisesta. Muutama vuosi sitten aloin kiinnittää tällaisiin uutisiin enemmän huomiota. Jossain vaiheessa minusta alkoi tuntua, että tällaisia artikkeleita on lehdessä yhä enemmän, lähes joka viikko. Helsingin Sanomien alueellisessa eriytymiskeskustelussa nousi esiin jopa ajatus ihmisistä täysin omissa kuplissaan, vailla kosketusta toisten elämään. Vaikka tämä onkin melkoinen kärjisty, sain tästä alustavan tutkimusidean. Kuplat siis johdattivat minut sellaisille asuinalueille, joita voidaan kutsua melko homogeeniseksi väestöltään ja sen seurauksena eriytyneiksi. Alueille, joita voisi kutsua vaikkapa hyväosaisiksi. Lopputuloksena näistä pohdinnoistani on tämä tutkielma.

Alueellinen eriytyminen voidaan ymmärtää sosioekonomisilta, demografisilta ja etnisiltä taustoiltaan erilaisten ihmisryhmien epätasaiseksi sijoittumiseksi kaupunkialueella. (Vilkama 2012, 24 – 25). Useat suomalaiset tutkimukset osoittavat tällaisen alueellisen, sosioekonomisen ja etnisen eriytymisen olevan osa pääkaupunkiseudun kehitystä. (ks. esim. Kortteinen ym. 1999b, Kortteinen ym. 2005b, Vilkama 2011, Bernelius 2013, Kortteinen & Vaattovaara 2015). Alueellinen eriytyminen ei kosketa ainoastaan pääkaupunkiseutua, vaan myös muita suuria kaupunkiseutuja Suomessa (Rasinkangas 2013). Useiden tutkijoiden mukaan pääkaupunkiseudun alueellinen eriytyminen alkaa

muistuttaa lukuisten eurooppalaisten metropolien eriytymiskehitystä (esim. Vilkama 2011, Bernelius 2013).

Koulutustaso ennustaa parhaiten yksilön tulevaa tulotasoa ja työllistymistä. Alueelliset erot koulutustasossa ovat pääkaupunkiseudulla suuria. (Vilkama 2014, 22.) Pääkaupunkiseutu onkin enenevässä määrin alueellisesti eriytynyt koulutus- ja tulotason mukaan (Kortteinen & Vaattovaara 2015, 569 – 571). Tutkielmani ponnistaa juuri edellä esitetystä eriytymiskehityksestä. Lähestyn alueellista eriytymistä nimenomaan hyväosaisten alueilla asuvien korkeasti koulutettujen näkemysten kautta.

Tutkielmani ankkuroituu osaksi kaupunkisosiologista tutkimusta. Alueellisen luonteensa vuoksi se nojaa myös kaupunkimaantieteen tutkimukseen. Näkökulmani aiheeseen on kulttuurisosiologinen, sillä tarkastelen korkeasti koulutettujen asumispreferenssejä ja näkemyksiä alueellisesta eriytymisestä Bourdieun distinktioteorian ja eritoten kulttuurisen pääoman kautta. Tutkielmani antaa lisää tietoa aikaisempaan – joskin yllättävän vähäiseen – tutkimukseen hyväosaisten asumispreferensseistä (Kortteinen 2005b, Karhula 2011). Se vastaa myös kysymykseen korkeasti koulutettujen käsityksistä alueellisesta eriytymisestä – jota myös heidän alueellinen sijoittumisensa osaltaan aikaansaa.

1.1 Tutkimustehtävä ja tutkielman rakenne

Tutkimustehtävänäni on selvittää, millaisia ovat ylemmän korkeakoulututkinnon suorittaneiden asumispreferenssit hyväosaisten alueilla. Miksi he asuvat missä asuvat? Mitä he arvostavat asumisessaan? Tämän lisäksi olen kiinnostunut heidän käsityksistään alueellisesta, sosioekonomisesta ja etnisestä eriytymisestä. Tätä kautta lähestymistapani kiinnittää huomion myös korkeakoulutettujen asuinpaikkavalintojen merkitykseen alueellisessa eriytymisessä (Bråmås 2006, 1127; Rasinkangas 2013).

Tutkimuskysymykseni jakaantuu kahteen osaan, joista ensimmäinen on:

Millaisia ovat ylemmän korkeakoulututkinnon suorittaneiden asumispreferenssit hyväosaisilla alueilla?

Toinen taas:

Millaisia käsityksiä heillä on etnisestä, sosioekonomisesta ja alueellisesta eriytymisestä pääkaupunkiseudulla?

Luvussa 2 lähestyn tutkimuskysymystäni käymällä ensin läpi aiempaa tutkimusta alueellisesta eriytymisestä, asumispreferensseistä ja asumisen elämäntyyleistä. Kolmannessa luvussa esittelen tutkielmani teoreettisen viitekehyksen, Bourdieun distinktioteorian niiltä osin kuin se on tutkielmani ymmärtämiseksi tarpeellista. Määrittelen myös tutkielmani kannalta tärkeimmät käsitteet. Luvussa 4 kuvailen tutkimuskenttääni, tutkimusaineistoani, tutkimusmenetelmäni puolistrukturoitua teemahaastattelua ja analyysimenetelmäni teoriaohjaavaa sisällönanalyysia. Viidennessä luvussa käyn läpi tutkimuskysymykseni ensimmäisen osan tuloksia korkeakoulutettujen asumispreferensseistä. Seuraavaksi käsittelen tutkimuskysymykseni toista osaa, joka valottaa pääkaupunkiseudun eriytymistä korkeakoulutettujen asumispreferenssien ja käsitysten kautta. Luvussa 7 pyrin osoittamaan millä tavoin sekä asumispreferenssit että käsitykset eriytymisestä ovat kulttuurisen pääoman kautta välittyneitä ja sen ilmentymiä. Lopuksi pohdin vielä tuloksiani, tutkielmani rajoitteita sekä jatkotutkimuksen tarpeita.

2 Alueellinen eriytyminen

Alueellisesta eriytymisestä puhutaan toisinaan segregaatina. Segregaatio viittaa useimmiten asuinalueiden ei-toivottuun ja voimakkaaseen eriytymiseen sosioekonomisesti ja etnisesti hyvä- ja huono-osaisiin alueisiin. Merkitysvivahteeltaan segregaatio käsitteenä on negatiivisesti arvolatautunut ja normatiivinen. Segregaatio on yksiselitteinen yhteiskunnallinen ongelma. Jotkut tutkijat puhuvatkin segregatian sijaan mieluummin eriytymisestä. (Kortteinen & Vaattovaara 2005a, 128; Rasinkangas 2013, 32 – 35.) Eriytyminen ei herätä yhtä vahvoja mielikuvia alueiden polarisoitumisesta toisilleen täysin vastakkaisina.

Alueellisessa erilaistumisessa taas on kyse kaupunkirakenteelle kuuluvasta monimuotoisuudesta niin asukkaiden, etnisyyden kuin alueiden omaleimaisuudenkin suhteen. Alueellinen erilaistuminen on merkitysvivahteeltaan toisenlainen: se on kaupungille rikkaus. (Vilkama 2011, 25.) Tosin tämäkään käsite ei ole täysin arvoneutraali: se korostaa eriytymiskehityksen positiivisia puolia, unohtaen, ettei kyse ole aina seurauksiltaan toivotusta erilaistumisesta (Karhula 2011, 6). Kaikki asuinalueen asukkaat eivät välttämättä ole yhtä mieltä alueen muutoksista eivätkä muutokset välttämättä ole kaikkien asukkaiden etujen mukaisia.

Tässä tutkielmassani käytän sekä eriytymisen että segregatian käsitteitä kuvaamaan alueellisesti, sosioekonomisesti että etnisesti tapahtuvaa eriytymistä. Segregatian käsitettä käytän silloin, kun tutkija itse on sitä korostanut. Painotan tutkielmassani eriytymisen alueellisuutta, koska tarkasteluni fokus on niin vahvasti pääkaupunkiseudun asuinalueissa.

Käsittelen tässä luvussa Suomessa 1990-luvun laman jälkeen alkanutta keskustelua alueellisesta ja sosioekonomisesta eriytymisestä. Merkittävä osa keskustelusta perustuu Matti Kortteisen ja Mari Vaattovaaran Yhteiskuntapolitiikka-lehdessä julkaistuun artikkelisarjaan (Kortteinen ym. 1999; 2001; 2005; 2006; Kortteinen & Vaattovaara 1999; 2000; Vaattovaara & Kortteinen 2002). Monet suomalaiset tutkijat viittaavatkin tutkimuksissaan edellä mainittuihin ja pohjaavat käsityksensä alueellisesta eriytymisestä näille tuloksille. (ks. esim. Vilkama 2011, Bernelius 2013, Rasinkangas 2013).

Vaikka alueellisesta eriytymistä on tutkittu jo 1900-luvun alun Chicagon koulukunnan kaupunkiekologisesta tutkimusperinteestä käsin, ei kansainvälisiin tutkimuksiin tukeutuminen ole ongelmatonta. Kansainvälisissä vertailuissa on huomioitava Suomen historialliset, poliittiset ja maantieteelliset erityispiirteet. Tällaisia tekijöitä ovat muun muassa asuinalueiden sosiaalisen sekoittamisen politiikka sekä maahanmuuttajien vähäinen määrä.

2.1 Eriytymisen erityispiirteet Suomessa

Suomi teollistui länsimaalaisittain verrattuna varsin myöhään. Suuri ja poikkeuksellisen nopea maaltamuutto ajoittui Suomessa 1960- ja 1970-lukuihin. Melko perustellusti voidaan sanoa, että lähiöt rakennettiin vastaukseksi tähän akuuttiin asuntopulaan. Ensimmäiset lähiöt rakennettiin väljästi ja sopimaan ympäröivään luontoon. Kemppaisen (2017) mukaan lähiöiden rakentaminen muuttui pian tiiviimmäksi ja talot korkeammiksi. (emt., 31 – 33.) Alun perin lähiöissä oli tarkoitus olla runsaasti työpaikkoja ja palveluita, mutta niistä tuli jokseenkin kaukaisesta sijainnistaan huolimatta riippuvaisia kaupungin keskustasta. Lähiöihin rakennettu asuntokanta oli kaiken kaikkiaan merkittävä parannus suomalaisten sen aikaiseen asumisviihtyvyyteen. Asunnot olivat kantakaupungin asuntoja suurempia ja niissä oli muun muassa juokseva vesi, mikä ei vielä tuolloin ollut itsestäänselvyys Suomessa.

Hyvin pian lähiöitä ryhdyttiin arvostelemaan asuinympäristöltään monotonisiksi ja epäviihtyisiksi. Kemppaisen (2017) mukaan 1970-luvun lopulta alkaen lähiöitä käsiteltiin mediassa usein erilaisten sosiaalisten ongelmien kautta. Lähiöt saivat kyseenalaisen, jopa huonon maineen. Lähiöiden asukkaiden omat käsitykset sen sijaan poikkesivat suuresti median mielikuvista. Tosiasiallisesti vasta 1990-luvun taloudellisen laman myötä erot alueiden sosioekonomisessa rakenteessa alkoivat näkyä. (emt., 31 – 33.). Ennen tätä erot perustuivat lähinnä negatiivisiin mielikuviin.

Suomalaisen hyvinvointivaltion asuntopolitiikan tavoitteena on pitkään ollut erilaisten talotyyppien ja vuokra-, asumisoikeus- ja omistusasuntojen rakentaminen samalle asuinalueelle. Tämän sosiaalisen sekoittamisen politiikan ansiosta suomalaiset

asuinalueet, lähiöt mukaan lukien, ovat kansainvälisesti verrattuna edelleen sosioekonomisesti tarkasteltuna asukkailtaan poikkeuksellisen monimuotoisia. Progressiivisen verotuksen ja kattavien julkisten palvelujen seurauksena myös tuloerot ovat jääneet kansainvälisesti katsoen pieniksi. (Vaattovaara & Kortteinen 2003, 2129.) Edellä mainituista syistä kaikkein huono-osaisimmissakin lähiöissä yhä edelleen asuu yhdessä ihmisiä monesta sosioekonomisesta ryhmästä.

Euroopan näkökulmasta katsoen Suomi sijaitsee maantieteellisesti syrjässä. Maahanmuutto Suomeen alkoi laajemmin vasta 1990-luvulla, kun Suomi liittyi Euroopan Unioniin vuonna 1995. Muihin eurooppalaisiin valtioihin verrattuna kyseessä on yhä siis suhteellisen uusi ja pieni ilmiö. Suomessa on vasta 2000-luvulla ryhdytty tarkastelemaan alueellista eriytymistä suhteessa maahanmuuttoon ja alueen etniseen heterogeenisyyteen (Vilkama 2011; Kemppainen 2017, 17).

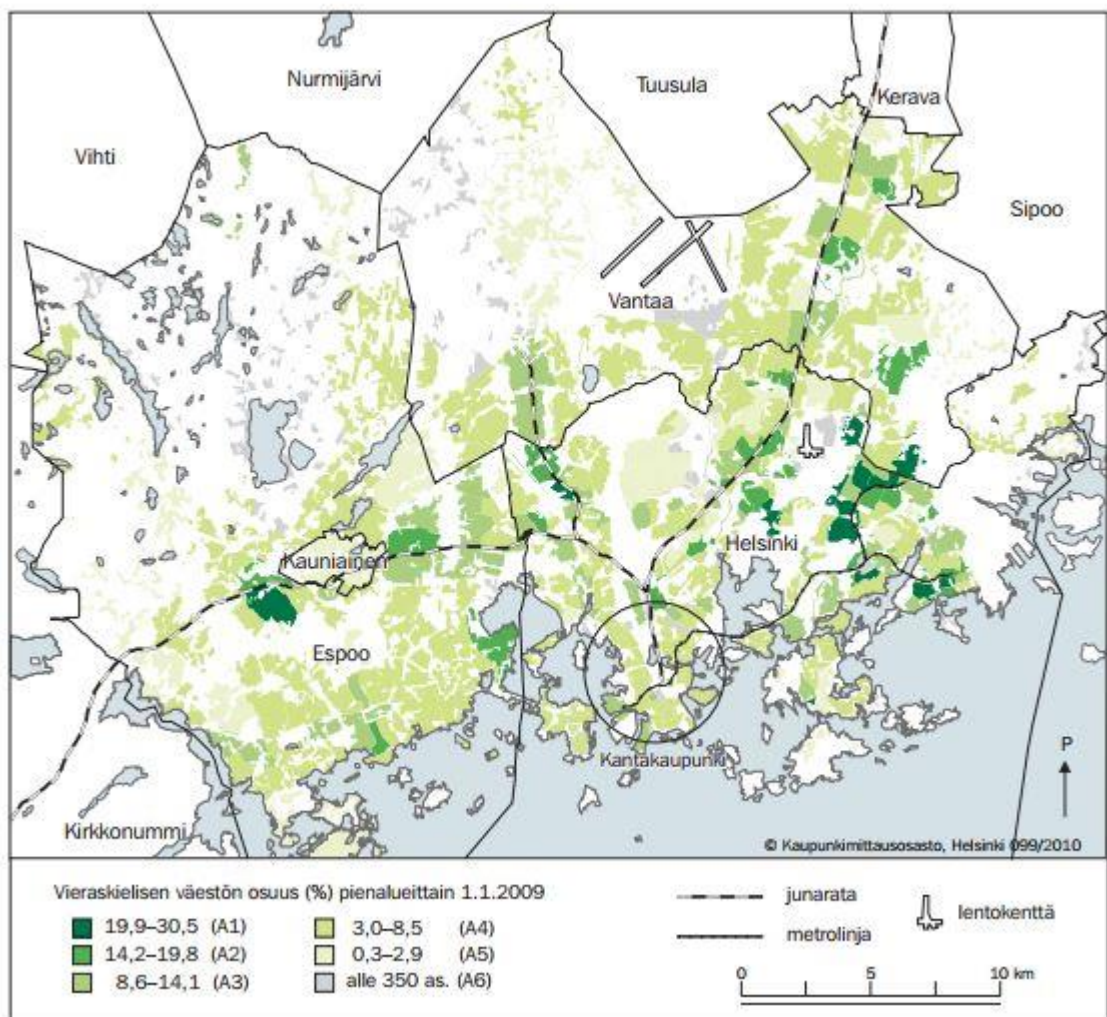
2.2 Sosioekonominen ja etninen eriytyminen

Hyvinvointivaltion tulontasauksista ja sosiaalisen sekoittamisen politiikasta huolimatta ovat asuinalueet pääkaupunkiseudulla jossain määrin eriytyneet sosioekonomisesti ja etnisesti. Helsingissä on yksittäisten kaupunginosien välillä suurta vaihtelua huono-osaisten sekä maahanmuuttajataustaisten asukkaiden prosenttiosuuksissa. Sosioekonomisesti tarkasteltuna huono-osaisiksi alueiksi määrittyvät ne alueet, joissa on matala tulo- ja koulutustaso ja korkea työttömyys. (Kortteinen & Vaattovaara 2015, 565.) Sosioekonominen ja etninen eriytyminen ovat vahvasti sidoksissa toisiinsa. Maahanmuuttajat ovat keskittyneet alueellisesti tiettyihin sosioekonomisesti heikompiin kaupunginosiin. (Vilkama 2011, 14, 18, 23; Kortteinen & Vaattovaara 2015, 568.) Myös maahanmuuttajien oma sosioekonominen asema on usein kantaväestöä heikempi (Virtanen 2008).

Etninen eriytyminen tarkoittaa kärjistetyimmillään eri etnisten ryhmien asumista omilla, eriytyneillä alueillaan. (Vilkama 2012, 24 – 25.) Suomessa tämä merkitsee lähinnä kantaväestön ja maahanmuuttajataustaisten asuinalueiden eriytymistä joihinkin pääkaupunkiseudun maahanmuuttajataustaisempiin asuinalueisiin. Helsingissä

vieraskielisten asukkaiden osuus on suurimmillaan noin kolmannes alueen asukkaista. Suomen- ja ruotsinkieliset ovat edelleen selvässä enemmistössä kaikissa kaupunginosissa. (Helsingin...2016.) Maahanmuuttajat ovat sijoittuneet vuokratulovaltaisemmille alueille Helsingin itäisessä ja koillisessa suurpiirissä. Espoossa ja Vantaalla maahanmuuttajavaltaisemmat alueet sijaitsevat pääsääntöisesti radanvarsien läheisyydessä. (Vilkama 2012, 103.)

Kuva 15. Vieraskielisten osuus pääkaupunkiseudun pienalueilla 1.1.2009 (Tilastokeskus: tutkimusaineisto).

Kuvakaappaus, alkuperäinen Vilkama 2011, 103

Joidenkin tutkimusten mukaan maahanmuuttajien suuri määrä alueella vaikuttaa kantaväestön halukkuuteen muuttaa alueelta pois. Erityisesti vähemmistöön jääminen, kanssakäyminen maahanmuuttajien kanssa sekä koulujen monikielisyys kiihdyttävät

kantaväestön muuttoaikeita. (Bråma 2006, 1128 – 1129; Vilkama ym. 2016, 75 – 84.) Vilkaman ym. (2016) mukaan kehitys voi olla päinvastaistakin. Osa vanhemmista näkee koulun ja alueen monietnisyyden rikkautena ja monikulttuurisuuden tärkeänä lapsen kehitykselle, ja siten haluaakin asua etnisesti heterogeenisemmilla alueilla. (emt., 79 – 82.) Etninen heterogeenisyys on alueen positiivinen ominaisuus.

Kuitenkin etnisesti heterogeenisiltä alueilta myös muutetaan pois. Tutkijat ovat toisinaan pyrkineet löytämään tiettyä raja-arvoa etnisten vähemmistöjen osuudelle, jonka ylittäessä kantaväestön poismuutto alueelta kiihtyy. Tämä ns. *white flight* -ilmiö juontaa juurensa yhdysvaltalaisiin segregaatiotutkimuksiin, jossa alueella asuvien valkoisten angloamerikkalaisten on todettu muuttavan pois alueelta, kun mustien afroamerikkalaisten määrä ylittää tietyn kynnyksen (*tipping point*). Tutkijat eivät ole kuitenkaan pystyneet määrittämään mitään tarkkaa raja-arvoa poismuutolle. (Bråmā 2006, 1128.) Muuttoon vaikuttavat monet muutkin syyt, kuten tarjolla oleva asuntokanta.

Hanna Virtasen (2008) mukaan etnisestä eriytymisestä puhuttaessa on myös huomioitava, että toisinaan kyse on myös vapaaehtoisesta eriytymisestä. Etnisiin vähemmistöihin kuuluvilla saattaa olla halu asua samankaltaisen taustan omaavien kanssa. Tämä mahdollistaa yhteiset kulttuuriset käytännöt: uskonnon harjoittamisen, etnisten kauppojen pitämisen ja toisaalta toimii suojapaikkana mahdollisesti rasisiselta ympäristöltä. Virtanen kuitenkin huomauttaa, että hyvin usein kyse on kuitenkin maahanmuuttajien tai etnisten vähemmistöjen heikommasta sosioekonomisesta asemasta, jolloin valinnanvaraa asuntomarkkinoilla ei ole kantaväestön lailla. Heikommassa taloudellisessa tilanteessa elävien maahanmuuttajien asumisvalintoja rajoittavat myös vuokra-asuntojen sijainti tietyillä alueilla sekä toisinaan suuri perhekokoa ja -muoto. Pääkaupunkiseudulla useamman sukupolven suurperheiden tarpeet täyttäviä vuokra-asuntoja on vähän tarjolla. (emt., 641.)

2.3 Yksilölliset tekijät alueellisessa eriytymisessä

Asuntorakentaminen ja asuntojen saatavuus vaikuttavat voimakkaasti muuttoliikkeeseen. Alueellisessa eriytymisessä on kuitenkin kyse rakenteellisten syiden lisäksi myös yksilöllisistä asumispreferensseistä (Kortteinen & Vaattovaara 2000; Kortteinen ym. 2005a). Yksilöllisiin asumispreferensseihin vaikuttavat voimakkaasti myös taloudelliset resurssit.

Katja Vilka (2012) on väitöskirjassaan tutkinut kaupungin sisäisen muuttoliikkeen vaikutusta alueiden etniseen eriytymiseen. Muuttoilmiössä ei Vilkaman mukaan ole pelkästään kysymys tiettyjen alueiden välttelystä tai poismuutosta etnisesti heterogeenisiltä alueilta, vaan myös muuttajien yksilöllisen elämäntilanteen muutoksista. Esimerkkinä tällaisesta on vaikkapa muutto vuokra-asunnosta omistusasuntoon. (emt., 41 – 46.) Tällöin asunnon saatavuus ja hinta vaikuttavat valintaan useimmiten pelkkää aluetta enemmän.

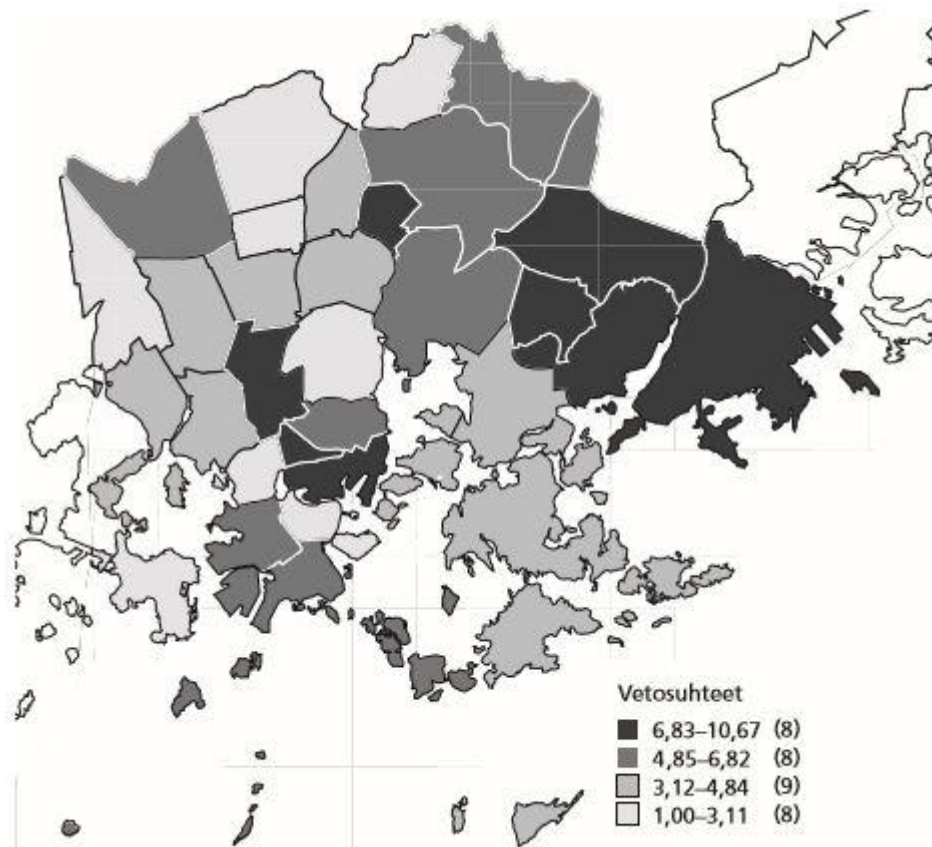
Myös Vilka ja Vaattovaara (2015) ovat tutkineet keskiluokkaisten ihmisten asumista ja viihtymistä pääkaupunkiseudun sosioekonomisesti heikommilla alueilla. Tutkijat tarkastelevat kolmea eri tapaa argumentoida alueella pysymistä; asunnon hyvää hintalaatusuhdetta korostavaa tulkintaa (*quality-for-money*), sosiaalisten suhteiden juurruttavuutta ja kestoa (*neighbourhood attachment, emotional belonging*) ja keskiluokan kykyä liikkua vältellen tiettyjä paikkoja alueella (*spatially selective belonging*) (emt., 208 – 209). Vilka ja Vaattovaara toteavat, ettei keskiluokka välttämättä suunnistakaan pois sosioekonomisesti huonommilla alueilta, vaan perustelee pysymistään alueella juuri erilaisiin selitysmalleihin nojaten. Perustelut ovat yksilöllisiä valintoja korostavia, ne ovat päätöksiä asua juuri kyseisellä alueella. Sosioekonomisesti heikommilla alueilla asuvat keskiluokkaiset asukkaat kuitenkin kiinnittävät paljon huomiota alueella tapahtuvaan sosiaaliseen häiriökäyttäytymiseen. Sosiaalinen häiriökäyttäytyminen onkin suurin syy alueelta poismuuttoon tai sen harkitsemiseen. (emt., 218.)

Vilka ym. (2016) kartoittavat edellä mainitun sosiaalisen häiriökäyttäytymisen kaltaisten sosiaalisten syiden merkitystä muuttohalukkuuteen. Tällaisia yksilötason syitä ovat muun muassa alueella tapahtuva sosiaalinen häiriökäyttäytyminen, oma

elämäntilanne, halu asua sosiaalisesti samankaltaisten kanssa, alueen etninen monimuotoisuus maine ja viihtyisyys. (emt.) Toisin sanoen eriytymisen dynamiikassa on rakenteellisten tekijöiden lisäksi kyse myös yksilötason ratkaisuista. Vilkama ym. toteavat elämäntilanteen muutoksien vaikuttavan haluun asua tietyllä alueella. Eritoten lastensaanti vaikuttaa ihmisten päätöksiin muuttaa pois sosioekonomisesti huonommilta alueilta. Vaikka sosiaalinen häiriökäyttäytyminen koetaan tärkeimmäksi syyksi muuttaa pois joltain alueelta, vaikuttaa myös *tunne* alueen turvattomuudesta merkittävästi muuttopohdintoihin. (emt., 62 – 63.)

Kemppainen ym. (2014) käsittelevät alueellista turvattomuuden kokemusta, joka ei selity pelkästään alueen rikostilastoilla. Turvattomuuden kokemus on subjektiivinen tunne, vaikka siihen liittyykin rikollisuuden tai sosiaalisen häiriökäyttäytymisen kaltaisia konkreettisia tekijöitä. Turvattomuuden tunnetta lisäävät asuminen raideliikenteen läheisyydessä, alueen sosiaalinen epäjärjestys sekä alueen sosioekonominen huono-osaisuus. (emt., 16) Turvattomuuden kokemukset ovat yksilölle todellisia. Esimerkiksi eniten turvattomuutta kokevat vanhemmat naiset, joiden tosiasiallinen riski joutua rikoksen uhriksi on kaikista väestöryhmistä pienin (Kemppainen ym. 2014; Kemppainen 2017, 29 – 31). Turvattomuuden kokemus vaikuttaa suuresti asuinalueen valintaan ja jonkun alueen välttelyyn. Ihmiset tekevät päätöksiä tunteidensa pohjalta. Helsingissä turvattomuus paikantuu eritoten itäiseen suurpiiriin.¹

¹ Vaikka tutkielman tarkastelun alueena on koko pääkaupunkiseutu, ovat kartat turvattomuuden ja korkeakoulutettujen osalta esitetty vain Helsingin osalta.

Kuvio 1. Turvattomuuden kokemuksen vetosuhteet, vertailuluokkana Lauttasaari.

Kuvakaappaus, alkuperäinen Kempainen ym. 2014, 13

Myös Jarkko Rasinkankaan mukaan subjektiivisilla kokemuksilla on merkitystä alueellisen eriytymisen kannalta. Rasinkangas (2013) on yhdistänyt aluekohtaisia tilastotietoja sekä asukkaiden subjektiivisia kokemuksia ja arvostuksia tutkiessaan sosiaalista eriytymistä Turun kaupunkiseudulla. Vaikka tutkimus on tehty huomattavasti pienemmällä Turun seudulla, Rasinkangas toteaa asumisen alueellisten muutosten ja asumispreferenssien noudattavan samaa kaavaa kuin pääkaupunkiseudulla. Myös Turun seudulla etniset vähemmistöt ovat keskittyneet asumaan tiettyihin sosioekonomisesti heikompiin lähiöihin, joissa myös koettu turvattomuus on suurta. Rasinkankaan mukaan etninen eriytyminen on kaikkein merkittävin alueellisia eroja tuottava tekijä. Rasinkangas korostaa myös korkeasti koulutettujen asumisvalintojen kiihdyttävän sosiaalista eriytymistä. Korkeasti koulutetut, jotka ovat usein myös hyvätuloisia, voivat ainakin osittain valita asuinpaikkansa. He hakeutuvat sosioekonomisesti paremmille asuinalueille, jotka myös koetaan turvallisemmiksi. Hyväosaisten poismuutto, kasautuva

huono-osaisuus, köyhyys ja etninen heterogeenisyys taas vauhdittavat ja syventävät segregatiota. (emt.)

Alueellista eriytymistä on Suomessa 1990-luvulta alkaen tutkittu lähinnä eriytymisen tai segregaatian näkökulmasta. Jossain määrin on kuitenkin syytä tarkastella sitä myös *gentrifikaationa* eli aiemmin työväenluokkaisten alueiden keskiluokkaistumisena. Osa keskiluokkaistumisesta on tosin seurausta yleisestä koulutustason noususta ja työväenluokkaisten, vähän koulutusta vaativien töiden katoamisesta. Gentrifikaatio merkitsee kuitenkin alueen asuntojen hintojen ja vuokrien nousua. Tämä ajaa pienituloiset pois alueelta etsimään halvempaa asumista muualta, usein kauempaa. (Kortteinen ym. 1999b, 419.) Vaikka gentrifikaatio nähdään toisinaan vain positiivisena ilmiönä – rapistuneen rakennuskannan korjaamisena ja alueen elinvoiman lisäyksenä – on sillä myös eriytymistä aiheuttavia seurauksia (Palen & London 1984, 6). Gentrifikaation sivuvaikutuksena voi syntyä pienituloisten keskittymistä tietyille alueille. Suomalaisessa gentrifikaatiokeskustelussa mainitaan usein Helsingin Kallio ja sen sosioekonomisen asukasrakenteen ja asuntojen hintojen muutos. Asuntojen hinnat ovatkin nousseet Kalliossa kymmenessä vuodessa lähes 60 prosenttia (HS 7.5.2017). Samanaikaisesti Kallioon on muuttanut paljon korkeakoulutettuja, nuoria aikuisia.

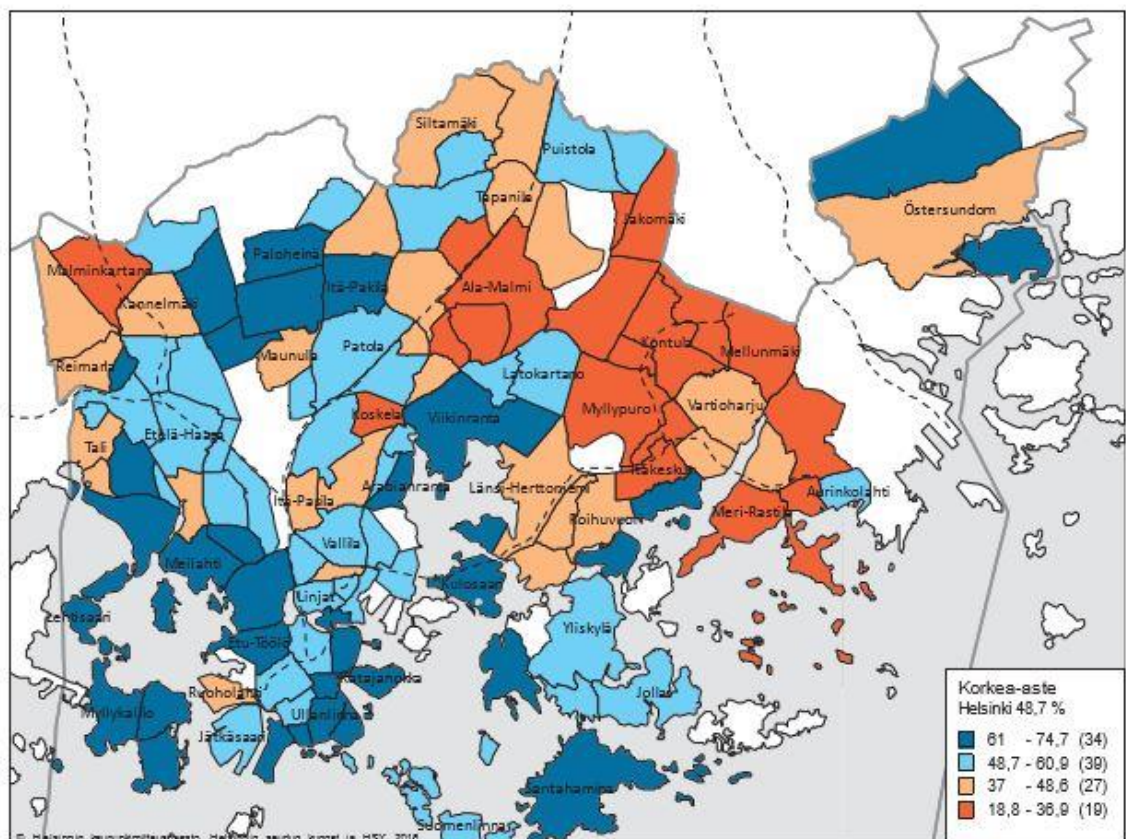
2.4 Korkeakoulutettujen alueellinen sijoittuminen pääkaupunkiseudulla

Tämän tutkielman lähtökohtana on Matti Kortteisen, Mari Vaattovaaran ja Pertti Alasuutarin artikkeli *Eliitin eriytymisestä pääkaupunkiseudulla* vuodelta 2005. Vaikka artikkeli onkin ilmestynyt jo yli kymmenen vuotta sitten ja sen kartat ovat vuodelta 2002, ovat ne silti ajankohtaisia korkeakoulutettujen alueellisen sijoittumisen tarkastelun osalta. Tuoreemmat kartat ovat pitkälti samankaltaisia. (Karhula 2011, Kiuru 2015, Ahokas ym. 2015, Väestön...2017.)

Kortteinen ym. (2005b) tarkastelevat hyväosaisuutta tilastoitujen ansiotulojen ja koulutusasteen mukaan. Hyväosaisuus paikannetaan pääkaupunkiseudun kartalle joko korkeiden tulojen, korkean koulutuksen tai molempien yhdistelmän mukaisesti. (emt., 477 – 478.) Lähinnä Helsinginniemielle (Etu- ja Taka-Töölö, Kruununuhaka, Punavuori,

Ullanlinna ja vanha Katajanokka) on keskittynyt paljon hyväosaisia, joilla on korkea koulutus, mutta joiden tulot eivät nouse ylimpään tuloneljänneeseen. Tällaisia yksittäisiä ruutuja löytyy toki muualtakin Helsingistä. Sen sijaan sekä korkean koulutuksen että korkeiden tulojen mukainen eliitti paikantuu pääsääntöisesti Helsingissä Kuusisaareen ja Lehtisaareen, Espoossa Otaniemeen ja Westendiin sekä Kauniaisiin. Hyvätuloiset, mutta vähemmät kouluttautuneet ovat sijoittuneet alueellisesti hyvin tasaisesti. (Kortteinen ym. 2005b, 477 – 479.)

Kuva 14. Korkea-asteen tutkinnon suorittaneiden osuus 25–64-vuotiaasta väestöstä Helsingissä osa-alueittain 31.12.2015

Kuvakaappaus alkuperäinen Ranto 2017, 12

Kortteinen ym. (2005b) analysoivat tilastojen avulla myös sitä, millä aloilla nämä hyväosaist työskentelevät. Helsinginniemenelle sijoittuneet hyväosaist ovat työllistyneet pääsääntöisesti joko opetus-, tutkimus- tai koulutusaloille. Helsinginniemen alueella on myös paljon julkishallinnon ja koulutuksen työpaikkoja. Korkeasti kouluttautuneet hyvätuloiset taas työskentelevät myynti-, markkinointi-, teollisuus- ja ICT-aloilla. Näiden

alojen työpaikkoja on kasautunut paljon länsipainotteisesti Espooseen (emt., 480.) Työpaikan läheisyys saattaaakin vaikuttaa asuinpaikan valintaan. Tutkimus selvittää myös eri tavoin alueellisesti sijoittuneiden tulo- ja koulutuseliittien kulttuurisia arvostuksia. Nämä eliitit ovat sijoittuneet myös alueellisesti erilaisten kulttuuristen mieltymysten mukaan. Tutkijoiden mukaan kyse on eliittien alueellisesta jäsentymisestä Bourdieun taloudellisen ja kulttuurisen pääoman mukaisesti. (emt. 483 – 485.)

Korkeasti koulutettujen veronmaksajien pysyminen alueella on tärkeää pääkaupunkiseudun kaupungeille. Kortteisen ym. (2005b) havainnot kulttuurisen orientaation vaikutuksesta asumiseen ovatkin merkityksellisiä. 2000-luvun alkupuolella lapsiperheiden muuttoa kaupungista kehyskuntiin kutsuttiin *Nurmijärvi-ilmiöksi*. Erityisesti Helsingille tämä tarkoitti hyvätuloisten veronmaksajien muuttoa pois kaupungista. Matalatuloisilla ei käytännössä ollut mahdollisuutta muuttaa kehyskuntiinkaan, joten he jäivät asumaan Helsinkiin. Tätä kehityskulkua on pyritty hidastamaan rakentamalla kohtuuhintaisia asuntoja, jotta myös kahden veronmaksajan lapsiperheet saataisiin jäämään kaupunkiin. Kuitenkin alueellisessa sijoittumisessa kyse on Kortteisen ym. mukaan muustakin kuin taloudellisesta pääomasta. On kysymys laajemmin kulttuurisesta pääomasta ja sen kautta ilmenevistä arvostuksista ja elämäntyyleistä. (emt., 483 – 485.)

Kohtuuhintaisten asuntojen rakentamisen sijaan Helsingin kaupunki kokeili vuonna 2007 toisenlaista strategiaa hankkiakseen hyviä veronmaksajia. Kaupunki myy harvoin maitaan, mutta houkutellakseen hyviä veronmaksajia, kaupunginvaltuusto päätti myydä tontin Eiranrannasta yksityiselle rakennuttajalle. Vastoin sosiaalisen sekoittamisen asuntopolitiikkaa, rakennuttajaa ei velvoitettu rakentamaan alueelle Ara-tuettuja asuntoja. Alueelle päätettiin rakentaa luksusasuntoja varakkaille. Taustalla oli ajatus saada Helsinkiin hyviä veronmaksajia sekä yrityksiä sijoittamaan toimitilojaan Helsinkiin. Tämä jossain määrin kyseenlainen strategia oli sikäli toimiva, että asunnot Eiranrannassa ovat edelleen kalliita, joten asukkailla todennäköisesti on myös taloudellista pääomaa. Tosin jälkeen päin on todettu, että tontin myynnistä saatu kertaluontoinen korvaus on pienempi kuin vuokratuottoina saadut tulot noin kymmenessä vuodessa. (Hyötyläinen & Haila 2017.)

Eiranrannan asuinaluetta ympäröi lähes kokonaan betoniaita. Se ei ole kuitenkaan täysin aidattu alue. Suomesta puuttuvat toistaiseksi ns. *gated communityt* eli aidatut ja usein vartioidut hyvätuloisten asuinalueet. Perustellusti voitaneen sanoa, että aidatut asuinalueet edustavat äärimmäistä alueellista ja sosioekonomista eriytymistä, joka useimmiten on myös etnistä.

2.5 Asumispreferenssit ja asumisen elämäntyylit

Käsitteenä asumispreferenssi on monimerkityksellinen. Asumispreferenssit liitetään usein liian yksinkertaistetusti yksilöllisiin asumisen arvostuksiin, tarpeisiin ja toiveisiin – mitä ne toki ovatkin. Kuitenkin asumispreferensseihin vaikuttaa myös tarjolla oleva asuntokanta, taloudelliset resurssit, elämänvaihe sekä perheen muiden jäsenten asumispreferenssit. (Rasinkangas 2013, 68 – 69.) Toteutuneet asumisvalinnat eivät useinkaan vastaa asumispreferenssejä.

Taloudellisesta näkökulmasta tarkasteltuna asumisvalinnat perustuvat asuntokunnan taloudellisiin resursseihin ja rationaaliseen toimintaan asuntomarkkinoilla (Ærø 2006, 109 – 110). Tällainen tulkinta jättää huomioimatta kuitenkin erilaiset subjektiiviset arvostukset. Koti on harvoin rationaalinen valinta, siihen liittyy myös tunteita. Asuminen voi olla elämäntilanteeseen sopiva kompromissi puolisoiden hyvinkin erilaisista asumispreferensseistä. Taloudelliset resurssit eivät myöskään ole ainoa reunaehto. Asumisvalintoihin vaikuttaa myös se, millaisia asuntoja ja asumismuotoja on tarjolla.

Tutkimusten mukaan Suomessa asuntotuotanto ei täysin vastaa suomalaisten asumispreferenssejä. Kytän ym. (2010) mukaan asuntojen kysyntä markkinoilla on aiempina vuosikymmeninä ollut niin suurta, ettei asumistoiveiden erilaistumista ole tarvinnut huomioida asuntotuotannossa. Tästä syystä erilaisia toiveita ei ole vielä kukaan ymmärretä riittävästi asuntomarkkinoilla. Niinpä asuminen ei Suomessa olekaan näyttäytynyt voimakkaasti elämäntyyliä.

Elämäntyyliä viitataan yleensä yksilön identiteettiin ja arvostuksiin, jotka asumisessa ilmenevät tiettyinä asumisvalintoina. Sosiologiassa elämäntyyliä on tutkittu erilaisten

kulutustottumusten tai vaikkapa esteettisten arvostusten näkökulmasta (esim. Purhonen ym. 2014). Asumisvalinnat voi nähdä elämäntyyliin ilmentämisenä kulutuksen kautta. Elämäntyyli on käsitteenä laaja, joten esimerkiksi Rami Ratvio (2012) on kaupunkimaantieteen väitöskirjassaan rajannut elämäntyylin arkiliikkumisen ja asumisvalintojen yhteyden tarkasteluun (emt., 12). Tässä tutkielmassani olen tehnyt samankaltaisen rajauksen; tutkin korkeakoulutettujen asumisen elämäntyyliä asumispreferenssien kautta. Muut elämäntyyliin kuuluvat aspektit jäävät pois tutkielmastani, vaikka ne varmasti liittyvätkin myös asumiseen.

Elämäntyylin mukana asumispreferenssien tarkasteluun tulee sosiokulttuurinen näkökulma; asumista on mahdollista ajatella myös erilaisten kulttuuristen arvostusten ja makumieltymysten kautta. (Ærø 2006, 109 – 110.) Alueellista eriytymistä onkin mahdollista tulkita elämäntyyliältään samankaltaisten ihmisten hakeutumisena asumaan tietylle alueelle (Savage ym. 2005).

Elämäntyylin ottaminen mukaan asumisvalintojen tarkasteluun tuo lisää näkökulmia myös jopa suurten yhteiskunnallisten muutosten tarkasteluun. Elämäntyylin on katsottu selittävän muuttoa esikaupunkeihin Yhdysvalloissa 1960-luvulla. Suburbanisaatiota vauhditti amerikkalaisen keskiluokan pyrkimys asua sosioekonomisesti, demografisesti ja maultaan samankaltaisten kanssa. (Ærø 2006, 111.) Elämäntyyli, elämänvaihe ja yksilön sosioekonominen asema olivat esikaupunkiin muuttaneilla ihmisillä keskenään lähes identtiset.

Savagen ym. (2005) mukaan asuinalue määrittelee suuresti asukkaidensa identiteettiä ja tunnetta omasta sosiaalisesta asemasta. Harvalla on mahdollisuuksia hankkia useampia asuntoja, joten valitun asuinalueen merkitys korostuu niin sijainniltaan kuin identiteetin ja elämäntyylin ilmentymänä. Myös Savagen ym. mukaan ihmiset haluavat asua kaltaistensa kanssa. Heidän tutkimuksensa mukaan Manchesterin kaupunginosat ovat eriytyneet Bourdieuta mukaillen asukkaidensa taloudellisen ja kulttuurisen pääoman mukaisiin alueisiin. Kortteisen ym. (2005b) havainnot pääkaupunkiseudulta ovat samansuuntaiset. Asukkaat kokevat kuuluvansa alueelle, kun muut asukkaat ovat pääomakombinaatioiltaan samankaltaisia (Savage ym. 2005, 207). Asuinalueen ja yksilön habituksen välillä on selkeä homologia.

Myös Kytän ym. (2010) mukaan asumisen erilaistumista onkin tarkasteltava mahdollisimman moniulotteisesti ottamalla huomioon erilaiset elämäntavat ja -tyylit, asumispreferenssit, asumisvalinnat ja asumisen arkeen liittyvät tekijät. (emt. 96.) Näiden lisäksi ihmisen sosiaalisen aseman mukaan tuominen tarkasteluun luo vahvemman pohjan asumisen eriytymisen ymmärtämiseen (Rasinkangas 2013, 70 – 71).

Ærø (2006) jakaa asumisen elämäntyyliä kolmeen toisistaan poikkeavaan tapaan ymmärtää asuminen. Asumisen elämäntyylien taustalla on Bourdieun ajatus habituksen ja kentän homologiasta. Ensimmäinen asumisen elämäntyyli on traditionaalinen; asuinpaikkaa ei valita vaan se on ennalta määritelty, lähes kohtalo. Asumista määrittävät sukulaissuhteet ja perinteet, asumisessa ei ole vaihtoehtoja. Identiteetti, työ ja asuminen sulautuvat yhteen. Ærø:n mukaan tällainen asumisen elämäntyyli on jäänne esimodernista yhteiskunnasta, mutta se ei kuitenkaan ole kadonnut. Ærø toteaa Højrupia (1989) mukaillen, että traditionaalinen asumisen elämäntyyliä on vielä havaittavissa joissain työväenluokkaisissa ammateissa suhteessa omaan asumiseen. (emt., 115.) Kenties kyse on välttämättömyyden valinnasta, jossa mahdollisuutta valita toisin asuntomarkkinoilla ei ole.

Toisena asumisen elämäntyylinä Ærø esittelee tilanteen, jossa yksilöillä on useampia asumis- ja asuinpaikkavaihtoehtoja sekä erilaisia asumispreferenssejä. Koti voi olla paikka, jossa perhe kohtaa tai se voi olla jonkinlainen kunnostusprojekti tai paikka virkistäytymistä varten. Habitus määrittää sen, millaisessa paikassa ihminen on kotonaan. Oikeiden asumisvalintojen tekeminen on tämän takia tärkeää; habituksen ja asumisen kentän on oltava yhdenmukaisia. Asumisen valinnat perustellaan huolellisesti. Tämä asumisen elämäntyyli on kotia projektina korostavaa, koti täyttää jonkin tietyn tehtävän. (emt., 115.) Asuminen omien preferenssien mukaisesti vahvistaa identiteettiä.

Kolmannessa asumisen elämäntyyliä yksilöllä on vain pintapuolinen suhde asuntoonsa ja useat paikat tuntuvat kodilta. Kotona oleminen on sidoksissa hetkeen, ei paikkaan. Ihminen on kaikkialla kuin kotonaan. Elämäntyyli edellyttää yksilöltä kykyä erottautua muutoin kuin asumisen kautta. Se vaatii riittävää kykyä hienovaraisiin distinktioihin. Tällainen elämäntyyli on liikkuvainen ja se vaatii sopeutumista kulloiseenkin sosiaaliseen kenttään. Riittävä kulttuurinen pääoma mahdollistaa kotona olemisen missä tahansa.

Erilaisten pääomien määrä asettaa reunaehdonsa yksilön mahdollisuuksille elää tietyllä tapaa. (Ærø 2006, 114 – 116.) Kosmopoliitti asumisen elämäntyyli vaatii suurta kulttuurista pääomaa ja identiteetin rakentumista muutoin kuin paikan kautta.

Asumisen elämäntyyliä ovat kuvailleet myös muun muassa Riitta Jallinoja (1997) ja Rami Ratvio (2012). Molempien esittelemät elämäntyyliä ovat melko dikotomisista, mutta niiden kautta on helppo ymmärtää konkreettisia asumispreferenssejä, jotka ilmenevät myös myöhemmin analyysissäni. Jallinoja (1997) jaottelee asumisen elämäntyyliä familistiseen elämäntyyliin ja sinkkuelämäntyyliin, jotka ovat toisilleen vastakkaisia. Kyse ei kuitenkaan ole kaupungin ja maaseudun vastakkainasettelusta, vaan enemminkin perhemuodon ympärille muodostunut.

Familistista elämäntyyliä kuvaa parhaiten perhekeskeisyys. Asumiseen liittyvät ratkaisut tehdään perheen näkökulmasta käsin. Osa perheistä muuttaa lähiöihin, omakotitalovaltaisille alueille tai kauemmas kehyskuntiin etsiessään parempia puitteita perhe-elämälle. Kaupungin syke sopii huonosti yhteen luonnonläheisyyttä ja perhekeskeisyyttä arvostavan familistisen elämäntyylin kanssa. Perheet hakeutuvat rauhallisemmille alueille saavuttaakseen tavoitteensa ja elääkseen elämäntilanteeseensa sopivaa perhe-elämää. Jallinoja (1997) toteaa kuitenkin, että sosioekonomisen eriytymisen ja rauhattomuuden lisääntymisen myötä luonnonläheisetkään lähiöt eivät enää näyttäyty samalla tavoin houkuttelevina perheille kuin menneinä vuosikymmeninä. Jallinojan familistisen elämäntyylin vastakohta on sinkkuelämäntyyli, jota leimaa kaupunkikeskeisyys ja yksinasuminen. Asuminen on keskusta-asumista, jossa korostuvat kaupungin tarjoamat palvelut, ravintolat ja elämykset. (emt.)

Myös Rami Ratvio (2012) jaottelee asumisen elämäntyyliä kahteen: urbaaniin elämäntyyliin keskusta-alueella ja jälkiesikaupungilliseen elämäntyyliin reuna-alueilla. Ratvio (2012) on tutkinut väitöskirjassaan Helsingin kantakaupungissa asuvien ja pääkaupunkiseudun reunamilla asuvien ihmisten elämäntyylien eroja asumisen ja päivittäisen liikkumisen osalta. Tutkimuksessaan hän on rajannut elämäntyylin ainoastaan asumisvalintoihin ja liikkumisen tapoihin. (emt., 22 – 25.)

Uraanissa elämäntyyliissä asuminen ja arkiliikkuminen paikantuvat urbaanin keskustan ympärille. Asukkaat arvostavat lyhyitä välimatkoja aktiviteetteihin, liikkumisen helppoutta sekä julkista liikennettä. Tiiviit keskustat ovat kulttuuri- ja palvelutarjonnaltaan monimuotoisia ja nämä tekijät ovat keskustassa asuville tärkeitä asuinpaikkaan liittyviä ominaisuuksia. Jälkiesikaupungillista elämäntyyliä taas kuvaa autoriippuvuus – mutta toisin kuin kaupungin keskustaan nojaavassa esikaupungillisessa elämäntyyliissä – keskustan sijasta liikenteen solmukohdat nousevat määritteleviksi paikoiksi elämäntyylin kannalta. Työpaikat sijaitsevat toimistokeskittymissä ja kauppakeskukset ovat tärkeitä vapaa-ajan viettopaikkoja. Keskusta ei ole täysin menettänyt merkitystään, mutta keskustan ulkopuolelle jäävät liikenteen solmukohdat ja periferiat leimaavat arjen aktiviteetteja ja liikkumista. (emt., 63 – 65.)

2.6 Suomalaisen asumistoiveet

Suomalaisten asumistoiveet ovat hyvin yhdenmukaisia sosioekonomisesta asemasta riippumatta. Kortteisen ym. (2005a) mukaan lähes kaikki suomalaiset haluaisivat omistaa asuntonsa ja asua luonnonläheisellä ja rauhallisella pientalovaltaisella asuinalueella, jossa on hyvät palvelut ja kulkuyhteydet. Ainoastaan Helsingin kantakaupungissa asuvista 55 prosenttia vastaajista kokee kerrostaloasumisen itselleen sopivimmaksi asumismuodoksi.

Tosiasiallisesti suomalaisten asumistoiveet eivät kuitenkaan läheskään aina toteudu. Silti suurin osa ihmisistä on verrattain tyytyväisiä asumismuotoonsa ja asuinalueeseensa, vaikka se poikkeaisi suurestikin edellä esitetyistä asumistoiveista. (Kortteinen ym. 2005a.) Mäenpään (2007) mukaan ristiriitaa toiveiden ja toteutuneiden asumisvalintojen suhteen on syytä pohtia toiveiden merkityksen kautta. Luonnonläheisyys saattaa jollekin merkitä kerrostaloikkunasta näkyviä puita tai hyviä kulkuyhteyksiä kaupungin ulkopuolella sijaitsevaan metsään. Toiselle luonnonläheisyys on asumista metsän keskellä, kaukana naapureista. (emt. 37 – 39.) Tämä selittää osaltaan sitä, miksi kantakaupungin kerrostalossa asuvien asumistoiveet ovat lähes samanlaiset kuin esikaupungissa asuvilla. Toiveet eroavat selkeästi ainoastaan pientaloaaveiden osalta – keskustassa asuvat eivät halua asua omakotitalossa. Keskusta-asujat arvostavat

keskustaelämän vilkkautta. Samanaikaisesti he arvostavat myös alueen rauhallisuutta kuten keskustan ulkopuolella asuvatkin. (Ratvio 2012, 200 – 201.)

Erilaisista merkitysvivahteista ja asuntotuotannon kohtaamisongelmista huolimatta voidaan yhä edelleen asumisen yhtenäiskulttuurista (Kortteinen ym. 2005). Hanna Virtanen (2008) on tutkinut Suomessa asuvien venäläisten ja somalialaisten asumispreferenssejä, jotka hieman yllättäen muistuttavat suuresti suomalaisten unelma-asumista. Molemmat ryhmät pitävät omistusasumista ja omakotitaloa kaikkein mieluisimpana asumismuotona. Somaleilla luonnonläheisyyttä tärkeämpää oli tosin oma piha, mutta venäläisillä korostuu vahvasti luonnonläheisyys eli mahdollisuus sienestää, marjastaa ja liikkua luonnossa. (emt., 643 – 645.) Nämä toiveet ovat hyvinkin samankaltaiset kuin Kortteisen ym. (2005a) suomalaisten asumistoiveiden yhtenäiskulttuurissa. Erona kantaväestöön tosin on, että omistusasuminen ja pientaloasuminen toteutuvat maahanmuuttajilla harvemmin. Suomalaisista noin puolet asuu pientaloissa, kun taas maahanmuuttajat pääsääntöisesti vuokralla kerrostaloissa pääkaupunkiseudulla (Asuinolot...2008).

3 Teoreettinen tausta

Tässä luvussa esittelen tutkielmani kannalta olennaisia Pierre Bourdieun (1979, englanniksi 1984) distinktioteoreettisia käsitteitä. Alkuperäinen teos *Distinction: A social critique of the judgement of taste* on vahvan teoreettisen panoksensa lisäksi erittäin laaja empiirinen kuvaus ranskalaisen yhteiskunnan makuhierarkioista. Kontekstinsa vuoksi sen soveltuvuutta vähäisten sosiaalisten ja taloudellisten erojen suomalaiseen yhteiskuntaan on joskus kritisoitu (Mäkelä 2000, 260 – 262; Kahma 2011, 42 – 43). Viimeaikainen tutkimus on kuitenkin osoittanut Bourdieun distinktioteorian käyttökelpoiseksi myös Suomessa. Suomalaista yhteiskuntaa on mahdollista tulkita myös kulttuuripääoman kautta eriytyneeksi erilaisilla kentillä (ks. esim. Purhonen ym. 2014). Sosiaalinen ja alueellinen eriytyminen ei ole vain taloudellista, vaan se jäsentyy myös kulttuurisen pääoman kautta. Kulttuuriset käytännöt ja arvostukset myös tuottavat ja pitävät yllä eriytymistä sekä eriarvoistumista. (Purhonen ym. 2014, 12.)

Bourdieun mukaan pääomien päätyypit ovat taloudellinen ja symbolinen. Symbolinen pääoma muodostuu kulttuurisesta ja sosiaalisesta pääomasta. *Taloudellinen pääoma* viittaa yksilön taloudellisiin resursseihin ja asemiin.

Kulttuurinen pääoma taas on yksilön habituksen – kasvatuksen ja koulutuksen kautta – omaksumia tapoja ja taipumuksia toimia tietyllä tavoin. Kulttuurinen pääoma on myös objektifioituneita kulutushyödykkeitä, kuten kirjoja ja taideteoksia, sekä instituutionaalisia arvoja. Institutionaaliset arvot ovat koulutuksen kautta saavutettavia tutkintonimikkeitä ja arvonimiä. Kulttuurinen pääoma muodostuu koulutuksen, kasvatuksen, omaksuttujen tapojen ja arvostusten summasta. Kulttuurinen pääoma on sosialisointia kautta periytyvää, se siirtyy kasvatuksen avulla sukupolvelta toiselle. (Purhonen & Roos 2006, 34.) *Sosiaalinen pääoma* taas koostuu yksilön sosiaalisista suhteista ja verkostoista sekä organisaatioista eikä se juurikaan esiinny itsenäisenä pääoman muotona. Suuri määrä sosiaalista pääomaa kuitenkin edesauttaa menestymistä erilaisilla sosiaalisilla kentillä.

Habitus ilmentää yksilön erilaisten pääomien kokonaisuutta ja asettaa hänet tiettyyn positioon luokkien kentässä. Habitus sisäistetään kasvatuksen ja koulutuksen kautta ja se

ilmenee tietyinä elämäntyylinä tai -tapana. Habitus ei kuitenkaan ole tietoinen valinta erottautua eikä sitä voi valita (Bourdieu 2010, 165 – 166, 257; Mäkelä 2000, 244; Kahma 2011, 24).

*Elämäntyyli*t ovat habituksen tuottamia ja sosiaalisesti luokittelevia hierakkisia merkkijärjestelmiä. Ne ilmentävät yksilön asemaa sosiaalisella kentällä (Bourdieu 2010, 168). 1980-luvulla suomalaisessa distinktioteoriaa soveltavassa tutkimuksessa käytettiin useimmiten *elämäntavan* käsitettä, mikä viittaa elämäntyyliä pysyvämpään, materiaalisten ehtojen sanelemaan, perustavanlaatuiseen kokonaisuuteen. 2000-luvulla se on kuitenkin korvautunut elämäntyyllillä, joka ei ole yhtä staattinen ja muuttumaton kuin elämäntavan käsite (Purhonen ym. 2014, 211.) Tässä tutkielmassa merkitysero on kontekstin kannalta pieni, ja esittelenkin myöhemmin analyysissäni Maarit Lapinleimun (2008) kaupunkimaisen *elämäntavan* (ks. luku 5.3).

Bourdieuille yhteiskunta eli sosiaalinen tila tai ulottuvuus muodostuu erilaisista *kentistä*, joilla käydään symbolista taistelua vallasta ja asemasta. Kenttiä taas on erilaisia (vaikkapa koulutuksen tai asumisen), ja niillä on omat sääntönsä ja lainalaisuutensa. Kenttien hallinnasta ja herruudesta käydään symbolista kamppailua. Parhaiten tässä pärjäävät ne, joilla on eniten kentällä tarvittava pääomaa ja jotka tuntevat kentän säännöt. Näin he pystyvät erottautumaan niistä, joilla on vähemmän pääomia. (Mäkelä 2000, 244, 250.)

Distinktiolla tuodaan esille identiteettiä juuri eronteon kautta. Distinktioiden avulla määritellään mitä yksilö ei ole ja erottaudutaan muista, useimmiten alemmista luokista. Toisaalta distinktion avulla myös kuulutaan johonkin ryhmään juuri erottelujen kautta. *Maku* on distinktioiden teon kannalta keskeinen käsite. Maun avulla erotutaan ja tullaan erotetuiksi muista. Maku luokittelee ja asettaa kaiken hierarkkiseen järjestykseen. (Purhonen ym. 2014, 13, 15–17.) Bourdieulla maku ilmentää yksilön yhteiskuntaluokkaa, koska maku kertoo yksilön elämäntyylistä. Bourdieulle maun, elämäntyylin ja luokan välillä on selkeä homologia. Elämäntyyli ja maku ovat järjestäytyneet hierarkkisesti pääomien määrän ja kompositioiden mukaan. (Purhonen ym. 2014, 11 – 12.)

Olen tässä maininnut Bourdieulla esiintyvät distinktiot ja maun käsitteet. Tutkielmani kannalta ne ovat sivuosassa, mutta niiden kautta on mahdollista nähdä asumisvalintojen

edustavan jonkinlaista hyvää makua tai erontekoja ei-toivotusta asuinalueesta. Nämä kuitenkin jäävät myöhemmässä analyysissäni puhtaasti arvailujen varaan, sillä näkökulmani siirtyikin tutkielman edetessä kulttuuriseen pääomaan. Kuitenkaan ei voi täysin poissulkea mahdollisuutta, että asumisessa olisi kyse makuvalinnoista ja erottautumisesta. Siksi lyhyt johdatus näihin käsitteisiin.

4 Aineisto, menetelmä ja analyysi

4.1 Tutkimuskentän ja aineiston rajaus

Tässä tutkielmassani tarkastelen työssäkäyvien ylemmän korkeakoulututkinnon suorittaneiden asumispreferenssejä pääkaupunkiseudulla. Vuonna 2015 jonkin korkeakoulututkinnon oli Helsingissä suorittanut lähes 49 prosenttia 25 – 64-vuotiaista. Vastaavasti Espoossa korkeakoulututkinto oli noin 55 prosentilla ja Vantaalla noin 38 prosentilla. Kauniaisissa korkeakoulututkinto oli jopa 69 prosentilla asukkaista. (Väestön...2017.) Korkeakoulutus on siis varsin yleistä pääkaupunkiseudulla. Tämän vuoksi pohdin tarkkaan tutkimuskenttäni alueellista rajausta, jottei siitä tulisi liian laaja.

Tutustuin aiempaan tutkimuskirjallisuuteen korkeakoulutettujen alueellisesta sijoittumisesta pääkaupunkiseudulla (ks. Kortteinen ym. 2005b, Karhula 2011, Kiuru 2015). Päätin ottaa tarkempaan tarkasteluun sellaisia asuinalueita, joilla korkeakoulutettujen osuus on suurempi kuin kyseisessä kaupungissa keskimäärin. Löytämieni korkeasti koulutettujen alueiden karttapaikannusten jälkeen syvennyin vielä tarkemmin näiden alueiden tilastotietoihin. Huomasin tilastoissa paljon yhdenmukaisuuksia. Korkeakoulutetuilla alueilla asukkaiden tulot olivat kaupungin keskiarvoa suuremmat, vieraskielisten ja ulkomaalaisten määrät melko pieniä ja asuntojen hinnat kaupungin keskiarvoa korkeammat. Myös työttömyysaste oli kaupunkien keskiarvoja matalampi. Kaupungin vuokra-asuntoja ja Ara-vuokra-asuntoja oli näillä alueilla keskimääräistä vähemmän.

En käynyt kaikkia pääkaupunkiseudun asuinalueita systemaattisesti läpi, mutta nämä huomiot riittivät tutkimuskentän karkeaan rajaukseen. Rajatakseni asuinalueita vielä selvemmin, otin mukaan myös myytyjen asuntojen neliöhinnat. Korkeakoulutettujen asuinalueet olivat lähes poikkeuksetta asuntojen neliöhinnaltaan pääkaupunkiseudun kaupunkien keskiarvohintoja kalliimpia vuoden 2017 kahdella ensimmäisellä vuosineljänneksellä. Lisäämällä rajaukseeni asuntojen toteutuneet hintatilastot oletin implisiittisesti myös haastateltavien olevan hyvin toimeen tulevia. Lopulta määrittelin tutkimuskenttäkseni sellaiset asuinalueet, joilla on kaupungin keskiarvoa enemmän korkeakoulutettuja, korkeampi tulotaso, pienempi työttömyysprosentti, vähemmän vieraskielisiä asukkaita ja korkeammat asuntojen neliöhinnat.

Sopiviksi haastateltaviksi rajasin jonkin ylemmän korkeakoulututkinnon suorittaneet ja työssäkäyvät ihmiset, jotka asuvat rajaukseni mukaisella asuinalueella pääkaupunkiseudulla. En katsonut tarkoituksenmukaiseksi tehdä rajausta haastateltavien tulotason mukaan. Tämä osittain siksi, että asuntojen neliöhinnat jo osaltaan määrittävät sitä, kenellä on varaa asua alueella (tähän toki vaikuttavat ansiotulojen lisäksi pääomatulot, varallisuus sekä mahdollisen puolison tulot). Kuitenkin tärkein syy, miksi jätin tulotason pois rajauksestani, oli mahdollisuus saada haastateltavia hyvinkin erilaisilta ammattialoilta. Totesin, että rajaukseni on riittävän selkeä ilman ansiotulojakin: ylempi korkeakoulututkinto, asuminen reunaehdot täyttävällä alueella sekä työssäkäynti. Ennen haastattelun sopimista varmistin vielä tilastotiedoista, että haastateltava asuu rajaukseni mukaisella alueella.

4.2 Tutkimuskentän esittely

Aiemmin luvussa 2.4 esittelemässäni Kortteisen ym. (2005b) artikkelissa painottuivat korkeakoulutettujen alueina Helsinginniemi, läntinen Helsinki sekä Espoossa Tapiola, opiskelijavaltainen Otaniemi ja Westend. Sen sijaan Vantaa ei painottunut korkeakoulutettujen alueena. Myös myöhempien alueellisten tilastojen valossa tilanne on vuonna 2017 hyvin samankaltainen (vrt. Kiuru 2015). Tutkielmani haastateltavat asuivatkin pitkälti Kortteisen ym. (2005b) paikantamilla alueilla. Heistä kolme asui Kruununhaassa, kaksi Ullanlinnassa ja loput Punavuoressa, Munkkiniemessä, Etelä-Haagassa ja Espoossa Tapiolassa ja Haukilahdessa.

Alueina Kruununhaka, Ullanlinna ja Punavuori edustavat Helsinginniemeä, jota leimaa suuri korkeakoulutusaste ja keskimääräistä suuremmat tulot. Vuonna 2015 jonkun korkeakoulututkinnon oli näillä alueilla suorittanut yli 62 prosenttia 25 – 64-vuotiaista. Helsinginniemellä on vain vähän kaupungin vuokra-asuntoja ja yleishyödyllisten yhteisöjen Ara-vuokra-asuntoja (Vuokrataso...2013, liite 1). Ulkomaalaisia ja vieraskielisiä on vähän. Alueet ovat vanhinta Helsingin keskustaa, joten alueilla ei ole täydennysrakentamista eikä myöskään suurempia kaavamuutoksia. Rakennuskanta on vanhaa, suurin osa taloista on rakennettu ennen vuotta 1960. Jugend-talot ovat tyypillisiä Helsingin kantakaupungissa. (Helsinki...2017.) Asuntojen neliöhinnat ovat Helsingin ja

koko Suomen kalleimpia (asuntojenhinnat.fi). Helsinginniemi on ollut perinteisesti porvariston asuinalueita, mutta sen sijaan siellä sijaitseva Punavuori on aiemmin ollut leimallisesti työväenluokan asuinalue. Punavuorella onkin paljon 1900-luvun ensimmäisinä vuosikymmeninä rakennettuja pieniä asuntoja, jotka ovat tuolloin Helsingissä tyypillisiä työväen asuntoja (ks. Waris [1932] 2016, 287-297).

Etelä-Haaga ja Munkkiniemi edustavat myös vanhempaa Helsinkiä. Ne ovat olleet molemmat itsenäisiä kauppaloita, jotka liitettiin Helsingin kaupunkiin 1946. Munkkiniemen asuntokanta on pääsääntöisesti rakennettu ennen 1960-lukua eikä sinne ole suunnitelmia täydennysrakentamiselle. Haagan asuntokanta on Munkkiniemeä uudempaa, mutta suurin osa siitä on kuitenkin rakennettu ennen 1970-lukua. Sekä Munkkiniemen ja Etelä-Haagan alueilla on joitain kaupunginvuokra- tai Ara-vuokra-asuntoja. Tulkintaa kuitenkin vaikeuttaa se, että joissain tilastoista Etelä-Haaga on oma kaupunginosansa, toisissa Etelä-Haaga lasketaan kuuluvaksi Haagan peruspiiriin, johon myös Etelä-Haagaa huomattavasti vuokratalovaltaisempi Pohjois-Haaga kuuluu. Näin ollen kaikki tilastot eivät ole vertailukelpoisia. Peruspiireittäinkin tarkasteltaessa molemmissa kaupunginosissa on keskimääräistä korkeampi koulutusaste, tulotaso, pienempi työttömyysaste sekä vähäisempi määrä ulkomaalaistaustaisia asukkaita. (Helsinki...2017.) Munkkiniemessä asuntojen neliöhinnat ovat korkeampia kuin Etelä-Haagassa. Etelä-Haagan neliöhinnat ovat vain hieman Helsingin keskiarvoa korkeammat.

Tapiola ja Haukilahti ovat Espoon kaupunginosia. Niissä asukkaiden keskitulot sekä koulutus ovat korkeampia kuin Espoossa keskimäärin. Molemmissa kaupunginosissa korkeakoulututkinto on lähes 60 prosentilla (tiedot vuodelta 2013, joten tilastot eivät ole Helsingin vastaavien kanssa täysin vertailukelpoisia). Tulotaso on molemmissa korkea ja työttömyysaste pieni kuten myös ulkomaalaisten määrä. (Espoo...2015) Sekä Tapiolan että Haukilahden asuntojen neliöhinnat ovat Espoon kalleimpia. Kummassakin kaupunginosassa on vähän kaupungin vuokra-asuntoja. Haukilahden rakennuksista lähes puolet on pientalovaltaista. Haukilahden rakennuskanta on pääosin valmistunut vuoteen 1980 mennessä. Tapiola on rakennettu Otto-Iivari Meurmanin asemakaavan mukaan 1950-luvulta alkaen puutarhakaupungiksi, missä kaupunki rakennuksineen oli suunniteltu puistoon sulautumaan luonnon keskelle. Tapiola on yksi tulevan Länsimetron asemista. Haastatteluhetkellä kesäkuussa 2017 Länsimetro ei vielä kulkenut, mutta

pelkästään metroaseman ympäristön rakennustyöt ovat muuttaneet alueen infrastruktuuria.

4.3 Aineisto ja aineiston kerääminen

Tutkielmani aineisto koostuu kymmenestä teemahaastattelusta, jotka suoritin kesä – elokuun 2017 aikana. Valitsin tutkimusmenetelmäksi puolistrukturoidun teemahaastattelun. Puolistrukturoidussa teemahaastattelussa tutkija on etukäteen valinnut tietyt teemat, joiden mukaisesti hän ohjaa haastattelun kulkua. Tutkija voi esittää tarkentavia kysymyksiä haastateltavalle, toisin kuin lomakehaastattelussa, jossa kaikille vastaajille esitetään samat kysymykset samassa järjestyksessä. (Hirsjärvi & Hurme 2001, 44 – 47, Tuomi & Sarajärvi 2009, 74 – 75.) Puolistrukturoitu haastattelu mahdollistaa tarvittaessa teemojen läpikäymisen vaihtelevassa järjestyksessä eri haastateltavien kanssa. Teemojen täytyy kuitenkin olla huolella harkitut, jotta tutkija saa tutkimusongelman kannalta merkityksellisiä vastauksia. Jotta tämä olisi mahdollista, tulee teemojen perustua ilmiöstä aiemmin tutkittuun tietoon. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 75.)

Laadin haastattelurunkoni aiemman tutkimuskirjallisuuden ja tutkimuskysymykseni pohjalta kolmen teeman ympärille. Alun perin tutkimuskysymykseni painottui haastateltavien mahdollisiin alueellisiin erontekoihin, joten kysymyksissäni painottuivat alueelliset kysymykset. Olin kiinnostunut muun muassa siitä, näkevätkö haastateltavat alueensa statusalueena. Asumispreferenssejä tarkastelin kysymällä haastateltavan aiemmasta asumishistoriasta, asuinalueen valikoitumisesta, asuinalueen muista asukkaista, maineesta ja hyvistä ja huonoista puolista. Pyysin haastateltavia myös vertailemaan aluetta muihin alueisiin. Toisena teemanani oli haastateltavien käsitykset toisenlaisista alueista. Selvitin tätä haastateltavien omien määritelmien ja näkemysten kautta. Halusin tietää miten haastateltavat määrittelevät ja ymmärtävät *huonon alueen*. Kysyin, millainen on haastateltavan mielestä huono alue, mikä siitä tekee huonon ja keitä siellä asuu. Haastateltavan vastausten perusteella esitin tarkentavia kysymyksiä. Viimeisenä teamani ohjasin kysymykset alueelliseen, sosioekonomiseen ja etniseen eriytymiseen pääkaupunkiseudulla. Kysyin haastateltavien konkreettisia huomioita tästä

muun muassa maahanmuuttoon liittyvien kysymysten kautta. Ensimmäiset haastateltavat ottivat lähiöt puheeksi sosioekonomisten erojen kohdalla, joten lisäksi liittyviä kysymyksiä haastattelurunkooni. Lähiökysymykset toimivat hyvin keskustelun avauksina mielikuvien osalta.

Etsin haastateltavia pyytämällä ystäviltäni ja tuttaviltani apua haastateltavien löytämiseksi. Kerroin tarvitsevani graduani varten työssäkäyviä ylemmän korkeakoulututkinnon suorittaneita haastateltavia, jotka asuvat luvussa 4.1 tekemäni rajauksen mukaisilla asuinalueilla pääkaupunkiseudulla. Ystäväni lähestyivät mahdollisia haastateltavia henkilökohtaisesti. He kertoivat minun tarvitsevan korkeakoulutettuja haastateltavia tietyiltä asuinalueilta asumispreferensseihin liittyvään tutkimukseen. Kun joku näistä pyydetyistä kiinnostui osallistumaan, lähetin sähköpostitse tarkemman tutkimuskutsun haastateltavalle (ks. liite 2).

Tutkimuskutsussa kerroin tutkivani haastattelujen avulla korkeakoulutettujen asumispreferenssejä ja suhdetta omaan asuinalueeseensa sekä muihin alueisiin ja niiden asukkaisiin. Kerroin myös haastatteluun osallistumisen vapaaehtoisuudesta, mahdollisuudesta keskeyttää haastattelu milloin tahansa, haastattelun luottamuksellisuudesta, aineiston keruu- ja käyttötavasta sekä haastattelun kestosta, joka oli arvioni mukaan noin tunti (Kuula 2006, 101 -121).

Löysin lopulta seitsemän haastateltavaa neljän tuttavani kautta (tuttavani eivät tunteneet toisiaan, joten haastateltavat eivät löytyneet samoista sosiaalisista piireistä). Lisäksi kolme haastateltavaa otti itse minuun sähköpostitse yhteyttä saatuaan yhteystietoni aiemmilta haastateltaviltani.

Haastattelin viisi ihmistä heidän kotonaan ja loput joko Kaisa-talon ryhmätyötiloissa tai kahviloissa. Ennen haastattelun aloittamista pyysin vielä suullisen suostumuksen haastatteluun, nauhoitukseen ja haastattelun käyttöön tutkimustarkoituksiin. (Kuula 2006, 119.) Haastattelut kestivät 40 minuutista hieman yli tuntiin keskimääräisen keston ollessa 50 minuuttia. Haastattelut olivat kaikki yksilöhaastatteluja. Tosin yhdessä haastattelussa puoliso oli kotona toisessa huoneessa ja hän kommentoi haastateltavan pyynnöstä kahta kysymystäni.

Yhtä haastattelua lukuun ottamatta litteroin kaikki haastattelut ennen seuraavaa. Tällä tavalla pystyin paremmin arvioimaan tekemiäni haastatteluja mahdollisten lisäkysymysten ja saturaatiopisteen suhteen. Haastattelujen edetessä lisäsin muutaman lisäkysymyksen haastattelurunkoon sekä muutin hieman kysymysten järjestystä. Tämä ei lopulta kuitenkaan olennaisesti muuttanut haastattelujen kulkua tai vastauksia. Litteroin haastattelut sanatarkasti lukuun ottamatta erinäisiä toistoja tai täytesanoja. Analyysivaiheen jälkeen tuhosin haastatteluäänitteet asianmukaisesti.

4.4 Haastateltavien esittely

Haastateltavistani kolme asui Kruununhaassa, kaksi Ullanlinnassa ja loput Punavuoressa, Munkkiniemessä, Etelä-Haagassa, Tapiolassa ja Haukilahdessa. Kuusi haastateltavista asui varsinaisella Helsingin niemellä. Oli puhdasta sattumaa, että haastateltavista kolme asui Kruununhaassa ja kaksi Ullanlinnassa. Sain näiden viiden haastateltavan yhteystiedot kolmen eri Facebook-tuttavani kautta. Haastateltavat eivät tunteneet toisiaan. Kyseiset haastateltavat olivat kaikki eri-ikäisiä ja erilaisissa elämäntilanteissa. Tämän vuoksi en pidä Kruununhaan ja Ullanlinnan yliedustusta ongelmana.

Haastateltavista kaksi oli asuinalueensa syntyperäisiä asukkaita. Kumpikaan heistä ei ollut asunut muissa kaupunginosissa, muissa kaupungeissa tai ulkomailla. Seitsemän haastateltavaa oli kotoisin muualta kuin pääkaupunkiseudulta. Puolet haastateltavista oli kuitenkin asunut kaupunginosassaan jo yli kymmenen vuotta. Ainoastaan kaksi haastateltavista oli asunut asuinalueellaan alle kolme vuotta. Kaikki haastateltavat asuivat omistusasunnoissa. Haastateltavista seitsemän oli asunut opiskeluiden tai työn vuoksi ulkomailla pidempään kuin vuoden. Kaikki olivat olleet maahanmuuttajina joko Euroopassa tai Pohjois-Amerikassa.

Haastateltavista kahdeksan oli naisia ja kaksi miestä. Iältään haastateltavat olivat 30 – 55-vuotiaita. Vaikka Suomessa naiset ovat miehiä korkeammin koulutettuja, ovat aineistossani naiset silti yliedustettuina. Pohdin haastateltavien sukupuolijakauman merkitystä tutkimuksessani, mutta alustavassa analyysissäni sukupuoli ei noussut merkittäväksi erojen tekijäksi. Niinpä en katsonut tarpeelliseksi haastatella enempää

miehiä, vaan pitäydyin jo tekemissäni kymmenessä haastattelussa. Kolme haastateltavista asui yksin. Seitsemän haastateltavaa asui yhdessä puolisonsa kanssa. Haastateltavista kolmella oli alle kouluikäisiä lapsia ja yhdellä jo täysi-ikäisiä lapsia, joista tosin yksi asui vielä kotona.

Kaikki haastateltavat olivat suorittaneet ylemmän korkeakoulututkinnon joko Helsingin yliopistossa tai Aalto-yliopistossa. Kaksi haastateltavaa oli valmistunut diplomi-insinööriksi, yksi arkkitehdiksi ja loput haastateltavat olivat taiteen, filosofian, kauppatieteiden ja valtiotieteiden maistereita. Yhdellä haastateltavista oli kaksi ylempää korkeakoulututkintoa. Koska haastateltavat olivat eri ikäisiä, joukossa oli vasta muutaman vuoden työelämässä olleita ja toisaalta jo pitemmän uran tehneitä. Haastateltavat työskentelivät sekä julkisella että yksityisellä sektorilla. Haastateltavista kaksi työskenteli opetus- ja tutkimusalalla, kaksi hallinnon asiantuntijatehtävissä, loput työskentelivät IT-alalla, erilaisissa suunnittelutehtävissä, taidealalla ja viestinnässä. Kahdella haastateltavalla oli myös oma yritys. Kaikkien työtehtävät olivat omaa koulutusta vastaavia.

Koska haastattelukysymykseni olivat osin melko henkilökohtaisia, en ole yksilöinyt haastateltavia aineistoani esitellessä tarkemmin. Kuitenkin aineiston analyysia varten olen antanut haastateltaville pseudonyymit Anne, Jaana, Elina, Tuuli, Kaisa, Heidi, Jussi, Niko, Helena ja Miia. Huomasin jo alustavassa analyysivaiheessa, ettei tulosten kannalta haastateltavien iällä tai ammatilla ole merkitystä, joten varmistaakseni haastateltavien anonymiteetin en ole yhdistänyt näitä tietoja pseudonyymiin. Sen sijaan perhetilanne on vaikuttanut joidenkin haastateltavien vastausten painotuksiin. Jaanalla, Elinalla, Heidillä ja Miialla on omia lapsia ja heidän perhetilanteensa korostuu joissain lapsia ja koulutusta käsittelevissä osioissa. Tarvittaessa olen muuttanut joitain tunnistetietoja haastateltavan anonymiteetin varmistamiseksi, kuitenkin niin, ettei vastauksen asiasisältö muutu.

Sen sijaan olen säilyttänyt kaikki kaupunginosien nimet sellaisinaan. Pääkaupunkiseudun eriytymiskeskustelun kannalta alueiden nimet ovat olennaista informaatiota paikantamaan eriytymistä. Mietin asiaa aluksi pitkään, jotta välttäisin alueellisten ei-toivottujen stereotyyppien uusintamista ja vahvistamista. Totesin kuitenkin, että haastateltavani puhuvat nimenomaan median kautta syntyneistä mielikuvista, jotka ovat

jo entuudestaan tunnettuja. Tällaisten yleisessä mediakeskustelussa esiintyvien kaupunginosien nimien vaihtaminen olisi ollut lähes mahdotonta.

4.5 Tutkielman luotettavuus ja eettisyys

Haastattelutilanne tilanne poikkeaa tavallisista arkikeskusteluista. Haastattelussa tutkija on aktiivinen tiedonhankkija, ei niinkään yhdenvertainen keskustelukumppani. Samanaikaisesti haastattelu on aina vuorovaikutustilanne, jossa haastattelija ei ole puhtaasti neutraali kysymysten esittäjä. Haastattelija tuo oman persoonansa jollain tavalla esiin ja ohjailee tilannetta kysymällä tietyt kysymykset. (Ruusuvuori & Tiittula 2005, 29; Silverman 2006, 109 – 114.)

Ennen haastatteluja laadin huolella kysymykset niin, että ne olisivat selkeitä ja vastaisivat tutkimuskysymykseeni. Haastatteluissani myös pyrin esittämään kysymykseni mahdollisimman neutraalisti, etteivät omat arvostukseni tulisi esiin. Eskolan ja Suorannan (1998, 211) mukaan tutkimuksen luotettavuutta parantaa oman subjektiviteetin myöntäminen osana tutkimusprosessia ja raportointia. Haastatteluja litteroidessani huomasin kuitenkin, että olisin muutaman kerran voinut pyytää haastateltaviani tarkentamaan vastauksiaan. Olisin kenties saanut selkeämmin vastauksia tutkimuskysymykseeni. Jälkeenpäin jouduin toteamaan oman kokemattomuuteni tutkimushaastattelijana.

Tutkimuksen validiteetti tarkoittaa mittarin tai menetelmän kykyä mitata tutkittavaa ilmiötä. Kysymys on siitä, tutkitaanko juuri sitä ilmiötä, mitä alun perin oli tarkoituskin tutkia. (Ronkainen ym. 2011, 130.) Halusin varmistaa haastateltavilta, ettei minulta jää mitään tutkimukseni kannalta olennaista kysymättä tai huomaamatta. Sen takia kysyin jokaisen haastattelun lopuksi haastateltavalta, olisiko hänellä jotain lisättävää tai kommentoitavaa haastatteluun. Haastateltavien kommentit olivat lähinnä tutkimustani ja sen valmistumista koskevia, eivät varsinaisia lisäyksiä aiheeseen. Näin ollen totesin, että haastattelukysymykseni olivat tutkimusongelmani kannalta asianmukaisia ja riittäviä. Jos jotain ilmeisiä kysymyksiä olisi jäänyt kysymättä, olisin ilman muuta lisännyt ne haastattelurunkooni saadakseni paremmin selvyyttä ilmiöstä.

Reliabiliteetti tarkoittaa mittauksen luotettavuutta eli mittauksen tarkkuutta, toistettavuutta ja yhdenmukaisuutta (Ronkainen ym. 2011, 131 – 132; Hirsjärvi ym. 2009, 231). Kvalitatiivisessa tutkimuksessa luotettavuutta parannetaan johdonmukaisella ja tarkalla kuvauksella siitä, miten tutkija on tutkimuksensa suorittanut. Täten lukija voi vakuuttua tutkimuksen luotettavuudesta ja käytettyjen mittarien pätevyydestä (Hirsjärvi ym. 2009, 231 – 233). Seurasin haastattelujen kulkua haastattelurunkoni avulla. Joissain tapauksissa haastateltavat vastasivat useampaan kysymykseen samanaikaisesti, joten esitin jotkut haastattelukysymykseni haastateltaville eri järjestyksessä. Haastattelurungon avulla kuitenkin huolehdin, että kävin läpi jokaisen haastateltavan kanssa ennalta miettimäni teemat ja kysymykset. Siltä varalta, että jotain olennaista olisi jäänyt käymättä läpi, olisin voinut jälkeempään olla yhteydessä haastateltavaan sähköpostitse.

Aineiston saturaatiopiste tarkoittaa tilannetta, jossa aineiston kerääminen voidaan lopettaa. Lisäaineisto ei tuo enää mitään uutta tutkittavaan ilmiöön (Alasuutari 1999, 107; Eskola & Suoranta 1998, 62 – 63). Laadullinen aineisto on usein valtavasti informaatiota sisältävä näyte tutkittavasta ilmiöstä. Se on palanen tutkittavaa kielellistä ja kulttuurista maailmaa. Tarkoitus ei olekaan saada kattavaa otosta aineistosta. (Alasuutari 1999, 87 – 89.) Tästä näkökulmasta katsoen oma aineistoni saavutti saturaatiopisteensä jo ennen kuin olin haastatellut kaikki tutkimukseen suostuneet. Huomasin, että aineistoni sisältää valtavasti tietoa erilaisista teemoista, mutta kuitenkin se on keskenään hyvin samankaltaista. Tein kuitenkin kaikki kymmenen sopimaani haastattelua, koska halusin olla varma aineistoni riittävydestä.

4.6 Analyysimenetelmä ja analyysin kulku

Analyysimenetelmäksi valitsin abduktiivisen eli teoriaohjaavan sisällönanalyysin. Abduktiivisessa päättelyssä tutkijalla on taustateorian kautta syntyneitä ideoita, joita on tarkoitus todentaa aineiston kautta (Hirsjärvi & Hurme 2001, 136). Teoriaohjaavassa sisällönanalyysissä teoreettiset käsitteet eli yläluokat tuodaan aineistoon valmiina, mutta alaluokat luodaan aineistosta itsestään. Teoreettiset käsitteet toisin sanoen ohjaavat aineiston analyysia. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 96 – 97, 117.) Tutkielmani teoreettisena

taustana on Bourdieun distinktioteoria, josta analyysini yläluokat – erilaiset pääomat – tulevat valmiiksi annettuina.

Aloitin aineistoni läpikäymisen kuuntelemalla ja lukemalla litteroituja haastatteluja. Vähitellen aloin nähdä aineistossani kiinnostavia toistuvia teemoja, jotka eivät tosin vastanneetkaan alkuperäistä tutkimuskysymystäni. Alun perin olin olettanut erilaisten distinktioiden olevan tärkeämpiä. Oletukseni osoittautui suorastaan vääräksi. En odottanut aineistoltani yhtä voimakasta kulttuurisen pääoman korostuneisuutta kuin lopulta siitä löysin. Pyörittelin erilaisia aineiston mahdollisia tulkintoja mielessäni ja päädyin muokkaamaan tutkimuskysymystäni enemmän aineistoani vastaavaksi. Tutkimuskysymykseni ensimmäinen osa säilyi muuttumattomana: painotus siinä oli yhä korkeakoulutettujen asumispreferensseissä hyväosaisilla alueilla. Sen sijaan huomasin, ettei kyse alueellisesta eriytymisestä olekaan eronteosta, vaan kulttuurisesta pääomasta. Lopulta koko aineisto näyttäytyi kulttuurisen pääoman kautta.

Mietittyäni tutkimuskysymykseni uudelleen, koodasin lähes koko aineistoni karkeisiin raakakoodeihin havaitsemieni teemojen mukaisesti. Käytin tässä apunani kvalitatiivisten aineistojen käsittelyyn tarkoitettua Atlas.ti-ohjelmaa. Tämän jälkeen yhdistelin raakakoodejani laajemmiksi ja kuvailevammiksi alakategorioiksi, joista johdin analyysini yläkategoriat.

Analyysini ensimmäisessä osassa käyn läpi haastateltavien arvostukset asumisessaan ja asuinalueessaan. Peilaan näitä arvostuksia erilaisiin aiemmin luvussa 2.5 esittelemiini asumisen elämäntyyliin sekä Bourdieun kulttuuriseen ja sosiaaliseen pääomaan.

Analyysini toisessa osassa käsittelen haastateltavien käsityksiä alueellisesta eriytymisestä. Analysoin näitä näkemyksiä alueen turvattomuuden, negatiivisen alueellisen stigman ja erilaisten huono-osaisuutta käsittelevien tutkimusten kautta.

Käsittelen tutkimuskysymykseni kahdessa osassa, vaikka kysymykset ovat selkeästi sidoksissa toisiinsa. Asumispreferenssit ilmenevät myös negatiivien kautta: ihmiset kertovat myös siitä, mitä eivät arvosta ja millaisia ovat omien asumispreferenssien vastakohtat. Jaottelun olen tehnyt analyysin luettavuuden parantamiseksi.

Tutkimuskysymyksen mekaanisen kaksivaiheisen käsittelyn jälkeen selkeytän kulttuurisen pääoman merkitystä haastateltavien vastauksissa. Tutkimuskysymykseni avautuu täten kulttuurisen pääoman kautta uudelleen. Käsittelen haastateltavien kulttuurista pääomaa itsereflektiona, strategiana häivyttää sosioekonomisia eroja ja laajana luottamuksena erilaisiin yhteiskunnallisiin instituutioihin. Tässä osiossa käyn vielä läpi haastateltavien tavallisuuspuhetta suomalaiseen yhteiskuntaan sopivana tapana tehdä eroja alaspäin omasta asemasta.

5 Kulttuurinen pääoma asumispreferensseinä

Bourdieu (2010, xxv) mukaan ihmisten kulttuuriset tarpeet ja preferenssit ovat suoraan sidoksissa heidän koulutustasoonsa ja sosiaaliseen taustaansa. Bourdieulle koulutus on eräs varimmista keinoista saavuttaa kulttuurista pääomaa. Koulutus tuottaa yksilölle kulttuurista pääomaa sekä institutionaalisen arvona eli tutkintona, mutta myös tiedon määränä. (emt. 73 – 78.) Maria Wikhallin (2002) mukaan ihmiset pyrkivätkin toteuttamaan asuntomarkkinoilla kulttuurisia preferenssejään. Asuminen ilmentää näitä preferenssejä, jotka liittyvät vahvasti yksilön elämäntyyliin. (emt. 4 – 5.) On perusteltua tulkita korkeasti koulutettujen haastateltavien asumispreferenssejä nimenomaan kulttuurisen pääoman kautta. Kulttuurinen pääoma ilmenee asumisessa tiettyä elämäntyylinä. Taloudellinen pääoma toki mahdollistaa tai estää asumispreferenssien toteuttamista, mutta kulttuurinen pääoma selittää paremmin sitä, mitä ihmiset arvostavat asumisessaan. Kulttuurisen pääoman suuri määrä leimaa myös seuraavissa luvuissa esittelemiäni haastateltavien käsityksiä alueellisesta, sosioekonomisesta ja etnisestä eriytymisestä.

Tässä tutkielmassani käsittelem kulttuurista pääomaa lähinnä koulutuksen kautta saavutettuna. En ole erikseen eritellyt erilaisia kulttuurisen pääoman muotoja kuten kulttuuriharrastusten määrää tai sosiaalisen taustan myötä sisäistettyä kulttuurista pääomaa. Tärkeimpänä syynä tähän on tutkimuskysymykseni muotoutuminen aineiston analyysin edetessä. Alun perin haastattelukysymysteni painotus ei ollut kulttuurisessa pääomassa. On todennäköistä, että kulttuurisen pääoman määrä ja laatu vaihtelevat vastaajilla, mutta tältä osin aineistoni on puutteellinen. En siis vertaile vastaajia tältä osin keskenään.

Haastattelukysymysteni painotus ei myöskään ollut haastateltavien sosiaalisessa taustassa. Osa haastateltavista kuitenkin kertoi tarkemmin asumishistoriansa kohdalla omasta ja puolison perhetaustasta, mutta myös tältä osin aineistoni on riittämätön tehdäkseen sosiaalisen taustan merkityksestä kulttuuriseen pääomaan tai asumispreferensseihin. Tässä luvussa esittelen haastateltavien urbaaniksi määrittyvän elämäntyylin ja siihen liittyvät asumispreferenssit ja kulttuuriset arvostukset. Jatkan

tarkastelemalla asumispreferenssejä sosiaalisten suhteiden kautta ja osana sosiaalista pääomaa.

5.1 Urbaani asumisen elämäntyyli

Haastateltavat ovat kaikki erittäin tyytyväisiä asuinalueeseensa. Tulos ei ole kovin yllättävä. Korkeasti koulutetut, usein hyvätuloiset, voivat asua haluamillaan asuinalueilla (Rasinkangas 2013). Kukaan haastateltavista ei harkinnut muuttoa pois alueelta. Tästä huolimatta pyysin kuitenkin haastateltavia miettimään alueita, jonne he voisivat muuttaa. Kaikista vastauksista kävi ilmi, että haastateltavat muuttaisivat alueille, jotka muistuttavat arkkitehtonisesti, sijainniltaan, kulkuyhteyksiltään ja tilastotiedoiltaan nykyistä asuinalueita. Kuvitteellisen asuinalueen vaihdoksen myötä haastateltavien elämäntyyli – preferenssit ja asumisvalinnat – ei muuttuisi, ainoastaan maisema.

Tätä kaikkia haastateltavia yhdistävää asumisen elämäntyyliä voi parhaiten kuvailla urbaaniksi. Sen sijaan kaikkia haastateltavien asuinalueita ei voi kutsua urbaaneiksi. Kruununuhaka, Ullanlinna ja Punavuori ovat selkeästi Helsingin kantakaupungin urbaaneja kaupunginosia, joita leimaa tiivis rakentaminen ja umpikorttelit. Munkkiniemi on pääsääntöisesti tiiviisti rakennettu, kun taas Etelä-Haaga, Tapiola ja Haukilahti sen sijaan ovat väljemmin rakennettuja asuinalueita, joissa on myös lähiöille ominaisia piirteitä kuten toisistaan erillään olevia kerrostaloja. Haukilahdessa on jonkin verran pientaloja, mutta mikään haastateltavien asuinalueista ei ole pientalovaltainen. Asuinalueiden eroista huolimatta kaikkien haastateltavien asumispreferenssit ilmenevät samankaltaisena urbaanina elämäntyylinä. Urbaani elämäntyyli ei siis ole paikkasidonnaista, vaan enemmänkin kulttuurinen orientaatio.

Haastateltavat tuovat selkeästi esiin omat asumiseen liittyvät preferenssinsä. Konkreettisimmillaan nämä arvostukset liittyvät asumismuotoon sekä asuinalueen hyviin kulkuyhteyksiin ja palveluihin. Arvostukset ilmenevät ennen kaikkea kerrostaloasumisena, joka on vailla omakotitaloasumiseen liitettyä vaivannäköä. Asuminen määrittyy ennen kaikkea helppouden kautta, joka näkyy arvostuksissa. Oma auto ja autoriippuvuus nähdään myös liian sitovana ja aikaa vievänä tapana saada sen,

mitä hyvään asumiseen kuuluu: palvelut ja helppous. Haastateltavien asumispreferenssit ovat vahvasti sidoksissa erilaisiin kulttuurisiin ja sosiaalisiin arvostuksiin – historiallisuuteen, esteettisyyteen, suvaitsevaisuuteen ja sosiaalisuuteen. Parhaiten haastateltavien asumispreferenssejä kuvaavat Jallinojan (1997) sinkkuelämäntyyli ja Ratvion (2012) urbaani elämäntyyli. Maarit Lapinleimu (2008) kutsuu urbaaneja asumispreferenssejä kaupunkimaiseksi elämäntavaksi.

5.2 Konkreettiset asumispreferenssit

”Odotin koko lapsuuteni ja teini-ikäni, että pääsisin asumaan Helsinkiin kerrostaloon. Vaaleanpunaiseen kerrostaloon. Sitä odotin ihan lapsesta asti. Mun mielestä mikään ei ollut niin hienoa, kuin asua kerrostalossa. Ihan tyhmä omakotitalo.” (Helena, Kruununhaka)

Mikään ei kerro selkeämmin haastateltavien urbaanista elämäntyylistä kuin suhtautuminen omakotitaloasumiseen. Haastateltavien asumispreferenssit poikkeavat suuresti yhtenäiskulttuuriin liitetystä omakotitalohaaveesta. Kaikki haastateltavat asuvat kerrostaloissa – ja ovat erittäin tyytyväisiä juuri asumismuotoonsa. Haastateltavat korostavat sitä, ettei omakotitaloasuminen ole heidän elämäntyyliinsä tai ainakaan tähän elämänvaiheeseen sopiva asumismuoto. Omakotitalo nähdään asumismuotona, johon kuuluu sitoutuminen talonhoitoon ja useimmiten huonot kulkuyhteydet. Mielikuvat omakotitaloasumisesta ovat siis melko negatiivisia puolia korostavia.

Punavuorella asuva Jussi kertoo omakotitaloasumisen olevan elämäntyyliinsä sopimaton, ei edes harkittavissa oleva, asumismuoto. Jussi kuvailee itseään urbaaniksi punavuorelaiseksi, joka arvostaa kaupunkiin kuuluvia palveluita. Haastattelussa hän korostaa urbaaniuttaan: hän käyttää kaupunkipyöriä liikkumiseen, käy paljon kaupunginosansa ravintoloissa ja tekee ostoksensa keskustassa. Hän ei ole vuosiin käynyt kaupungin ulkopuolisissa kauppakeskuksissa. Hänelle kaikki tarvittavat palvelut ovat kaupungissa. Hänelle kaupungin puistot ovat myös hänelle täysin riittävä luonnonläheisyys. Puistot ovat lähellä, eivät pitkän matkan takana.

En haluis asuu missään niin sanotusti maaseudulla omakotitalossa, missään pikkukaupungissakaan edes. Silleen sen vois ehkä rajata. Jotenkin mä en tykkää siitä elämäntyylistä silleen että ei oo mitään palveluja lähellä ja kaikkiin paikkoihin pitää mennä sillä

omalla autolla. Pitää olla se oma auto ja on riippuvainen siitä autosta. Ja että ei oo elämää ympärillä. (Jussi, Punavuori)

Muutkaan haastateltavat eivät näe omakotitaloasumista erityisen tavoiteltavana. Lapsettomat Helena ja Niko pitävät kuitenkin mahdollisena, että elämäntilanne voi muuttua ja silloin omakotitaloasuminen saattaa tulla kyseeseen. Molempien mielestä omakotitalon ylläpito on kuitenkin työlästä.

Mä oon asunut lapsena omakotitalossa. Ei mul kyl mitään hinkua ole, siinä on niin hillitön työ kaikessa lumenluomisessa ja nurmikonleikkaamisessa ja aina on jotain korjattavaakin talossa. En nyt sano, etten koskaan, mut en nyt ainakaan tässä elämänvaiheessa. (Helena, Kruunuhaka)

Et ei nyt lähiaikoina, mut et ei se nyt mahotonta oo [asua omakotitalossa]. Et joskus tulevaisuudessa, et jos on joku perhe. Mutta tällä hetkellä mä en haluis asuu omakotitalossa, koska siinä ois paljon vaivaa ja se ois turhan iso. Sitten en myöskään haluis asuu kaukana myöskään sellasella alueella mistä ois huonot kulkuyhteydet. (Niko, Tapiola)

Nikon pohdinta mahdollisesta omasta perheestä tuo hyvin esiin sen, etteivät asumisvalinnat ole pelkästään yksilön valintoja, vaan koko perhettä koskeva päätös. Tilastot koulutuksesta, ammattialasta ja tuloista kuitenkin kerätään yksilöittäin. Myös väestön alueellista sijoittumista tarkastellaan useimmiten yksilötasolla, vaikka yli puolet suomalaisista asuu jonkun toisen kanssa. Koulutusasteen, tulojen ja ammatin yhteys asumisvalintoihin ei tämän takia ole niin itsestään selvä. Samassa taloudessa voi asua koulutukseltaan, tuloiltaan ja ammatiltaan erilaisia ihmisiä. (Hirvonen 2010, 43.) Yksittäisten henkilöiden sijoittumisen sijaan olisikin syytä tarkastella asuntokuntia; millaiseen asumisvalintaan puoliset päätyvät koulutuksen ja ammattialan poiketessa?

Omat urbaanit asumispreferenssit ovatkin kahdelle pienten lasten äidille, Jaanalle ja Elinalle, eriäviä puolison toiveiden kanssa. Jaana ja Elina perheineen eivät ole muuttaneet pois kaupungista kuten monet muut lapsiperhevaiheessa elävät. Jallinojan (1997) esittämä familistinen elämäntyyli ei kuvaa heidän arvostuksiaan. Kumpikaan ei näe kaupunkiasumista lapsiperheelle sopimattomana vaihtoehtona. He eivät myöskään perustele asumispreferenssejään lapsilähtöisesti, vaan oman viihtymisensä kannalta. Samankaltaiseen tulokseen päätyy myös Johanna Lilius (2008) pro gradu -tutkielmassaan lapsiperheiden asumisesta kantakaupungissa. Kyse on aikuisten valinnasta, ei lasten takia tehdystä päätöksestä. (emt., 69 – 70.) Jaanan ja Elinan asumispreferenssit ovat toteutuneet

omassa asumisessaan, puolison sen sijaan eivät. Jaana ja Elina asuvat molemmat toivomallaan asuinalueella. Molemmat puhuvat avoimesti puolison kanssa ristiriitaisista asumispreferensseistä.

Tästä varmaan käydään sitten väentöä jossain vaiheessa, koska puoliso haluaisi omakotitalon. Mutta mä en. (Elina, Munkkiniemi)

Mies kattoo koko ajan [omakotitaloa]. No me ollaan katottu Kulosaarta ja tota Espoosta alueita. Mutta kyllä se tuntuu vaikealta se muuttaminen pois täältä. Sitten kaikki ne muut alueet, kun sinne menee. Et kun on tottunut tällaiseen keskustamaiseen ympäristöön, niin ne tuntuu niin lähiömäisiltä. Varsinkin se Espoon alue, ne on kaikki tuntunut niin siltä, että tällaisessa ympäristössä pitäisi liikkua. Se ei oo tuntunut semmoselta omalta yhtään. (Jaana, Kruununhaka)

Haastateltavat eivät haaveile omakotitalosta, kuten suurin osa suomalaisista (Kortteinen ym. 2005a). Junton (2007) mukaan myös koulutusaste vaikuttaa jonkin verran asumispreferenssiin; omakotitaloasuminen on ennen kaikkea keskiasteen käyneiden unelma-asumismuoto (emt., 86, 110). Haastateltavien tyytyväisyyttä kerrostaloasumiseen selittää myös se, että korkeasti koulutetut - useimmiten hyvätuloiset - pystyvät parhaiten toteuttamaan asumispreferenssinsä (Rasinkangas 2013). Kerrostalo on heille mieluisin asumismuoto, vaikka mahdollisuudet muihinkin asumismuotoihin ovat hyvät.

Toteutuneita asumisvalintoja saattaa osaltaan selittää myös työmatkan sujuvuus ja työpaikan läheisyys. Ihmiset arvioivat työmatkansa pituutta kotoaan käsin, vaikka työpaikan sijainti ei olekaan varmaa ja pysyvää. Kodin sijainti on paljon pysyvämpää. (Ratvio 2012.) Työmatkan helppous voi kuitenkin olla syy asua tietyssä paikassa. Helsingin kantakaupunkiin on keskittynyt paljon korkeasti koulutettuja, jotka työskentelevät tyypillisesti opetus-, tutkimus- ja koulutustyössä sekä valtion hallinnossa. Kantakaupungissa on paljon näiden alojen työpaikkoja. ICT-alan työpaikat taas sijaitsevat pitkälti länsipainotteisesti Espoossa. (Kortteinen ym. 2005a, 480).

En hakenut haastateltaviksi tietyillä aloilla työskenteleviä, mutta kantakaupungissa asuvat haastateltavat kuitenkin sattumalta työskentelevät edellä mainituilla aloilla. He ovat ammattialojensa mukaan tarkasteltuna tilastollisesti tyypillisiä asuinalueidensa asukkaita siis. Kruununhakalainen Kaisa korostaa, että: ”mulle on ollut aina tärkeätä, et mä asun kävelymatkan päässä työpaikasta.” Työmatkan sujuvuus on muillekin

vastaajille tärkeää. Oman asuinalueen hyviin puoliin kuuluu ehdottomasti liikkumisen helppous: hyvä julkinen liikenne ja mahdollisuus kävellä. Haastateltavat kertovat menevänsä töihin julkisilla, pyörällä tai kävellen.

Mä arvostan sitä hyvin, hyvin paljon, et on liikenneyhteydet. Ja en vois kuvitellakaan muuttavani johonkin, no Sipooseen, missä ois pelkän auton varassa. (Elina, Munkkiniemi)

En mä tiää, mikä mul on sitä Espoon Suurpelto vastaan. No, ehkä mul on sitä Espoota, ja jotenkin sitä, että sieltä, et liikkuminen sieltä. Et se on hankalaa [...] mä meen fillarilla töihin, niin on se mun mielestä jotenkin tosi kiva, et ei sitä autoa tarvi. Että tota, et jos asuu jossain Espoossa, niin sithän siinä on tosi nopeesti kahen auton kanssa loukussa. (Heidi, Etelä-Haaga)

Autolla liikkuminen on urbaanisti asuvien mielestä enemmänkin rajoittava tekijä. Autosta ei haluta olla riippuvaisia. Omakotitaloasuminen nähdään myös asumismuotona, johon hyvin usein kuuluu Heidin mainitsema ”kahden auton loukku”. Pientalovaltaisten alueiden huonot kulkuyhteydet ovat myös Elinalle poisrajaava tekijä muuttamiselle.

Mut on se mun mielestä vähän, jos sä et pääse ees sun lähikauppaan ilman et sä otat auton. Niin sitten se on vähän turhaa maksaa siitä silleen, et kämpät on kuitenkin aika hintavia. Et turhaan maksaa semmosta hirveätä neliöhintaa ja on kuitenkin siitä huolimatta vaikka riippuvainen siitä autosta. Jonkun näkönen kompensatio siitä pitää saada, et maksaa sikana kämpästä ja sit taas niinku yhteydet kunnossa. (Elina, Munkkiniemi)

Kaikesta huolimatta viidellä haastateltavista on oma auto. Autonomistajista kolme asuu Helsingin niemellä. Auton käyttöä ei kukaan puolustele sinänsä, kyse ei ole esimerkiksi eettisistä valinnoista, kuten päästöjen vähentämisestä. Jokainen haastateltava kertoo arvostavansa erityisesti julkista liikennettä ja liikkumisen helppoutta. Auto ei ole kenellekään liikkumisen edellytys. Niko toteaa omasta autostaan: ”Et se auto, mul on se, mut se on vähän niinku turha.” Auto on Nikon mielestä melko kannattamaton sijoitus. Autoon, jota ei tarvitse, voi Nikon mielestä laittaa liikaa rahaa. Auto ei ole enää 2010-luvun statussymboli. Nikon mukaan vene saattaa vielä olla statussymboli, mutta hän haluaa kuitenkin tehdä selväksi, ettei omista venettä.

Tapiolassahan pärjää ihan hyvin ilman. [...] et onhan se ihan totta, et joillain on varaa autoon semmosena ylimääräisenä. Ja täällä myös näkee aika paljon aika hienojakin autoja. Et vaikka olisikin auto, niin sen ei välttämättä olis pakko olla sadantonnin Tesla. Mut semmosii täällä kuitenkin on aika paljonkin. Ja tääl on myös aika monella vene. Mulla ei kyllä oo. (Niko, Tapiola)

Haastateltavien asuinalueilla julkisen liikenteen kulkuyhteydet ovat pääsääntöisesti hyvät, alueille pääsee useammalla kulkuneuvolla. Ainostaan Haukilahteen on hieman vähemmän julkisen liikenteen vaihtoehtoja. Haukilahtelaisen Tuulin mukaan tämä näkyy jo stereotypiana: *”haukilahtelainen on semmonen hyvin toimeentuleva ja yksityisautoileva, semmonen kunnostaan ja ulkonäöstään huolehtiva. Ei kuitenkaan niin yläluokkanen kuin joku westendiläinen.”* Ullanlinalaisen Miian työpaikka sijaitsee Haukilahdessa. Miia arvostaa keskusta-asumisessaan erityisesti raitiovaunuja ja kävelymatkoja, mutta hän kertoo kuitenkin menevänsä autolla töihin Haukilahteen. Stereotypia Haukilahden ja yksityisautoilun yhteydestä vahvistuu jo käytännössäkin. Ullanlinnassa autoa ei tarvitse, mutta mennäkseen Haukilahteen kätevästi, on auto tarpeen. Konkreettisimmillaan haastateltavien asumispreferenssit liittyvät siis kerrostaloasumisen helppouteen ja hyviin kulkuyhteyksiin. Hyvä julkinen liikenne ja lyhyet etäisyydet mahdollistavat haastateltavien autottomuuden, vaikka monilla auto onkin. Asumispreferenssit eivät kuitenkaan ole pelkästään kerrostaloasumista missä tahansa, jossa on hyvä julkinen liikenne ja palvelut. Asumispreferensseihin liittyy paljon muitakin kuin konkreettisia tekijöitä, kuten seuraavaksi esitän.

5.3 Kulttuuriset arvostukset asumisvalinnoissa

Suuret kaupungit kilpailevat uusista asukkaista keskenään. Laajaa kulttuuritarjontaa voidaan pitää kaupungin kilpailukykyä ja houkuttelevuutta lisäävänä tekijänä. Kaupungit markkinoivat mahdollisille uusille asukkaille erilaisia kulttuuripalveluita. Helsingin kaupungin vuonna 2017 julkaistussa kaupunkistrategiassa korostetaan tällaista *”maailmanluokan kulttuuritarjontaa”* (Maailman toimivin...2017 – 2021).

Suomessa korkeasti koulutetut kaupunkilaiset sekä eläkeläiset ovat innokkaimpia kulttuuripalveluiden kuluttajia (ks. Purhonen ym. 2014). Tätä taustaa vasten onkin hieman yllättävää, että kulttuurisesta pääomastaan huolimatta vain yksi haastateltavista mainitsee alueensa hyväksi puoleksi laajan kulttuuritarjonnan. Teatteri, ooppera, museot tai galleriat eivät nouse esille oman alueen hyvinä puolina. Ravintolat ja kahvilat sen sijaan taas nähdään oman asuinalueen hyvänä puolena. Kävelymatka keskustaan pitää

sisällään lähinnä juuri ravintoloiden läheisyyden. Haastateltavien kulttuurinen pääoma ei ilmene kulttuuripalveluiden läheisyyden arvostamisena.

Maarit Lapinleimu (2008) on tarkastellut lapsettomien, akateemisesti koulutettujen naisten asumistoiveita Helsingissä. Lapinleimun mukaan korkeasti koulutetuilla naisilla nousee asumistoiveissa esiin kaupunkimainen elämäntapa, johon kuuluu tietynlainen arjen ja elämisen helppous. Palvelut ovat lähellä ja kulkuyhteydet ovat hyvät. Kaupunkimainen elämäntapa on nimenomaan kerrostaloasumista kantakaupungissa. Kaupunki on läsnä koko ajan. Kaupunki on koti ja kotiovesta astutaan suoraan kaupunkiin. Asumisviihtyvyys perustuu kaupungin historiallisuuden kunnioittamiselle, esteettisille arvoille, suvaitsevaisuudelle, sosiaalisuudelle ja turvallisuudelle. (emt. 220 – 224.)

Kaikkien haastateltavien asumispreferenssejä kuvastaa Lapinleimun esittelemä kaupunkimainen elämäntapa. Vastauksissaan haastateltavat korostavat samankaltaisia arvostuksia kuin Lapinleimun koulutetut naiset. Haastateltavien sukupuoli tai perhetilanne ei vaikuta vastauksiin, vastaukset ovat siltikin keskenään hyvin samankaltaisia. Vastaajat tuntevat hyvin oman asuinalueensa historiaa, moni kertookin mielellään alueensa historiasta ja rakennuksista: ”*Tapiolahan rakennettiin puistokaupungiksi*”. Helsinginniemiellä korostuu vastaajien arvostus oman alueensa historiaa kohtaan. Helena haluaa korjata virheellistä Kruununhaan kirjoitusasua historiallisiin syihin vedoten.

No mun mielessäni just noi historialliset rakennukset, just noi niinku Maneesikadun maneesi. Et mua välillä oikein ärsyttää, kun monet puhuu Kruunuhaasta. Tää on nimenomaan Kruununhaka, jossa tsaarin hevostallit ja maneesi aikanaan sijaitsivat. Et ne on ehkä mulle sellasta hyvin leimallista Kruununhakaa. Ja tietysti sit Säätytalo, Suomen Pankin päärakennus. (Helena, Kruununhaka)

Kaikilla alueilla on vastaajien mielestä historiallisia kerrostumia, jotka ovat syntyneet ajan myötä. He kertovat eri aikakausina rakennetuista alueen osista. Osa tästä kerrostuneisuudesta on tosin muodostunut vanhojen talojen purkamisen myötä. Jossain tapauksissa kyse on ajan hengestä ja väärinymmärryksestä, kuten Heidi toteaa: ”*Mut nehän [puutalot Etelä-Haagassa] on silloin 70-luvulla koettu hyvin vaarallisiksi. Ja sen*

takii niitä on 70-luvulla purettu ja rakennettu kivitaloja tilalle.” Heidän mukaan Etelä-Haagassa on vielä joitain puutaloja, joiden arvo ymmärretään jo nykyään.

Toisaalta taas joskus purkamisessa on parannuksesta alueen arkkitehtuuriin. Miian mielestä jotkut rakennuksista on syytäkin purkaa: *”Haukilahdessakin ryhdyttiin tekee sitä kaakelihommaa. Et tommonen ruma talo, joka siihen rakennettiin silloin 90-luvulla, niin nyt siinä on pelkkä monttu, et purettu siitä koko se talo. Onneks.”*

Uusilla alueilla sen sijaan ei näitä vastaajien arvostamia historiallisia kerrostumia ole lainkaan. Uudet alueet saavat melko jyrkän vastaanoton haastateltavilta.

Ihan uusii alueita rakennetaan, vaikka joku Suurpelto. Niin kyl mul on vähän sellanen olo, et kun sinne menee, niin se on vähän sieluton alue, et kun ne kaikki on niinkun tiputettu taivaasta ne talot kahden vuoden sisään. Et onhan se vähän sellanen sieluton. Et siinä taas jotkut vanhat asuinalueet, niinku Töölö ja Kruununhaka, jossa on oikeesti vanhoja taloja. (Heidi, Etelä-Haaga)

Haastateltavat ovat tyytyväisiä asuinalueidensa vanhempaan historialliseen rakennuskantaan eivätkä halua asua uudemmissa taloissa. Jaana kertoo, ettei häntä kiinnosta kodinhoitohuone eikä optimaaliset pohjaratkaisut. Hän arvostaa muita asioita.

Tää on ensinnäkin kaunis, semmonen yhtenäinen. Mä rakastan vanhoja taloja. Ja se oli sit semmonen, et kun me etitiin sitä asuntoa, et sen pitää olla niinku vanhasta talosta. Korkeet huoneet ja semmosia vanhojen talojen esimerkkejä. Mulla on aina ollut se, että takka. Mä halusin takan ja kylpyammeen. Ja parveke. Sitä meillä ei vielääkään oo. Sitä on vähän vaikee näistä vanhoista taloista saada. Lautalattiat. (Jaana, Kruununhaka)

Historiallisuuden arvostus liittyy vastaajilla vahvasti omaan asuinalueeseen. Kuitenkin vastaajien laajempikin historian tuntemus käy ilmi haastatteluissa. Osa haastattelukysymyksistäni liittyi muihin asuinalueisiin. Näiden kysymysten kohdalla nousikin esiin haastateltavien tuntemus lähiöiden syntyhistoriasta. Haastateltavat käsittelevät vastauksissaan lähiöiden syntyä, ajan henkeä ja optimismia - ja samalla myös Helsingin kaupungin sosiaalipolitiikkaa.

No, lähiöhän ei ollut alun perin välttämättä tämmönen sosiaalisesti latautunut. Se on ollu silloin ajateltuna niinku sellasta mukavaa vehreää ja jotenkin järkevällä etäisyydellä työpaikoista ja isoimmista kaupungeista. Valtava parannus asumiseen. (Tuuli, Haukilahti)

Ja sitten toisaalta nää alueet, niinkun tää Tapiolakin, et se von Hertzenin ajatus siitä oli, et se on tämmönen yhteisöllinen, että jossa on kaikkia sosiaaliluokkia. Että tarkoituksella rakennettiin vuokratalot ja omistusasunnot, isot ja pienet sekasin. Joka on ajatuksena siis hirveen hyvä. (Miia, Ullanlinna)

Et silloin kun se Jakomäki on syntynyt, niin silloin kun se on ollut semmonen erikoisalue. Et mä oon kuullut tai siis ymmärtänyt, et sinne on niinkun päässyt. Et jos on ollut tietyn aikaa Helsingissä, niin et sitä on sitten päässyt sinne Jakomäkeen. Jakomäen näihin vuokrakerrostaloihin, et on se silleen varmaan ollut niinku alueena tosi tärkeä ja erityinen. (Elina, Munkkiniemi)

Aivan kuten Lapinleimun (2008) tutkimilla korkeakoulutetuilla naisilla, ovat esteettiset arvot tärkeitä vastaajille. Haastateltavat korostavat pitävänsä alueensa arkkitehtuurista, kuten Jaana toteaa: *”Mun mielestä tää on varmaan Helsingin kaunein alue ja halusin asua vanhassa, vanhassa Jugend-talossa.”* Jussi, Anne ja Helena mainitsevat, että omalla asuinalueella on hyvin hoidettuja puistoja ja istutuksia, jotka ovat esteettisesti tärkeitä. Puistot ovat tärkeitä haastateltaville myös virkistämisen kannalta.

Kaupungin luonto riittää luonnonläheisyydeksi haastateltaville. He eivät kaipaa maaseutua. Maaseudulta kotoisin oleva Anne kehuu Ullanlinnan puistoja ja istutuksia ja kertoo niiden riittävän erinomaisesti: *”Et luonto ei kiinnosta pätkääkään. Et mä en oo sitä tyyppiä ollenkaan. Mä oon saanu siitä ihan tarpeeksi lapsuudessani.”* Kaupunki sopii Helenan mielestä hyvin myös lenkkeilyyn: *”Sit mä urheilen Krunassa, mä käyn koirien kanssa juoksemassa. Mä juoksen kaks kertaa Krunan ympäri ja kaks kertaa Tervasaaren ympäri.”* Mäenpään (2007, 37 – 39) mukaan kaupungin luonto voi hyvin merkitä ihmiselle toiveasumiseen liitettyä luonnonläheisyyden vaatimusta. Urbanin elämäntyylin luonnonläheisyys on kaupungissa ja sen tarjoamissa puistossa. Kaikille se ei merkitse samoilua metsässä.

Esteettiset arvot ovat myös poisraaavina tekijöitä tietyille alueille muuttamiselle. Rumuudella perustellaan haluttomuutta muuttaa jollekin asuinalueelle. Haastateltavat tekevät päätöksiä esteettisten seikkojen perusteella.

Mut kyl se Itä-Pasilan se betonilähiö onhan se jo esteettisestikin niin ruma alue, että! [...] Et ehkä sit jonkunlainen sellanen, et silmä on niinku mieltynyt. Et tavallaan sellaset tietyt esteettiset arvot on niinku kuitenkin tärkeitä. (Heidi, Etelä-Haaga)

Varmaan sellasella alueella [ei voisi asua], jossa ois vähän luontoa ja eikä mitään sellasia kaupunkikuvallisia arvoja. (Tuuli, Haukilahti)

Esteettisesti kauniit rakennukset ja puistot lisäävät haastateltavien mielestä myös alueen arvostusta muiden silmissä. Kauneus on statusta.

Et näähän on statusta, et on tilaa. Ja et on paljon näitä pikku puistoja ja et kaikenmaailman istutuksia. Et sehän, väljyyshän on statusta. Et sitähan siel [Ullanlinnassa] on, ja jotenkin niinku esteettinen asuinympäristö. (Anne, Ullanlinna)

Haastateltaville suvaitsevaisuus ja kulttuurinen monimuotoisuus ovat myös tärkeitä arvoja. Ne eivät aina liity suoranaisesti omaan asuinalueeseen, vaan laajemminkin kaupunkikulttuurin ja kaupunkiasumisen arvostamiseen. Elinaa jopa harmittaa oman asuinalueensa nurkkakuntaisuus: *”Että sellasta haluaisin tänne Munkkiniemeen kanssa, että olis semmosta liberaalia kaupunkikulttuuria eikä pelkästään tätä oman nurkan siistinä pitämistä.”* Kantakaupunki sen sijaan on Elinan mielestä aluetta, jossa on liberaaleja ja suvaitsevaisia ihmisiä, jotka *”eivät valita jostain jalkakäytävällä pyöräilyä.”*

5.4 Sosiaalinen pääoma ja sosiaaliset suhteet

Bourdieuun mukaan sosiaalinen pääoma koostuu yksilön sosiaalisista suhteista ja erilaisista sosiaalisista verkostoista. Sosiaaliset suhteet ovat sidoksissa yksilön sosiaalisen pääoman määrään: laajemmat sosiaaliset verkostot lisäävät sosiaalista pääomaa, mitä taas voi hyödyntää muilla kentillä menestymiseen.

Kaikilla haastateltavilla on omalla asuinalueellaan sosiaalisia suhteita ja verkostoja. Osalle nämä sosiaaliset suhteet ovat vähemmän merkityksellisiä ja löyhempiä, kun taas joillekin oma asuinalue on myös tärkein sosiaalisten suhteiden kenttä. Olennaisimmiksi oman asumisviihtyvyyden kannalta nousevat naapuruussuhteet.

5.4.1 Naapurit ja suhteet naapureihin

Kaikki haastateltavat asuvat omistusasunnoissa, joten he korostavat naapureiden yhteistä intressiä taloyhtiön hoidosta. Tuuli ja Heidi kuuluvat oman taloyhtiönsä hallitukseen samoin kuin Jussin puoliso. Jussi saakin kuulla puolisoltaan sekä taloyhtiön että sen asukkaiden asioista joskus hyvinkin yksityiskohtaisesti. Jussi itse tuntee taloyhtiön asukkaista vain kaksi nimeltä, mutta ”*puoliso sitäkin enemmän. Ja tarkkaan.*” Taloyhtiön asioiden hoidon lisäksi haastateltavat korostavat myös yhteisiä pelisääntöjä naapureiden kesken. Naapureitaan ei voi valita, joten naapureiden kanssa on tultava toimeen.

[...] Et jos ois joku erityisen huono naapuri, joka valittais kaikesta tai turhasta. Tai pitäis hirveetä meteliä. Muuten jos ne pysyy tai niistä ei ole mitään haittaa, niin sillä ei oo mitään haittaa. Tai sit taloyhtiössä, jos on semmonen porukka, joka ylipäänsä pitää huolta taloyhtiön asioista ja ettei tuu mitään riitoja taloyhtiös tai mitään semmosta. (Niko, Tapiola)

Haastateltavat asuvat erikokoisissa taloyhtiöissä, mutta kaikki vastaajat kertovat, että omassa taloyhtiössä pääsääntöisesti tervehditään. Tervehtiminen on erityisen tärkeää pienissä taloyhtiöissä. Miia, Kaisa ja Heidi asuvat mielestään sen verran pienissä taloyhtiöissä, että naapureiden välttely ja anonyyminä pysyminen olisi mahdotonta.

Et kyl meillä taloyhtiössä vaan tunnetaan kaikki. Mut meillä on kuitenkin niin pieni taloyhtiö. Oisko siinä kakstoista tai neljätoista asuntoa. Et siinä kaikki tietenkin tuntee. (Miia, Ullanlinna)

No tota, eihän me silloin tajuttu kuinka... Et kun me tähän muutettiin, et millasta se on olla tässä talossa osakkaana. Mut meil on tosi hyvä tuuri siinä, että nää kaikki naapurit on mukavia. (Heidi, Etelä-Haaga)

Haastateltavat kertovat tulevansa hyvin toimeen naapureidensa kanssa. Kaisa ja Anne toivovat toimeen tulemisen lisäksi naapureiltaan samanhenkisyyttä. Samanhenkisyyys on Annelle yhteisiä arvoja naapureiden kanssa ja hakeutumista asumaan kaltaistensa seuraan. Anne kuitenkin toteaa, ettei kaikilla ole samanlaista etuoikeutta valita asuinpaikkaansa. Kaisalle samanhenkisyyys on jaettua ymmärrystä siitä, millaista on asua kerrostalossa. Kaisan mukaan samanhenkisyyys voi muodostaa ystävyysuhteitakin naapureiden välille. (Savage ym. 2005, 207)

Et millanen se jengi on, joka siellä asuu. Et meillä on samat arvot. Käyttäytytään ihmisiksi ja samalla tapaa niin se on. Et jos on se yllellisyys, et sä voit valita, niin tottakai sä asut sitten

hengenheimolaisten parissa. Et muuten sä oot se outo lintu. Et sehän on ihan inhimillistä. (Anne, Ullanlinna)

No, tottakai mä nyt toivon, että ois mukavia, samanhenkisiä jotenkin ihmisiä. Mut ei mua mitenkään silleen hirveesti tausta, tai siis kansallisuus ei oo mikään määräävä tekijä.

PJ: Mitä se samanhenkisyys sit on?

No, mitä se sitten oikein on? No ehkä eniten sitä, et jos asutaan kerrostalossa, niin et ymmärretään mitä se kerrostaloasuminen on, et se on vähän sosiaalisempaa. Tervehditään, tehdään tiettyjä asioita yhdessä, pidetään nyt vaikka pihasta huolta. Ja tottakai kiva, jos niiden naapureiden kanssa voi syntyä semmosia, ei nyt välttämättä ystävyssuhteita, mutta kuitenkin, että kokee sellasta, että on jotain sellasta. Että ollaan kiinnostuneita toisten asioista. (Kaisa, Kruununhaka)

Kerrostaloasuminen ei ole haastateltaville anonyymia. Kukaan ei mainitse toivovansa vähemmän kontakteja naapureihin. Vastaukset ovat enemminkin päinvastaisia, kuten edellä olevista sitaateista käy ilmi. Helena kertoo vaihtavansa kuulumisia naapureiden kanssa ja muutaman luona hän on käynyt kylässäkin.

PJ: tunneta hyvin sin naapureita?

No, kyllä mä ihan suhthyvin tunnen. Et oon mä muutamalla naapurilla käynyt kylässäkin joskus, ja meilläkin on käynyt. Et enimmäkseen silleen puoliextemporee, mut. Ja montaa naapuria kun näkee, niin tietää aina, et jää muutamana sanan juttelee. (Helena, Kruununhaka)

Hyvät naapuruussuhteet kuuluvat olennaisena osana urbaaniin elämäntyyliin. Niiltä myös toivotaan paljon enemmänkin, parhaimmillaan ystävyyttä.

5.4.2 Muut sosiaaliset suhteet

Hyvät naapurustosuhteet ovat merkki yhteisön sosiaalisesta koheesiosta. Naapuruston sosiaalisen koheesion peruspilarit ovat vahvat sosiaaliset suhteet, tunne kuulumisesta yhteisöön ja yhteisen hyvän eteen ponnisteleminen. Yhteisön sosiaalisen koheesion tarkasteluun liitetään usein naapuruston tasa-arvo, elämänlaatu ja yhteiset arvot, jotka kaikki ovat samanaikaisesti positiivisia seurauksia sosiaalisesta koheesiosta. (Schiefer & van der Noll 2017, 579 – 581.)

Haastateltavien sosiaaliset suhteet alueellaan eivät rajoitu vain naapuruussuhteisiin. Haastateltavilla on alueillaan ystäviä, tuttavita, kollegoita ja joillakin myös sukua. He

myös korostavat sosiaalisia suhteitaan sekä tyypillisyyttään alueen asukkaina. Jaana, Elina, Heidi ja Miia kertovat kaikki tutustuneensa ihmisiin alueellaan lasten myötä. Helena ja Miia ovat tutustuneet myös muihin alueen asukkaisiin koiriensa kautta. Suhteet koiratuttuihin ovat Miialla syventyneet koirien ulkoilutuksesta jopa ystävyydeksi. Miia viettää aikaa koirien kautta tutustuneiden ystäviensä kanssa alueen kahviloissa. Miialle sosiaaliset suhteet alueella ovatkin erityisen tärkeitä.

Että tota, mutta monethan muuttaa kaupunkiin sitten kun lapset on muuttanut pois kotoo. Niin sitä mun mieskin alko sit jossain vaiheessa puhuu, et sitte muutetaan kaupunkiin. Ja mä sanoin, et silloin mä en enää haluu, koska mä en silloin saa sitä sosiaalista piiriä. Et jos mä haluun muuttaa kaupunkiin, niin mä haluun muuttaa silloin, kun lapset on vielä kouluiässä, et väkisin tulee semmonen jonkunnäkönen tuttavapiiri sen koulun myötä. No, joo. Ja sit koirahan on kans hyvä väline siihen hommaan. et tavallaan tulee lähettyä kävelemään ja ihmiset tulee sillä lailla, jos ei nyt varsinaisiksi tutuiksi, niin ainakin kasvoiltaan tutuiksi. Et kyl mulle se on hirveen tärkeitä, ettei mul oo sellanen muukalaisolo. (Miia, Ullanlinna)

Miia perheineen on muuttanut Haukilahdesta Ullanlinnaan kahdeksan vuotta sitten lasten kouluvalintojen takia. Hän toteaa, että sosiaalinen piiri Ullanlinnassa on muodostunut lasten koulujen, koiratuttujen ja naapureiden kautta. Ensimmäiset kaksi vuotta Ullanlinnassa olivat olleet totuttelemista uuteen asuinalueeseen: *”Että sitten mä siinä kulkiessani, kun oli kaks vuotta kulunut, niin mä siinä kadulla mietin, et oikeestaan on ihan kiva asua täällä.”*

Jaana, Kaisa ja Helena tekevät toisinaan töitä kotonaan ja tapaavat sekä kollegoitaan ja asiakkaitaan Kruununhaassa. Heille on tärkeää käyttää alueen palveluja. Tapaamiset lähellä kotia on helppo järjestää, mikä sopii hyvin urbaanin elämäntyylin arvostuksiin. Alueella asuvien ystävien lisäksi monet haastateltavat tapaavat muissa kaupunginosissa asuvia ystäviä asuinalueen kahviloissa ja ravintoloissa. Ainoastaan Tapiolassa asuva Niko ja Haukilahdessa asuva Tuuli tapaavat ystäviään pääsääntöisesti vain Helsingin keskustassa. Kumpikin kuitenkin tuntee ihmisiä omalta asuinalueeltaan ja taloyhtiöstään.

Ystävien ja kollegoiden lisäksi osalla haastateltavista asuu sukulaisia alueella. Sukulaissuhteet ovat usein elämän pisimpiä sosiaalisia suhteita. Jussin veli asuu Punavuoressa ja Helenan isovanhemmat Kruununhaassa. Kuitenkin vahvimmat sukulaisuhteet ovat munkkiniemeläisellä Elinalla ja etelähaagalaisella Heidillä, jotka ovat alueensa syntyperäisiä asukkaita. Heidin ja Elinan vanhemmat sekä appivanhemmat asuvat samalla asuinalueella. Molempien lapsuudenystäviä asuu yhä alueella.

Molemmilla on myös pieniä lapsia ja lasten myötä he ovat kumpikin tutustuneet alueellaan myös uusiin ihmisiin. Lastensaannin myötä alueelliset suhteet ovat tiivistyneet entisestään.

Kumpikin heistä korostaa sukulaisilta saamaansa lastenhoitoapua. Suomalaisen päivähoitojärjestelmän ansiosta asuminen omien vanhempien kanssa asuminen samalla alueella ei ole lastenhoidon takia välttämätöntä. Yleisesti ottaen suomalaisten asumisvalinnat eivät siis perustu sukulaisten läheisyyteen. Molemmat kuitenkin korostavat merkittävänä positiivisena puolena sitä, että lasten isovanhemmat asuvat lähellä. Toisaalta sukulaisuus myös velvoittaa Heidiä. Heidi kertoo puolisonsa vanhempien olevan iäkkäitä ja heidän tarvitsevan apua päivittäistoiminnoissa. Hän haluaa auttaa appivanhempiaan asumaan kodissaan mahdollisimman kauan. Asuminen appivanhempia lähellä ja auttaminen ovat Heidille *”vahvasti mua ja sitä arvovalintoja, mitä niinku ite haluaa tehdä, et olla lähellä omia perheitä.”*

5.6 Kaupunkilainen juurtuminen

Haastateltavien sosiaaliset siteet asuinpaikkaansa ovat vahvoja. Useampikin haastateltava kertoo juurtuneensa alueelleen. He kokevat oman asuinalueensa itselleen merkitykselliseksi paikaksi. Elämäntyyli on sidottu juuri tiettyyn asuinalueeseen (Ærø, 2006). Tuuli kertoo, että tullessaan Haukilahteen hän koki olevansa kotonaan. Samainen tunne on yhä voimissaan: *”Meil on kyllä ollut koko sen ajan, kun ollaan asuttu, sekä miehellä että minulla, että usein ajatellaan, jopa sanotaan ääneen, et onpas ihanaa, kun me asutaan täällä. Et onpas täällä jotenkin superkivaa.”*

Kruununhakalaiset Jaana, Kaisa ja Helena kuvailevat kaikki tiheästi asuttua Kruununhakaa *”kylämäiseksi”*. Urbaani keskustassa sijaitseva asuinalue määrittynyt heidän puheissaan kyläksi, jossa on vahvat sosiaaliset suhteet. Samanlaiseen johtopäätökseen on päätenyt Johanna Lilius (2008) pro gradussaan, joka käsittelee Kruununhaassa asuvien lapsiperheiden asumisvalintoja. Myös Liliuksen tutkielmassa

kaikki lapsiperheet mainitsevat Kruununhaan kylämaisyyden, johon liittyy yhteisöllisyys ja tiiviit sosiaaliset suhteet.

Haastateltavat ovat siis juurtuneet alueilleen. He haluavat tuntea kuuluvansa alueelle. Vahvojen sosiaalisten suhteiden lisäksi kuulumisen tunteeseen vaikuttaa alueella asuttu aika. Monilla vastaajilla on pitkä asumishistoria alueellaan. Anne on jo kolmenkymmen vuoden ajan seurannut Ullanlinnan muutosta ja alueen asukkaiden lasten varttumista.

Nyt kun siellä on asunut kauan, niin on nähnyt lasten kasvavan. Naapureiden lapset. Ja kaikkee tätä mikä tuo sen, jonkinlaisia juuria. Tunnet et toi oli tuon poika ja tietää jo niistä mun vanhoista naapureista. Et nyt kun niitä näkee, et toi on kasvanu jo niin paljon. Ja sit vaan moikkaa vanhoja naapureita. Aa, et tossa olikin mun siivooja. Siel on paljon sitä verkostoa, mikä on syntynyt vuosien varrella. [...] En mä tiää onks se sit sellanen yhteenkuuluvuus. Et en mä tiää, ehkä ne on sit ne juuret. Jotka sä oot kehittänyt, vaikka ootkin asunut urbaanissa ympäristössä. Et näähän luo ne juuret sille. (Anne, Ullanlinna)

Myös Jaana kertoo alueella asutun ajan vaikuttaneen juurtumiseen.

No, nyt me ollaan asuttu vuodesta 2003. Joo, tästä on niinku tullu semmonen oma koti tavallaan. Joo, oma kotialue. (Jaana, Kruununhaka)

Tuulille, Heidille ja Helenalle oma kaupunginosa on jopa niin rakas, että he asuisivat maailman kaikista paikoista mieluiten omalla asuinalueellaan. Helena ja Heidi kertovat viettävänsä erityisen paljon aikaa kotikaupunginosissaan.

Jotenkin alan selvästi krunautua. Et mul menee välillä, et jos mul ei oo mitään töitä missään, niin mul menee hyvinkin viikko, etten mä poistu Kruununhaan alueelta ollenkaan. Mä oon ihan niinkun kaikki muutkin mummot, jotka asuu täällä. Et ihan niinkun kaiken teen Krunassa välillä. (Helena, Kruununhaka)

Et silloin kun mä olin kotona, niin enhän mä paljon Haagasta poistunut minnekään. (Heidi, Etelä-Haaga)

Kukaan haastateltavista ei aktiivisesti suunnitellut muuttoa pois alueelta. Tapiolassa alle kolme vuotta asunut Niko on kaikkein vähiten kiintynyt asuinalueeseensa. Hänellä ei ole tarvetta muuttaa, mutta hän voisi yhtä hyvin asua muuallakin. Niko ei ole kuitenkaan

kaikkiruokainen asuinpaikan suhteen: hän korostaa hyviä liikenneyhteyksiä sekä palvelujen saatavuutta – samoja asioita kuin tämänhetkisessä asuinpaikassaan.

Kylämäisyyttä, yhteisöllisyyttä tai juuria ei usein liitetä kuvauksiin kaupungista. Sosiologiassa nämä piirteet nähdään lähinnä agraariyhteiskuntaan kuuluvina. Haastateltavilla urbaanit arvostukset kuitenkin yhdistyvät paikallisten sosiaalisten suhteiden ja sosiaalisuuden korostukseen. Kaupunkikulttuuriin kuuluu sosiaalisuus, kuten Anne toteaa: *”Ullanlinnas ihmisii istuu terassilla ja moikkaa toisiaan. Siinä on sellasta elämää.”*

Tästä kaupunkimaisesta juurtumisesta kertoo osittain myös haastateltavien tyypillisuus asuinalueensa asukkaina. Haastatteluissa halusin tietää, millaisia haastateltavien mielestä ovat oman asuinalueen asukkaat. Kysyin tätä pyytämällä haastateltavia määrittelemään tyypillisen asukkaan. Kysyin myös, näkeekö vastaaja itsensä alueen tyypillisenä asukkaana. Analyysivaiheessa huomasin tyypillisyyden olevan osa juurruttavuutta. Vastaajat liittävät tyypillisyyden voimakkaasti siihen, että kuuluvat alueelle. Kuuluminen on juurruttavuutta. He eivät poikkea eivätkä halua poiketa määrittelemistään tyypillisistä asukkaista. Alueella on haastateltavien mukaan paljon heidän kaltaisiaan, tyypillisiä asukkaita. Kukaan ei koe tarvetta erottautua tyypillisestä asukkaasta. Samankaltaisuus muiden kanssa koetaan positiiviseksi ominaisuudeksi.

Tutkielmani asuinalueilla asuu kaupungin keskiarvoa enemmän korkeakoulutettuja. Tämä leimaa myös vastaajien mielestä heidän asuinalueitaan. Useimmat mainitsevat tyypillisen asukkaan olevan akateeminen tai korkeasti koulutettu – kuten he itsekin ovat. Muilta osin vastaukset tyypillisestä asukkaasta vaihtelevat jonkun verran. Kuitenkin ne noudattelevat pitkälti alueista saatua tilastotietoa koulutuksen, tulojen ja perhevaiheen mukaisesti. Heidin, Tuulin ja Nikon mielestä Etelä-Haagassa, Haukilahdessa ja Tapiolassa asuu paljon lapsiperheitä. Jussin mukaan Punavuori on taas perheettömien, nuorien ja taiteellisesti suuntautuneiden asuinaluetta. Tapiolassa, Munkkiniemessä ja Kruununhaassa on vastaajien mielestä paljon eläkeläisiä. Hyvätuloisuus taas leimaa Haukilahtea ja Ullanlinnaa. Vastaajat kuitenkin katsovat useimmiten olevansa hyvin tyypillisiä asuinalueensa asukkaita.

Sanosin, että aika lailla tyypillinen munkkiniemeläinen. Et on niinku yliopistotutkinto ja käyn töissä. Ja on lapsia, ja silleen. Tai kotona ja töissä. Mä teen puolikasta viikkoa töissä. (Elina, Munkkiniemi)

Mun mielestä suhtnuoria ja lapsettomia on varmaan aika paljon. Tai ainakin suht paljon verrattuna muihin alueisiin. Varmaan korkeammin koulutettuja tai opiskelee jossain korkeakoulussa. Ja ehkä tulee mun mieleen jotain ehkä vähän taiteellisempia ihmisiä. Tai on taiteellisemmalla alalla tai tämmösellä viestintäalalla. (Jussi, Punavuori)

PJ: ootsä mielestäs tyypillinen asukas?

No ehkä joo. Koska ei oo lapsia ja molemmat meistä on korkeakoulun käyneet. Ehkä joo. (Jussi, Punavuori)

Vastaajat eivät peittele tyypillisyyttään. He kokevat kuuluvansa alueelle ja olevan melko lailla samanlaisia kuin muutkin alueella asuvat. Kyse on homologiasta kentän ja habituksen väillä. Vaikka tämä ei todellisuudessa kerro alueen asukkaiden samanlaisesta sosioekonomisesta asemasta tai samanhenkisydestä mitään, on tällä vastaajien asumisviihtyvyyteen vaikutusta. Heidän ei tarvitse puolustella asumisvalintojaan tai peitellä tyypillisyyttään, kuten Anne toteaa: ” *Ne, jotka tuntee mut, niin niille se [asuminen Ullanlinnassa] on itsestäänselvyys.* ”

Aino Hiekkavuo (2015) käsittelee pro gradussaan negatiivisesti stigmatisoituneita alueita pääkaupunkiseudulla. Ihmiset, jotka asuvat maineeltaan huonoilla alueilla, ovat toisinaan haluttomia kertomaan missä asuvat. Toisaalta he saattavat tehdä selkeän eron sosiaaliseen häiriökäyttäytymiseen tai alueen epäjärjestykseen. Hiekkavuo kuitenkin löytää aineistostaan myös päinvastaisen ilmiön: *positiivisen alueellisen stigman*, jossa liian ”hyvillä” statusalueilla asuvat välttelevät kertomasta, missä asuvat. Positiivinen alueellinen stigma onkin eräänlainen paradoksi. Alueet ovat haluttuja, arvostettuja ja asuntojen hintatasoltaan kalliita. Alueiden asukkaat ovat myös erittäin tyytyväisiä asuinalueeseensa. Siltikään kaikki ”hyvillä” alueilla asuvat eivät mielellään kerro missä asuvat. Hiekkavuo ehdottaa tähän selitykseksi suomalaista tavallisuuden korostusta. (emt., 57 – 58.)

Aineistoni haastateltavat eivät kuitenkaan koe omasta asuinpaikasta kertomista kiusalliseksi. Kenties välttääkseen positiivista alueellista stigmaa haastateltavat

korostavat omien asuinalueidensa sosioekonomista monimuotoisuutta. He kertovat alueensa opiskelijakommuuneista, lapsiperheistä ja eläkeläisistä. Tyypillisyydestä puhuessaan haastateltavat eivät painota niinkään omaa tai alueen muiden asukkaiden hyvätuloisuutta. Kukaan ei tätä kyllä kielläkään, tulot ja varallisuus ovat kaikesta huolimatta haastateltavien määritelmässä sivuosassa. (Käsittelen tarkemmin haastateltavien pohdintoja tavallisuudesta luvussa 7.3.)

Jussi toteaa joutuneensa tilanteeseen, jossa hän ei asunutkaan riittävän hyvällä alueella.

Aina, jos sanoo missä päin Helsinkiä asuu. Et Punavuorella, niin kaikki on vähän niinku, et ai niin hyväl alueella. Paitsi tietenkin, jos sen tuolla Eirassa sanoo. [...] No kyllä se riippuu siitä, kuka on kuulija. Niinkun sanoin, niin että Eirassa. Kyl mul on ainakin yks kokemus siitä, että kun yksissä juhlissa kysyttiin mistä on kotosin, siis missä asuu. Niin Punavuorella. Niin sit vähän katottiin, et se ei oo niin hyvää aluetta niitten mielestä. (Jussi, Punavuori)

Alueisiin liitetyt stereotypiat eivät myöskään häiritse vastaajia. Niihin suhtaudutaan lähinnä huvittuneesti – muutama vastaaja innostuu itsekin kertomaan mielikuvistaan alueen stereotyyppisestä asukkaasta. Stereotyyppien vääräksi osoittaminen ei ole erityisen tärkeää vastaajille. Helena kärjistää: ”et mitä nyt yleisesti ottaen ihmiset ajattelee. Et jokainen asunto maksaa miljoonan, et kaikki naapurit on jonkinsortin aatelisia. Ei nyt ihan niinkään ole toki.”

Asuinpaikan kertomista enemmän reaktioita muissa ihmisissä herättää vastaajien asunnon koko. Jos on iso asunto, muut ajattelevat asukkaan ”rikkaammaksi kun mä oonkaan”. Vastaajien mielestä asunnon neliöt kertovat varallisuudesta selkeämmin kuin vain asuminen tietyllä alueella.

Huomannut sen kehityksen, et näiden vuosien aikana, kun mä oon siellä asunut, et silloin kun mä muutin sinne oli paljon pieniä asuntoja. Ja nyt ne on niinku lyöty yhteen ja rakennettu isompia. Niin sehän vaikuttaa ihan hirveesti siihen, ketkä sinne muuttaa. Se et, onks sul sata neliötä vai onks sul 25. Et sehän on todella iso tekijä. (Anne, Ullanlinna)

[...] Kyl mua jollain taval vähän nolottaa tää varakkuus, minkä kanssa joudun elämään. Et kyl mä joudun miettiin, et uskallanks mä kutsuu mun työkaveria tänne. [...] Että kylhän sen näkee sit vaikka työkavereiden silmistä, että tällanen näin, että selitäs nyt. Et me ollaan nuoria, ja se et meil on tämmönen asunto. [...] Vaikka verrattuna johonkin Amerikkaan, jossa pitää olla niinku, et ”I have money”. Et kaikki on isoo ja rikasta ja et mul menee tosi hyvin. Et Suomessa se on vähän semmonen asia, et kuhan kukaan ei vaan tajuis että me ollaan niinku rikkaita. (eräs haastateltavista)

Osittain tätä selittää myös suomalaisten asuntojen yleisesti ottaen pieni koko. Iso asunto on jonkinlaista luksusta. Haastatteluissa ei kuitenkaan ilmene kompromisseja asunnon sijainnin ja asunnon koon suhteen. Monilla haastateltavista on iso asunto.

6 Käsitykset alueellisesta eriytymisestä

Tutkimuskysymykseni on kaksiosainen. Aloitin jokaisen haastatteluni kysymällä haastateltavan asumispreferensseistä. Kysymykset olivat haastateltaville helppoja vastattavia, vastauksia ei tarvinnut erityisemmin miettiä. Asumispreferenssien jälkeen siirryin hyvin toisentyyppisiin kysymyksiin. Pyysin haastateltavaa määrittelemään sen, millainen on hänen mielestään huono alue. Huomasin, että haastateltavat pohtivat vastauksiaan hyvinkin tarkkaan. Siirtymä aihepiirien välillä oli selkeästi suuri: omien mieltymysten jälkeen oli pohdittava yhteiskunnallisia kysymyksiä. Halusin ensin selvittää haastateltavien käsityksiä yleisemmällä tasolla. Tämän jälkeen sidoin kysymykseni alueelliseen eriytymiseen pääkaupunkiseudulla.

Tutkimuksissa yksilön huono-osaisuuden mittareina käytetään usein työttömyyttä, matalaa koulutus- ja tulotasoa, erilaisia terveysongelmia, syrjäytymistä ja vähäisiä sosiaalisia suhteita. Tällainen huono-osaisuus usein kasautuu. Kasautuva huono-osaisuus tarkoittaa sitä, että erilaiset huono-osaisuuden muodot kertyvät samoille yksilöille. (Kauppinen ym. 2010, 234 – 237.) Sekä hyvä- että huono-osaisuuden on todettu kasautuvan samoille ihmisille niin objektiivisesti kuin subjektiivisesti. Ihminen on sekä erilaisten indikaattorien että oman kokemuksensa mukaan hyvä- tai huono-osainen. Toki poikkeuksiakin löytyy, kuten mataliin tuloihin subjektiivisesti tyytyväiset eläkeläiset. (Kainulainen & Saari 2013, 25.)

Huono-osaisuuden kasautumista aluetasolla tarkastellaan lähinnä sosioekonomiselta kannalta. Tällöin heikommiksi alueiksi määrittyvät ne alueet, joissa on matala tulo- ja koulutustaso ja korkea työttömyys. Nykyään aluetason tarkasteluihin otetaan usein mukaan alueen etninen heterogeenisyys. Vilkan (2011) mukaan alueellista eriytymistä on vasta 2000-luvulla alettu tutkimaan maahanmuuttajataustaisten ihmisten kaupunkien sisäisten muuttoliikkeiden kautta (emt., 17). Tämä on toki ymmärrettävää aiemmin vähäisen maahanmuuton vuoksi. Kansainvälisissä tutkimuksissa sen sijaan etninen heterogeenisyys tai etniset vähemmistöt ovat olleet jo 1900-luvun alusta asti tärkeitä tarkasteltaessa alueellista eriytymistä ja huono-osaisia alueita. Alueen etninen heterogeenisyys liittyy usein alueen heikompaan sosioekonomiseen asemaan.

6.1 Käsitukset huonoista alueista

Haastatteluissa pyysin vastaajia kertomaan, miten he ymmärtävät *huonon alueen*. Kysyin tätä heiltä suoraan ilman tarkennuksia esittämäni kysymykseen, jotta en liikaa johdattelisi haastateltavien vastauksia tiettyyn suuntaan. Ajattelin kuitenkin kysymykseni olevan melko arvolutautunut, provosoivakin. Haastateltavat eivät kuitenkaan kokeneet kysymystä täten. Kukaan ei kritisoinut kysymyksenasettelua, vaan vastaukset olivat hyvin samankaltaisia ja liittyivät huonoksi määrittävän alueen turvattomuuteen.

Kaikki haastateltavat määrittelevät tekijöitä, jotka tekevät heidän mielestään alueen turvattomaksi ja sitä kautta huonoksi alueeksi asua. Jotkut nimeävät kaupunginosia, jotka ovat heidän mielestään maineeltaan huonoja. Toisaalta muutama haastateltava kertoo omiin asumispreferensseihin sopimattomien alueiden olevan itselleen huonoja vaihtoehtoja. Huonon alueen määritelmä linkittyy kuitenkin selvästi haastateltavien käsityksiin huono-osaisuudesta.

Haastatteluista käy selkeästi ilmi, että turvattomuus on huonon alueen tunnusomaisin piirre. Kaikki haastateltavat mainitsevat turvattomuuden, levottomuuden tai rauhattomuuden tekevän alueesta huonon. Päihteidenkäyttäjät, erityisesti narkomaanit, aiheuttavat eniten turvattomuuden kokemuksia. Huumeidenkäyttäjät ovat vastaajien mielestä arvaamattomia ja uhkaavia käytökseltään. Tuuli tiivistää käsityksensä huonosta alueesta: *”ystäväni sanoi, että siellä [huonolla alueella] on vaan nistejä ja mikä se toinen olikaan? Nistejä ja jotakin vähän vähemmän negatiivista.”*

Kemppainen ym. (2014) ovat tutkineet alueen asukkaiden kokemaa subjektiivista turvattomuuden tunnetta Helsingissä. Tutkimuksen mukaan turvattomuuden tunnetta ihmisissä herättävät nimenomaan muut alueella liikkuvat ihmiset. Turvattomuuden kokemus ei ole sidoksissa alueen tosiasiallisiin rikostilastoihin, vaan kyse on subjektiivisesta kokemuksesta. Kemppaisen ym. tutkimuksessa 89 prosenttia vastaajista ilmoittaa turvattomuuden kokemusta aiheuttavan humalaiset, huumeiden käyttäjät, nuoriso ja muut uhkaavat ihmisryhmät. (emt., 10.) Turvattomuuden kokemus liittyy myös haastateltavien mukaan muihin ihmisiin, eritoten päihteidenkäyttäjiin.

Huumeidenkäyttäjillä huono-osaisuus onkin usein erityisen syvää. Huumeidenkäyttöön liittyy monesti asunnottomuus, vakavat terveysongelmat ja rikollisuus. Kaisa yhdistää huumeidenkäyttäjiin vahvasti oletuksen rikollisuudesta. Hän kertoo narkomaanien aiheuttavan hänessä levottomuutta: *”ne kaupittelee jotain vähän niinku varastettua tavaraa.”*

Vilkaman ym. (2016) mukaan erityisesti lapsiperheet kiinnittävät huomiota asuinympäristön turvallisuuteen ja sopivuuteen lasten kasvattamiseen. Jos alue koetaan turvattomaksi, lapsiperheet ovat herkimpiä muuttamaan alueelta pois. (emt., 62.) Pienten lasten äidit Jaana ja Elina mainitsevat leikkipuistojen turvattomuuden olevan merkittävä huonon alueen tekijä.

Nyt varsinkin, kun on lapsi, joutuu paljon miettimään sitä, että jos siellä on paljon sellasia syrjäytyneitä, tai jotenkin semmosia alkoholisoituneita. Et jotenkin, jos ympäristö ei tuntuis turvalliselta liikkua lapsen kaa. Et semmoselle alueelle ei haluais muuttaa. Eikä mitään huumeidenkäyttäjää. Tai onhan tässäkin tuo Kaisaniemen puisto, mistä on löytynyt niitä. Että sitä me vähän vältetään kyllä. (Jaana, Kruununhaka)

Tai et joutuis esimerkiksi lapsen kaa käymään puistossa ensin läpi, et missä on huumeneulat tai tñ tyypistä. Tai että, että ois semmosta levottomuutta. Se on niinku sellanen huonon alueen tekijä. (Elina, Munkkiniemi)

Tutkimusten mukaan juuri lasten syntymä lisää kriittisyyttä asuinalueita kohtaan. Vanhempien käsitykset koulujen ja päiväkotien tasosta sekä lasten mahdollisista ystävyys-suhteista vaikuttavat asumisviihtyvyyteen ja muuttopäätöksiin. (Vilkama ym. 2016, 17.) Myös lapsettomat vastaajat toteavat huonon alueen olevan sellainen, joka on jollakin tapaa vaarallinen lapsille. Helenan mielestä huumeidenkäyttäjät ja neulanvaihtopisteet tekevät alueesta sopimattoman lasten kasvatukseen. Vastaajista ainoastaan Jaana pohtii vilkasta liikennettä lapsen turvallisuuteen vaikuttavana tekijänä, muut eivät koe infrastruktuurin olevan merkittävä tekijä turvallisuuden kannalta. Hän ei kuitenkaan näe kaupunkiympäristöä lapsille muutoin sopimattomana asuinpaikkana.

Kemppaisen ym. (2014) mukaan naiset kokevat eniten turvattomuuden tunnetta iästä ja alueesta riippumatta. Korkeasti koulutetut tuntevat vähemmän turvattomuuden

kokemusta. Korkeakoulutettujen vähäisempi turvattomuuden tunne ei kuitenkaan selity koulutusasteella, vaan lähinnä sillä, että korkeasti koulutetut asuvat sosioekonomisesti paremmilla alueilla, jotka puolestaan ovat rauhallisempia. (emt., 14.) Kyse onkin asumisen eriytymisestä koulutusasteen mukaan.

Omaa asuinalueetta pidetään turvallisena. Runsaat sosiaaliset suhteet lisäävät turvallisuudentunnetta ja sosiaalista koheesiota. Miia on viettänyt lapsuutensa Haukilahdessa, mutta näkee samankaltaista turvallisuutta nykyisessä asuinpaikassaan Ullanlinnassa.

No joo, oli siinä semmonen et, kun Haukilahtikin on semmonen kylä. [...] vaikka ei ehkä nyt tunne kaikkia ihmisiä, mut niinkun tietää joka ikisestä talosta jonkun. Se luo semmosen turvallisuudentunteen, ehkä. [...]. Et ehkä tämmönen samanlainen ajatus, vaikkei se ehkä näin konkreettinen oo enää ollut näin nykyään Et semmonen, et se on tota kiva kuulua johonkin yhteisöön. (Miia, Ullanlinna)

Haastateltavat puhuvat turvattomuudesta, rauhattomuudesta ja levottomuudesta paljon huonojen, toisten alueiden kohdalla. Omalle asuinalueelle turvattomuus ei kuulu. Turvallisuuden itsestäänselvyyttä kuvaa hyvin se, ettei kukaan mainitse turvallisuutta oman alueen hyvänä puolena. Eräs haastateltava huomaakin vasta puhuessaan turvattomuudesta muiden alueiden kohdalla, ettei ole koskaan omalla asuinalueellaan pelännyt. Hän puhuu oman alueensa turvallisuudesta vastakohtana huonon alueen turvattomuudelle.

Mutta joo, en mä näillä kotikonnuilla ole koskaan pelännyt. Hei, nyt kun sä kysyt tosta huonosta [huonoista puolista alueella], niin ainoo mistä mä oon viime aikoina valittanut, on ollut toi eräs ravintola tossa matkan varrella. Et se on vähän sellanen, et se vois olla jossain vähän kauempanakin., eikä tossa ihan paraatipaikalla. Eipä nekään kyllä mitään aitoa häiriötä, et mä nyt pelkäisin, et kukaan käy kimppuun. (eräs haastateltava)

[turvattomuus on] no sitä, et joutuu esimerkiks illalla pelkäämään, kun tulee kotiin. Et en oo koskaan joutunut oikeesti pelkäämään [Kruununhaassa], et oon voinut tulla ihan mihin tahansa aikaan. (Helena, Kruununhaka)

Osa vastaajista muistuttaa, että myös omalta alueelta löytyy päihteidenkäyttäjiä, jotka muiden alueiden kohdalla herättävät turvattomuuden kokemuksia. Omalla asuinalueella

kyse on lähinnä melko harmittomasta sosiaalisesta häiriöstä, ei vakavasta pelonaiheesta tai turvattomuuden kokemuksesta.

Et täälläkin on alkoholisteja. No, nekin on hyvätulosia tai niillä on varallisuutta. (Tuuli, Haukilahti)

No ehkä jotain tommosii alkoholisteja tässä lähiympäristössä pyörii välillä, että ei se mitään mieluista ole. Että tuolla örisee ja pissii. (Jussi, Punavuori)

Et, noi lieveilmiöt on aika vähäsi Kruununhaassa, et harvoin näkee tommosia laitapuolen kulkijoita, ei niihin kovin usein törmää. Eikä siinäkään mitään, kaupunkikuvaan hekin kuuluvat. (Helena, Kruununhaka)

Turvattomuuskokemukset ja levottomuus paikantuvat juna- ja metroasemien yhteyteen, kauas omista asuinalueista. Kemppaisen ym. (2014) tulokset ovat samankaltaiset: aseman läheisyys lisää tunnetta turvattomuudesta. Haastateltavat ovat tottuneet pitämään radanvarsia turvattomina. Kaisa ja Tuuli itsekin pohtivat, mikä tekee radanvarsista niin ei-toivottuja.

Mut en haluis asuu niinkun radanvarressa. En tykkää niistä asemista enkä haluis matkustaa junalla. [...] mä alan itsekin tässä miettimään, et miks mä en haluis asuu junanradan varressa, et en mä osaa silleen ihan selkeesti vastata. (Kaisa, Kruununhaka)

Ehkä se rata tekee siitä... Kun siinä on semmonen jatkuva, nopee liikenne siinä vieressä. Kyl Länsiväyläkin on toisaalta... Ehkä se rata on semmonen sit. Se on aika lähellä se asema, mikä on tavallaan toivottavaa, et pääsee kätevästi, mut sit mitä lähempänä se on, niin sitä levottomampaa on. (Tuuli, Haukilahti)

Haastateltavat arvostavat omassa asumisessaan ja asuinalueillaan suuresti hyviä kulkuyhteyksiä. Kuitenkaan kaikki liikenneyhteydet eivät ole samanlaisia. Tuuli toteaa, että kaikkein nopeimmat liikennevälineet – junat ja metro – ovatkin ei-toivottuja vaihtoehtoja juuri asemien vuoksi.

Tutkittavista alueista vain Etelä-Haaga sijaitsee junaradan varrella (Tapiolaan tosin on tulossa metro). Huopalahden asema sijaitsee keskellä Etelä-Haagaa. Haastattelussaan Heidi painottaa nimenomaan Huopalahden aseman olevan etelähaagalaisten käyttämä juna-asema, vaikka asemaa ei ole nimetty Etelä-Haagan mukaan. Eronteko Pohjois-Haagaan on selvä.

Et hirveen rauhallista seutua tää nyt kaiken kaikkiaan on. No, et jos joku nyt on, et jos nyt joku on nyt semmonen levoton alue, niin Pohjois-Haagan juna-asema. Mut kun se on aika iso se asemarakennus, niin siellä välillä niinkun pyörii sellast vähän epäilyttävämpää porukkaa. (Heidi, Etelä-Haaga)

Elinan mielestä juna- ja metroasemat vaikuttavat myös alueen maineeseen.

Vähän niinkun Malmilla se aseman alue on ehkä kaikista huonoin, Ala-Malmi. Et ne on ne sit ne paikat, josta sieltä pääsee pois. Et sit tavallaan Ylä-Malmilta, niiltä kivoilta rivitaloalueilta, niin niitten on sitten pakko tulla sen kautta, että ne pääsee pois. Kontulan keskustan alueelta tai. Et jos haluaa parhaille bussilinjoille. Että tavallaan sittenhän se leimaa sen koko alueen vähän huonommaksi. (Elina, Munkkiniemi)

Kemppainen ym. (2014, 8) toteavat, että aiempien tutkimusten mukaan usein juuri alueilla, joilla esiintyy paljon sosiaalista epäjärjestystä ja rikollisuutta, asuu enemmän etnisiä vähemmistöjä, vähän koulutettuja ja matalatuloisia ihmisiä. Näin ollen alue vaikuttaa turvattomuuden kokemukseen. Tietyt alueet koetaan turvattomiksi. (emt., 8.) Vaikka turvattomiksi koetuilla alueilla on matala tulo- ja koulutustaso sekä suurempi etnisten vähemmistöjen määrä, eivät maahanmuuttajat Kemppaisen ym. (2014, 16) mukaan kuitenkaan herätä juurikaan turvattomuuden kokemuksia kantaväestössä. Haastateltavat eivät myöskään tuo tällaista esiin. Monet heistä sen sijaan mainitsevat, että maahanmuuttajat ovat keskittyneet asumaan lähiöihin. Lähiöt taas puolestaan ovat joillekin asuinalueita, jotka he kokevat turvattomiksi.

6.2 Lähiöiden ristiriitainen maine

Haastattelujen toteuttamisen aikoihin Helsingin Sanomat oli käsitellyt laajasti² Helsingin seudun alueellista eriytymistä. Helsingin Sanomissa oli lähes päivittäin eri kaupunginosia käsitteleviä artikkeleita. Sinänsä ei olekaan yllättävää, että melkein kaikkien haastateltavien kanssa keskustelu kääntyi jossain vaiheessa Helsingin Sanomien uutisointiin lähiöistä ja ”lähiöongelmasta”.

² Esimerkiksi hakusanalla ”segregaatio” löytyy HS:n hakukoneesta kymmenittäin 2010-luvulla ilmestyneitä artikkeleita Helsingin seudun alueellisesta eriytymisestä. Vuosien 2016 – 2017 aikana HS on kirjoittanut paljon asuinalueiden eriytymisestä maahanmuuttajien, turvattomuuden, syrjäytyneiden, ARA-asuntojen ja hyvätuloisuuden mukaan. Lehdessä on ilmestynyt myös lukuisia kaupunginosien eriytymistä käsitteleviä artikkeleita. Haastateltavat viittasivat haastatteluissa juuri tämäntyyppiseen mediakeskusteluun.

Jotkut haastateltavat toteavat, että lähiöt ovat turhaan stigmatisoituneet huonoiksi alueiksi. Wacquant (2008) esittelee alueellisen stigman (*territorial stigma*) käsitteen. Negatiivinen alueellinen stigma ei synny alueen asukkaiden käsityksistä alueestaan, vaan siitä, millaiseksi alueen ulkopuoliset ihmiset määrittelevät alueen maineen. Negatiivinen alueellinen stigma ja alueen huono maine eivät useinkaan perustu alueen todellisuuteen eli siihen, onko alue oikeasti huono-osainen tai rikostilastojen valossa vaarallinen. Se, miten media käsittelee jotakin aluetta, vaikuttaa suuresti mielikuviin ja alueellisen stigman syntyyn.

Kontula. No, se herättää kieltämättä sit ehkä enemmän. No, negatiivisia. Mut mä en todellakaan itse, mulla ei oo itelläni mitään kokemusta siitä. Mutta siitä on kuitenkin tullut mediassa negatiivisempi puoli esiin. Mut kun mä en oo siellä ollut, niin en tavallaan nyt halua... Onks tää nyt semmonen? (Kaisa, Kruununhaka)

Niinku mielikuvia ja mitä on kuullut muitten ihmisten puhuvan, niin vois olla tota jotkut Kerava, Korso, Jakomäki. Ei mul oo itellä mitään henkilökohtaisia kokemuksia, se on vaan semmosta kuulopuhetta ja käsityksiä mitä ihmisillä tuntuu olevan. Mikä sitten tietysti tarttuu minuunkin. (Jussi, Punavuori)

No, ei silleen mikään alue silleen kokonaisuudessaan ole huono. Et tokihan nyt... osittain ehkä vähän turhaan metroradan varrella Itä-Helsingillä on niin huono maine. (Helena, Kruununhaka)

Haastateltavat haluavat myös tuoda esiin sen, että mielikuvat eivät välttämättä vastaa todellisuutta. Useimpien mielestä lähiöissä asuu pääsääntöisesti työssäkäyviä ihmisiä, lähiöt eivät lähtökohtaisesti ole ongelmia. Tosin moni on Tuulin kanssa samaa mieltä asukkaiden tulotasosta: ”No siel asuu sit... No, sellasii ihmisii, mitkä on niiku sen tyyppisissä ammateissa, mistä sitten taas ei makseta ihan hirveesti.” Asumisen edulliseen hintatasoon vaikuttaa haastateltavien mielestä vuokratulojen suuri määrä. Toisaalta haastateltavat kuitenkin muistuttavat sosiaalisen sekoittamisen politiikasta, eri asuntotyypeistä ja lähiöiden hyvistä puolista.

Et sieltähän [lähiöistä] löytyy ne omakotitalo- ja rivitaloalueet, jossa on niinku tota... nehän on tavallaan aika hulppeita ne asunnot. Et nehän on aika rikkaita ne perheet, jotka niissä asuu. Et sit siel taas löytyy isoja alueita, niinku kaupungin vuokraasuntoja ja sit sieltä löytyy niitä toisenlaisia perheitä ja maahanmuuttajataustaisia. (Heidi, Etelä-Haaga)

Mä en oikein ees ymmärrä, miks lähiöillä pitäis olla [huono maine]. Kun se ajatus on ollut tavallaan aika kiva, et siel säilyy se luonto siel ympärillä ja et siel on sit se kylämäinen tunnelma. Mikä must on hirveen kiva. (Miia, Ullanlinna)

Lähiökeskustelua leimaa kaiken kaikkiaan haastateltavien elämänpiirien etäisyys lähiöihin. Haastateltavista yksi on töissä lähiössä, kenelläkään muulla ei ole säännöllisesti asiaa lähiöihin. Muutama haastateltavista käy joitain kertoja vuodessa ostoskeskuksissa keskustan ulkopuolella, mutta useimmat eivät muista, milloin ovat käyneet lähiöissä. Tämän takia haastateltavat eivät halua arvioida maineen totuudenperäisyyttä siksi, etteivät ole itse stigmatisoituneilla alueilla käyneet. He kuitenkin myöntävät silti maineen olevan huono. Osittain alueellinen eriytyminen syntyykin sitä kautta, ettei vastaajilla yksinkertaisesti ole asiaa muihin kaupunginosiin. Elämä pyörii kodin, työpaikan, harrastusten ja ystävien asuinpaikan ympärillä.

Niinku kerran käyny Jakomäessä -tyylisesti. Ei mulla sinne nimenomaan itään oo hirveesti asiaa. No, joo, Itäkeskus. Et joskus tulee käytyä siinä kauppakeskuksessa ja Itäkeskuksen uimahallissa. Mut just Kontula, ei kyl oo mitään asiaa. (Elina, Munkkiniemi)

Ei se mitään [sellaista ole], etten mä nyt suostuis menemään, vaan et ei mulla ole mitään syytä mennä. (Kaisa, Kruunuhaka)

6.3 Käsitukset huono-osaisuudesta

Huono-osaisuus on haastateltavien mielestä rahattomuutta, alhaisia tuloja, työttömyyttä, päihdeongelmia, syrjäytymistä ja jonkinlaista toivottomuutta. Heikko terveydentila tai terveysongelmat eivät nouse aineistosta esiin huono-osaisuuden määrittäjinä. Haastateltavat eivät myöskään pohdi maahanmuuttajia erityisesti huono-osaisuuden kannalta. Kuitenkin erityisesti humanitaarisista syistä Suomeen tulleilla maahanmuuttajilla on kantaväestöä huonompi työllisyystilanne ja usein heikko kielitaito, joka vaikuttaa myös mahdollisuuksiin tehdä koulutustaan vastaavaa työtä ja käyttää julkisia palveluita hyödyksi (Sjöblom-Immala 2010, 65). Jussin, Kaisan ja Tuulin mielestä jokin alue määrittyy huonoksi juuri siksi, että siellä asuu huono-osaisia ihmisiä. He kaikki ovat sitä mieltä, että juuri asukkaat määrittävät sen, millainen jokin alue on.

PJ: no tota, että huonoilla alueilla, onko ihmisillä väliä, tekeeks ne siitä jollain tavalla huonon?

No, joo. No, tietysti siinä mielessä joo, et jos on paljon alkoholisteja tai huumeidenkäyttäjiä, et jotka yrittää nimenomaan kaupustella tai kerjäläisiä. onhan niitä tottakai täälläkin, et se tekee

siitä sitten omalla tavallaan huonon. Et ei sit mun mielestä sitten taas muuten, että tietyllä tavalla sen koulutustason tai jonkun muun taustan takia ihmiset jotenkin lähtökohtaisesti ois jotenkin huonompia, et ei. Tai tekisi alueesta jotenkin huonon. mutta sitten jos tietyllä tavalla ne ongelmat sitten näkyy siinä. (Kaisa, Kruununhaka)

No se, että joutuu jotenkin jännittää liikkumista, että siel on jotain rikollisuutta ja semmosta. Ja sit jos on hirveen rauhatonta, öisin ja viikonloppusin. Voisin väittää, et se on mun mielestä huono alue eli ihmisillä on siinä myös merkitystä. (Jussi, Punavuori)

Matala koulutus- ja tulotaso toimivat Helenan mukaan selityksenä sille, miksi alueella on sosiaalista häiriökäyttäytymistä. Huono-osaiset aiheuttavat häiriötä.

Et jos mietitään just Itä-Helsinkiä tai jotain Pihlajamäkeä tai muuta. Et toki niinku astetta alhaisempi koulutustaso ja sitä myöten sitten alhaisempi tulotaso, et kylhän se siihen vaikuttaa. Mikään ei tietenkään ole yksiselitteinen totuus, mut et sitä myötä tulee myös enemmän käyttäytymisongelmia ja päihdeongelmia, mikä nyt on kaikissa tutkimuksissakin havaittavissa. Toki myös seura tekee kaltaisekseen. Vanha totuus. (Helena, Kruununhaka)

Haastateltavien mukaan huono-osaisuus on myös periytyvää. Haastateltavat lähestyvät ylisukupolvista huono-osaisuutta omaksutun kulttuurin kautta: lapset näkevät vanhempiensa elämäntyylin ja sisäistävät vanhempiensa asenteet. Tätä asennetta siirretään myös sukupolvelta toiselle koulutuksen arvostuksessa.

Että kun vanhemmat on huono-osaisia, niin ei oo mahdollista antaa lapsille kaikkii niitä edellytyksiä, niitä juttuja, mitä parempiosasilla on. Joil on enemmän rahaa. Jossa siis on aina mahdollista antaa. No, lapsilla ei oo sitten semmosta esimerkkiä, et mitä voi saada. Ja ehkä semmonen asenneilmapiiri, et joutuu työstämään sitä omaa selviämistään ja omaa huono-osaisuuttaan. Et sit se tarttuu myös lapsiin ja ympärillä oleviin ihmisiin. Ja sitten hakeutuu semmosten ihmisten lähelle, jotka on samas tilantees. Sit kun sä oot siinä omassa yhteisössäsi, missä kaikki on enemmän tai vähemmän huono-osaisia. Lapset näkee vaan semmosta mallia, et ei tavallaan ole niinkun ulospääsyä siitäkään tilanteesta sitten. (Elina, Munkkiniemi)

Et kylhän tavallaan se, et ne vanhemmat, joilla on rahaa, niin onhan niillä myös aikaa niihin lapsiin satsata. Niit lapsii viedään leireille ja kursseille ja musiikkiharrastuksiin. Ja niille luetaan ja niitä viedään kirjastoon. Et sit taas ne vanhemmat, jotka joutuu tehdä töitä siihen ihan vaan elantonsa eteen, et eihän niil on aikaa viedä lasta kirjastoon. Et ei niille lapsille oo luettu, ja ei niit oo viety muskariin ja uimakouluun. Et kylhän se ero sit siin lapsen sanavarastossa tai lukunopeudessa tai siinä miks asioita ylipäänsä opiskellaan, et kylhän siinä motivaatiossa se näkyy. Et se niiden asenne siihen, et kannattaaks töitä tehdä. (Heidi, Etelä-Haaga)

Vanttajan ja Järvisen (1998) mukaan huono-osaisuuden ylisukupolvisuutta onkin syytä tarkastella kulttuurin ja elämäntavallisten erojen kautta. Yksilö omaksuu tietyt kulttuuriset arvot ja preferenssit ja sosiaalistuu tiettyyn kulttuuriin. Työnteko tai

kouluttautuminen eivät välttämättä ole lainkaan tavoiteltavia päämääriä kaikille, vaikka kouluttautumiseen olisikin mahdollisuus. Ne eivät aina näyttäydy edes rationaalisena valintana: työntekoon menee aikaa ja vaivaa. (emt.) On rationaalista asua halvemmin, jotta voi käyttää rahansa haluamallaan tavalla. Haastateltavat pohtivat asiaa juuri Vanttajan ja Järvisen (1998) esittämän kautta kulttuurisen tulkinnan kautta.

Et sit sinne ehkä sit kerääntyy semmosia ihmisiä, jotka haluavat asua mieluummin halvemmin ja sitten viettää aikaansa siellä paikallisessa lähipubissa niillä lopuilla rahoillaan. (Elina, Munkkiniemi)

Et sit just nää työttömät esimerkiksi hakeutuu sinne, missä on halpaa. Ja sit siellä ei enää ostari pyöri kun ei osteta muuta kun kaljaa. Et täähän on tämmönen oravanpyörä. (Miia, Ullanlinna)

Mikko Niemelä (2007) on tutkinut suomalaisten mielipiteitä köyhyydestä ja köyhyyden syistä. Niemelä tarkastelee sitä, millä tavoin nämä mielipiteet ovat sidoksissa yksilön sosiodemografisiin ja taloudellisiin tekijöihin. Mielipiteitä tarkastellaan kolmen teoreettisen mallin kautta, jotka ovat yksilöllinen, rakenteellinen ja fatalistinen selitys köyhyyden syistä. Suomalaiset korostavat yksilöllisiä syitä - kuten omaa käytöstä ja huonoja elämäntapoja – köyhyyteen muita pohjoismaalaisia enemmän. Niemelän tutkimuksen mukaan eri sosiodemografisten ja taloudellisten tekijöiden mukaan tarkasteltuna ihmisten mielipiteet köyhyydestä ja sen erilaisista syistä eivät juuri eroa, hyväosaiset korostavat individualistisia selityksiä ainoastaan hieman muita ryhmiä enemmän. (emt.)

Elinan ja Miian kommentit eivät kerro köyhyydestä sinänsä, mutta molemmat antavat kuitenkin taloudellisen selityksen yksilön köyhyydelle – rahat menevät lähipubiin. Niemelä nimeää tämän yksilölliseksi syytökseksi, jossa syyt köyhyydelle nähdään yksilön käytöksen tai ominaisuuksien kautta (emt., 586).

6.4 Suhteet maahanmuuttajiin

Tutkimusten mukaan korkeasti koulutetut ja hyvässä sosioekonomisessa asemassa olevat suhtautuvat maahanmuuttajiin myönteisemmin kuin vähemmän koulutetut. He myös

tuntevat keskimäärin enemmän ulkomaalaisia ja maahanmuuttajia. Korkeasti koulutettujen suhtautuminen palveluammateissa toimiviin maahanmuuttajiin on myös erittäin myönteinen. (Jaakkola 2009.)

Haastateltavien asuinalueilla asuu vähän maahanmuuttajia, joten kohtaamiset samalla alueella asuviin maahanmuuttajiin ovat haastateltavien mukaan melko vähäisiä. Haastateltavien mukaan maahanmuuttajien sosioekonominen asema näkyy siinä, missä he asuvat. Moni näki maahanmuuttajien asuvan usein lähiöissä, joissa asuminen on edullisempaa. Maahanmuuttajia ei kuitenkaan kukaan määrittele erityisen huono-osaisiksi.

Sellasia, joilla on korkea koulutus, ja jotka tavallaan onnistuu pääsemään. No, mistä oloista sit tuleekaan, niin pääsee töihin sit heti tai johonkin alan vastaavan alan työpaikkaan. Et sen tyyppisiä maahanmuuttajia tulee enemmän tälle alueelle. Vaikee ehkä nähdä, että semmoset huonommassa asemassa olevat tälle alueelle muuttaisi. (Jaana, Kruununhaka)

Kohtaamisten vähäisyydestä huolimatta haastateltavat olettavat alueensa maahanmuuttajien olevan korkeasti koulutettuja ja työn puolesta Suomessa asuvia.

Kyl tääl [maahanmuuttajat] on ehkä aika korkeakoulutettuja, ainakin tällä puolella. (Elina, Munkkiniemi)

Haukilahdessa asuu enemmän sellasia toivottuja maahanmuuttajia. Työperästä maahanmuuttoa. Ja Perkaalla taas asuu enemmän sellasta jonkun konfliktin takia, pakolaisena tullutta porukkaa. (Tuuli, Haukilahti)

[Maahanmuuttajat ovat] asiantuntijoita, voisin kuvitella, että joo. Et varmaan semmoset, jotka on töissä jossain tossa Keilaniemessä tai muualla IT-alalla. Eli sama ku muutenkin väestö keskimäärin Tapiolassa. Eli keskimäärin koulutetumpia ja korkeemmat tulot. (Niko, Tapiola)

Puutteellinen kielitaito hidastaa usein maahanmuuttajien työllistymistä koulutusta vastaavaan työhön. Myös ulkomailla suoritetun tutkinnon rinnastaminen suomalaisiin tutkintoihin vaatii usein lisäkoulutusta. (Saukkonen 2016.) Joidenkin haastateltavien vähäiset maahanmuuttajakontaktit näkyvät myös työelämässä. Osa haastateltavista työskentelee tehtävissä, jossa suomen- tai ruotsin kielen taito oli edellytys työn hoitamiseksi. Muutamalla on kuitenkin ulkomaalaisia korkeasti koulutettuja työkavereita työpaikallaan.

PJ: Kohtaatko arjessasi maahanmuuttajia?

No, en oikeestaan muuten, kun mitä nyt Helsingissä kaupungilla näkee. En oikeestaan työkaveria [nimi] lukuun ottamatta muita. No ei. Aika vähän mun mielestä on näkyny ylipäänsä maahanmuuttajia ylipäättään. (Tuuli, Haukilahti)

No, joo. Mut lähinnä siis näitä korkeakoulutettuja, länsimaisia. Tai no, ihan parin istuinpaikan päässä... Onkohan se nyt Nigeristä, semmonen yks? Mutta korkeakoulutettuja kaikki. (Elina, Munkkiniemi)

Mutta kieltämättä ei kuitenkaan maahanmuuttajia tai maahanmuuttajataustasia asu juuri lainkaan tai en törmää. (Kaisa, Kruununhaka)

Mä mietin, että tunnenko mä hirveesti. Mun täytyy oikein miettiä. Mä tunnen pari suurlähettilästä ja sitten diplomaatteja. Mä oikein mietin, et ketäs muita mä oikein tunnen... Aika vähän, mä en tiedä kuinka paljon Kruununhaassa ylipäänsä oikein asuu. (Helena, Kruununhaka)

Etäisyydestä maahanmuuttajiin arjessa kertoo myös se, että Helenan lisäksi myös Jussi joutuu miettimään pitemmän aikaa kohtaamisiaan maahanmuuttajataustaisten tai ulkomaalaisten kanssa. Useampikin haastateltava on pannut merkille, että pääkaupunkiseudun ravintoloissa ja kaupoissa työskentelee aiempaa enemmän maahanmuuttajia. Suhteet eivät näissä tapauksissa ole henkilökohtaisia, kyse on selkeästi lyhyistä asiakaspalvelutilanteista. Niko toteaaakin: ”Enemmistöissä noista ruokapaikoissa, joissa käyn päivittäin, niin on maahanmuuttajataustasii työntekijöitä.” Tuulin mukaan läheisessä kaupassa ”taitaa olla joku, joka puhuu pikkasen vähän huonommin suomee. Se oli muistaakseni semmonen, et piirteet oli ehkä vähän muualle viittaavat, et ei varmaan ollut ruotsi se ensimmäinen kieli.”

Vilkaman ym. (2016, 72) tutkimuksen mukaan suurin osa sosioekonomisesti heikommilla ja maahanmuuttajavaltaisemmilla asualueilla asuvista kantasuomalaisista suhtautuu maahanmuuttajien naapuruuteen melko myönteisesti. Avoimesti kielteisesti maahanmuuttajien naapuruuteen suhtautuu vain harva. Etninen monimuotoisuus ja monikulttuurisuus nähdään usein alueen rikkautena. Lasten monikulttuurisuuskasvatus koetaan tärkeäksi lasten tulevaisuuden kannalta. (Vilkama ym. 2016, 80 – 82.) Vaikka haastateltavat asuvatkin etnisesti melko homogeenisilla alueilla, tuo Heidi kuitenkin esiin monikulttuurisen kouluympäristön hyvät puolet.

Et mä koen et monikulttuurisuus on rikkaus ja mun mielestä se on tärkeätä. Et sitä on turha haikailla sellaseen menneeseen, et kaikki oli vaan kantasuomalaisia ja oli yhtenäiskulttuuri. [...]

en mä esimerkiks sit taas koe, et jos mun lapsien luokalla olis maahanmuuttajia, et heidän oppiminen siitä kärsis. (Heidi, Etelä-Haaga)

Miia muistuttaa, ettei homogeenisella asuinalueella ole erityisen helppoa olla maahanmuuttaja.

Ja kerran sinne [Haukilahteen] muutti yksi somaliperhe ja niillä oli monta lasta. Ne ripoteltiin sinne eri luokkatasoille ja se sai aikaan ihan hirveen hädellin siellä koulussa. Et ei ne siellä hirveen pitkään viihtynyt. Muutti jonnekin Matinkylään jo heti seuraavana vuonna. Et yks somaliperhe siellä nähtiin. (Miia, Ullanlinna)

Miia kuitenkin näkee nykyisen asuinalueensa Ullanlinnan kuitenkin kansainvälisenä ja houkuttelevana vaihtoehtona maahanmuuttajille asuinpaikaksi. Niko on toista mieltä Suomen houkuttelevuudesta: *”Mut rehellisesti sanottuna mä en välttämättä muuttais Suomeen, jos olisin korkeen tason asiantuntija, joka ei puhu suomea. Et joku Kanada tai Australia ja varsinkin Kanada on kyl paljon houkuttelevampi vaihtoehto.”*

7 Kulttuurinen pääoma haastateltavien puheessa

Haastattelut tehtyäni huomasin, kuinka suuri merkitys haastateltavien kulttuurisella pääomalla oli heidän vastauksiinsa esittämiini kysymyksiin. Haastateltavien vastaukset kertovatkin vastaajien kulttuurisesta pääomasta. He muokkaavat ja suodattavat kulttuurisen pääoman kautta vastauksensa yhteiskunnallisesti sopiviksi. Asumisessa tämä tulee esiin arvostuksissa, kulttuurisena suuntauksena ja tietynlaisena elämäntyylinä. Edellä mainitut ovat konkreettisia ja helposti todennettavia tosiasiallisia valintoja; he asuvat kerrostaloissa tietyillä alueilla, arvostavat hyviä kulkuyhteyksiä, palveluita ja niin edelleen. Kuitenkin haastateltavien suuri kulttuurinen pääoma heijastuu haastatteluihin myös erinäisinä pohdintoina heidän omasta sosioekonomisesta asemastaan ja henkilökohtaisista mielipiteistään. Haastateltavat analysoivat omaa hyväosaisuuttaan ja asenteitaan eriytymiseen.

Seuraavaksi käsittelen näitä haastateltavien omia refleksiivisiä pohdintoja osoituksena heidän kulttuurisesta pääomastaan sekä tulkitsen vastauksia suomalaiseen kontekstiin sopivina legitimeinä distinktioina.

7.1 Huoli elitistiksi leimautumisesta

Kaiken kaikkiaan haastateltavien vastaukset olivat harkittuja ja korrekkeja. Kaikkein harkituimpia olivat vastaukset ovat huono-osaisuudesta. Olin lähettänyt haastateltaville tutkimuskutsun, jossa kerroin tutkivani korkeakoulutettujen asumispreferenssejä ja heidän käsityksiään muista alueista ja niiden asukkaista (ks. liite 2). Harkitsin itsekkin tarkkaan, millaista sanamuotoa käyttäisin tutkimuskutsussani. Päädyin mielestäni neutraaliin ilmaisuun ”*muut alueet*”. Kuitenkin pelkästään tämä ilmaisu oli saanut useamman haastateltavan jo etukäteen valmistautumaan puhumaan alueellisesta eriytymisestä ja epätasa-arvosta. Haastateltavat eivät halunneet leimautua mielipiteiltään rasisteiksi tai kapeakatseisiksi.

Huomaa, et on... Mietin sitä jo tossa ennen haastattelua... Huomaa, et on hirveen vaikee puhuu vaikka tota noin, huono-osasista tai semmosista, no, ei niin onnekaista ihmisistä. Huomaa, että

itsellä tulee semmonen olo, et miten tän asian voi sanoa korrektisti. Ettei vaikuta ite sellaselta ihan kauheelta elitistiltä tai rasistilta tai joltain muulta. Mut niin, mikä on se neutraali, korrekti tapa puhua semmosista. (Tuuli, Haukilahti)

Tuulin tavoin Jaana kertoo, ettei halua vaikuttaa suvaitsemattomalta. Hän miettii pitkään joitain vastauksiaan ja haluaa pitää ne lyhyinä, koska *”ei tunne asiaa riittävästi kommentoidakseen.”* Elina tiivistää haastattelun lopuksi ajatuksensa: *”Aika tämmöseltä elitistiseltähän tää kuulosti, et kun tätä alkoi tälleen palastelemaan, et missä itse asun ja missä en haluis asua.”*

Haastateltavat on helppo määritellä tilastojen valossa hyväosaisiksi heidän koulutuksena ja asuinalueensa perusteella. He ovat vastakohtia huono-osaisuuden sosiologisille määritelmille (ks. luku 6). Heillä on ylempi korkeakoulututkinto ja työpaikka, he asuvat omistusasunnoissa, joten myös suurella todennäköisyydellä heidän taloudellinen tilanteensa on hyvä. Ei ole täysin perusteetonta väittää, etteivätkö jotkut heistä kuuluisikin asemansa tai tulojensa mukaan johonkin eliittiin (ks. Kortteinen ym. 2005b).

Asuinalue ilmentää haastateltaville itselleenkin hyväosaisuutta. He asuvat omasta mielestään hyvillä alueilla, joilla koulut ovat hyviä ja asukkaat jokseenkin hyvin toimeentulevia (joskaan haastateltavat eivät painota alueensa hyvätuloisuutta, vaan ennen kaikkea korkeaa koulutusastetta). Samanaikaisesti he myöntävät, etteivät tällä hetkellä tiedä juurikaan elämästä sosioekonomisesti heikommilla alueilla. He ovat kuitenkin tietoisia asuinalueiden alueellisesta, sosioekonomisesta ja etnisestä eriytymisestä. Haastateltavien mielestä maahanmuuttajien usein heikompi sosioekonominen asema näkyy asuinalueessa – moni maahanmuuttaja asuu lähioissa, joissa asuminen on edullisempaa. Se, missä ihminen asuu, on haastateltaville tärkeää, vaikka kukaan ei tätä ääneen sanokaan. Asuinalue kertoo implisiittisesti ihmisen sosioekonomisen aseman. Siinä missä haastateltavat puhuvat lähioiden leimautumisesta huonomaineisiksi, on monella haastateltavien asuinalueista maine statusalueena, jopa elitistisenä.

Huolimatta huomioistaan alueellisesta eriytymisestä haastateltavien luottamus tasa-arvoiseen koulutukseen ja sosiaalisen sekoittamisen politiikkaan on kuitenkin vahva

heidän vastaustensa perusteella. Omasta hyväosaisesta positioista käsin onkin tärkeää korostaa kaikkien tasa-arvoisia mahdollisuuksia kouluttautua, kuten seuraavista luvuista käy ilmi.

7.2 Suhde koulutukseen

Venla Bernelius (2013) on väitöskirjassaan tutkinut koulujen alueellista eriytymistä Helsingissä. Tutkimuksen mukaan koulut ovat Helsingissä eriytyneet alueellisesti oppimistulosten, sosioekonomisten ja etnisten erojen mukaan hyvin pitkälti kansainvälisesti havaitun dynaamisen segregaatioprosessin mukaisesti. Kyse on itseään ruokkivasta prosessista, jossa esimerkiksi koulun maine voi vaikuttaa lapsiperheiden poismuuttopäätöksiin sosioekonomisesti heikommilta alueilta. (emt.)

Miia kertoo tehneensä muuttopäätöksen Ullanlinnaan puhtaasti lasten koulun takia, mahdollistaakseen lapsilleen vaivattoman koulureitin.

Mä oon muuttanut siks Ullanlinnaan, et meidän lapset [...] sitten tää yläasteelle menijä, hänkin valitsi erikoiskoulun. Hän valitsi, et hän haluaa mennä tohon Norssiin latinaluokalle. Ja se alue valikoitui oikeestaan sen mukaan, et sit me pistetiin harppi Norssiin. Et meidän pitää muuttaa semmoselle alueelle, että tota, tää pääsee sitten sinne Norssiin. Näin yksinkertaista, että koulun perässä. (Miia, Ullanlinna)

Miialle muutto Ullanlinnaan on ollut ”näin yksinkertaista”, mikä kertoo myös Miian perheen taloudellisen pääoman tuomista mahdollisuuksista valita asuinpaikkansa. Samanaikaisesti se kertoo Miian arvostuksista: lasten koulutus on niin tärkeää, että sen perusteella tehdään suuria taloudellisia päätöksiä. Miia arvostaa koulutusta niin paljon, että hän näkee lasten koulutusvalinnat itsestään selvinä ja yksinkertaisina. Kosunen ja Seppänen (2015) esittävät, että Suomessa ylemmän keskiluokan vanhemmat siirtävät kulttuurista pääomaa lapsiinsa valitsemalla jonkin painotetun opetuksen peruskoulussa. Koska Suomessa perusopetus on maksutonta ja yksityiskouluja on melko vähän, on painotettu opetus harvoja keinoja erottautea. Painotettu opetus myös erottelee: keskiluokkaiset vanhemmat valitsevat lapsilleen erikoisluokan todennäköisemmin kuin vähemmän koulutetut. (emt., 330 – 331.)

Helsingin seudulla on jonkun verran kouluja, joihin valitaan oppilaat soveltuvuuskokeilla. Ullanlinnalaisen Miian kaikki lapset ovat hakeneet johonkin painotettuun opetukseen soveltuvuuskokeiden kautta. Painotetun opetuksen merkityksestä ja arvostuksesta kertoo myös Elinan toteamus, ettei Munkkiniemen koulu ”oo mikään spesiaalikoulu, et ei oo mitään painotusta tai mitään semmosta erityisempää, minkä takia sinne pitäisi mitenkään erityisesti haluta”. Painotettu opetus tekeekin Elinan mielestä kouluista haluttavampia. Hänen mukaansa osa alueen lapsista opiskelee lähikoulun sijaan muissa painotetun opetuksen kouluissa. Munkkiniemessä asuu Elinan vastauksen perusteella vanhempia, jotka valitsevat painotetun opetuksen lapsilleen lähikoulun sijaan.

Kysyin kaikilta vastaajilta oman alueen päiväkodeista, kouluista ja muista julkisista palveluista. Vaikka kaikilla vastaajilla ei omia lapsia ollutkaan, olivat kaikki kuitenkin sitä mieltä, että oman alueen päiväkodit ja koulut olivat tasoltaan hyviä. Ne haastateltavat, joilla on pieniä lapsia, arvioivat päiväkoteja ja kouluja tarkemmin vertailemalla niitä muiden alueiden kouluihin.

Just sen jälkeen, kun on saanut lapsen. Kun siinä tulee nää koulut. Päiväkodit ja koulut ja kaikki nää sellaset asiat. Se tekee siitä niinku tärkeemmän siitä alueesta [...] Sit ei yhtään tiiä, et jos menee jonnekin, niin ne on [kuiskaten] hirveen kurjia, huonoja. (Jaana, Kruununhaka)

Et kyl, niinku, et sit jos aletaan miettii sit mitä eroja on niiku... Et lähetään vaikka miettii sitä, että millaset on Haagan koulujen erot. Niin kylhän toi Haagan peruskoulu on hirveen erilainen kun Pohjois-Haagan ala-aste. (Heidi, Etelä-Haaga)

Samanaikaisesti Heidin mielestä ”hirveen erilaiset” koulut ovat kuitenkin opetukseltaan yhtä tasokkaita.

Mut kyl mä niinku se, et laittaisinko lapseni Maunulan tai Kannelmäen kouluun, niin kyllä laittaisin. Et kyl ne on mun mielestä niinku hyviä kouluja. Et en mä lähtis, jos mä asuisin ihan rajalla, niin en mä nyt mihinkään kikkailuun lähtis. Et kyl mä tiedän, et tääl [Helsingissä] on hyviä kouluja ja motivoituneita opettajia. (Heidi, Etelä-Haaga)

Koulumenestyksessä esiintyvät tasoerot liittyvät haastateltavien mukaan enemmänkin lasten vanhempien resursseihin. Erot syntyvät joidenkin vanhempien vähemmästä panostuksesta lapsiensa menestykseen. Jotkut vanhemmat eivät pysty panostamaan lapsiinsa rahallisesti tai kulttuurisesti. Haasteet maahanmuuttajalasten koulupolulla ovat

Heidin mukaan kulttuurisia ja liittyvät lähinnä lasten puutteelliseen kielitaitoon. Lasten vanhemmat ovat tällöin itsekin suomenkielen taidottomina kyvyttömiä auttamaan lasta koulutehtävien kanssa, mutta: *”Lapset oppii sit eri tavalla asioita. Et tottakai, jos luokassa joutuu paljon käymään jotain suomenkielensanoja, niin tottakai se on sit aikaa jostain muualta pois. Mut en mä sano, et se ois mitään huonoa, et ehkä he taas oppii siinä jotain muuta ja havaitsee sitä kieltä. Tai se oma kielitietoisuus siitä laajenee.”*

Taloudellisten resurssien puute on haastateltavien mukaan kuitenkin suurin syy siihen, ettei lapsi saa riittäviä edellytyksiä koulussa menestymiseen. Maksuton koulutus ei vielä takaa oppimisen tasa-arvoa. Kun rahaa ei ole, eivät vanhemmatkaan jaksa.

Sä joudut sen sun elämises kanssa tekemään töitä, semmosen peruselämisen kanssa. Semmonen, että sitten ei oo niinku resursseja tavallaan tehdä muuta. Ehkä siitä, ettei oo rahaa, niin joutuu tekemään sitä peruselämistä ja sit sen jälkeen ei oo niinku paukkuja enää, et ei oo niinku energiaa vaikka käydä jossain kulttuuritapahtumissa tai ton tyyppisissä, eri sosiaaliluokan jutuissa. (Elina, Munkkiniemi)

Et kylhän tavallaan se, et ne vanhemmat, joilla on rahaa, niin onhan niillä myös aikaa niihin lapsiin satsata, niit lapsii viedään leireille ja kursseille ja musiikkiharrastuksiin. Ja niille luetaan ja niitä viedään kirjastoon. et sit taas ne vanhemmat, jotka joutuu tehdä töitä siihen ihan vaan elantonsa eteen, et eihän niil on aikaa viedä lasta kirjastoon. Et ei niille lapsille oo luettu, ja ei niit oo viety muskariin ja uimakouluun. Et kylhän se ero sit siin lapsen sanavarastossa tai lukunopeudessa tai siinä miks asioita ylipäänsä opiskellaan, et kylhän siinä motivaatiossa se näkyy. (Heidi, Etelä-Haaga)

Bourdieuun mukaan koulutus nähdään usein näennäisen tasa-arvoisena: kaikki koulut ovat yhtä hyviä, kuka tahansa voi halutessaan pärjätä koulussa ja kartuttaa kulttuurista pääomaansa kouluttautumalla. Todellisuudessa näin ei kuitenkaan ole, sillä vähemmän kulttuurista pääomaa omaavilla on heikommat lähtökohdat. Bourdieu puhuu eliitin kulttuurista, joka on arvostuksiltaan lähes identtinen koulutuksen kulttuurin kanssa. Suuren kulttuurisen pääomansa ansiosta eliitti on sosiaalistunut koulutuksen kulttuurin ja sosiaalistaa lapsensakin siihen. Hyvä koulutus on itsestäänselvyys. Tämän takia eliitti pärjää hyvin koulutuksen kentällä. Alemmille luokille koulutuksen kulttuurin omaksuminen on paljon työläämpää ja koulussa menestyminen vaatii ponnisteluja. (Bourdieu 1974, sit. Harker 1990, 86 – 87.) Kysymys on Bourdieun termin symbolisesta väkivallasta, joka on keskittynyt erilaisille eliiteille eri kentillä. (Sanaksenaho 2006, 30 –

31.) Hallitsevat ryhmät käyttävät symbolista väkivaltaa siten, että keskustelut käydään heidän ehdoillaan. Tällöin ne, joilla on eniten kentällä tarvittavaa pääomaa pääsevät määrittelemään keskustelun edellytykset niin, etteivät kriittiset kannanotot edes pääse esiin. (Purhonen ym. 2006, 22.) Koulutuksen osalta ne, joilla on eniten pääomia, pääsevät määrittämään koulutuksen ihanteet, jotka he myös siirtävät kasvatuksessa lapsilleen.

Haastateltavien näkemykset edustavat Bourdieun esittämää koulutuksen näennäistä tasa-arvoa. Kaikkien koulujen opetus nähdään yhtä tasokkaana, omankaan asuinalueen koulut eivät ole ”mitään spesiaalikouluja”. Kuitenkin menestyminen koulussa vaatii resursseja, joita kaikilla oppilailla ei ole. Kyse on vanhempien taloudellisesta pääomasta, rahallisesta panostuksesta lapsiin. Tällainen näkemys kumoaa ajatuksen kaikille yhtäläisistä mahdollisuuksista koulutuksessa. Kuitenkin Elina ja Heidi kiirehtivät muistuttamaan haastatteluissaan, että vanhempien kulttuurisella pääomalla ja sen siirtämisellä lapsille on suuri merkitys sille, miten pärjää koulussa. Myös Anne korostaa, ettei pelkkä oikean koulun valinta vielä riitä. Annen mukaan koulumenestys ei ole ainoastaan yksilöstä kiinni, vaan sopiva seura on avaintekijä koulussa pärjäämiselle. Annelle taloudellinen pääoma ei takaa menestystä, vaan kyse on kaveripiirin yhteisestä kulttuurisesta pääomasta.

Siis vanhemmat haluaa lapsensa sellaseen kouluun, jossa on hyvintoimeentulevien lapset, koska ne kuvittelee, et sil on jotain vaikutusta. Kaikki tutkimukset osottaa, et eihän sillä oo hirveesti merkitystä. Joko menestyy tai ei. Riippuu siitä ihmisestä, ja mitä koulukavereita oli. Täähän on mun mielestä tällasta höttöä. (Anne, Ullanlinna)

Vaikka vanhempien suuri kulttuurinen pääoma ennen kaikkea mahdollistaa osallistumisen lapsen koulunkäyntiin, saattavat koulutetut vanhemmat puuttua liikaakin lastensa koulunkäyntiin.

Haagan vanhemmat voi olla paljon vaativampia asiakkaita. [...] Koska siellä vanhemmat vaatii ihan erilaisia asioita. Että minun lapseni pitää saada vain parasta, ja et siel voidaan, et vanhemmat on syynänny vaikka jonkun opetussuunnitelman läpi, et sit ne voi tarttua johonkin yksityiskohtaan ja kysyä opettajalta, että miten aiot opettaa tätä koodaamista meidän lapsillemme ja miten ei ole koko vuoden aikana tehty tällöisiä ja tällöisiä tehtäviä. (Heidi, Etelä-Haaga)

7.3 Luottamus yhteiskunnallisiin instituutioihin

Sanna Sanaksenaho (2006) on tutkinut Bourdieun taloudellisen, kulttuurisen ja sosiaalisen pääoman kautta suomalaisten luottamusta toisiin ihmisiin ja erilaisiin yhteiskunnallisiin instituutioihin. Sanaksenahon mukaan pääomarikkaat luottavat eniten toisiin ihmisiin sekä erilaisiin yhteiskunnallisiin toimijoihin. Pääomarikkaiden ja paljon kulttuurisia resursseja omaavien luottamus korostuu erityisesti hallinnon, oikeuslaitoksen ja poliittisten instituutioiden kohdalla. Sanaksenahon mukaan poliittisten instituutioiden legitimitetti perustuu pitkälti juuri korkeasti koulutettujen ja hyvätuloisten kaupunkilaisten tukeen. (emt., 112 – 114.)

Samankaltainen luottamus korostuu myös haastateltavien vastauksissa. Pääkaupunkiseudun eriarvoistumiskehitys huolestuttaa vastaajia. Jaana tuo esiin suhteellisen nopean maahanmuuton myötä Helsingin itäisen suurpiirin syntyneet maahanmuuttajakeskittymät, joiden eriytymistä hän pohtii oman asuinpaikkansa ja asemansa kautta.

[...] Vaikee ehkä nähdä, että semmoset huonommassa asemassa olevat [maahanmuuttajat] tälle alueelle muuttais. Mikä on toisaalta tietysti sitten tosi harmi, että alueet erilaistuu. Olis ehkä parempi, et ihmiset sit sekottuis. Mut sitten, että mäkin yritän pitää, et ois hyvin suvaitsevainen, mut toisaalta sitten taas ite miettii sitä, että... Kyllä sitä taas toisaalta kauheen itsekkäästi ajattelee, ettei halua ongelmia itseensä, tai lähelle sellasia ekstraongelmia. Että ois levottomuutta tai että joutuis huolehtimaan turvallisuudestaan tai lapsensa turvallisuudesta. Sillai just, että koululuokat ois rauhallisempia tai muuta. (Jaana, Kruununhaka)

Kuten sitaatista käy ilmi, on Jaana huolissaan yhteiskunnallista eriytymiskehityksestä puheen tasolla, mutta käytännössä tilanne on kuitenkin toisin. Jaana asuu sosioekonomisesti eriytyneellä alueella ja uskoo suvaitsevana ihmisenä – periaatteessa – sosiaalisen sekoittamisen politiikkaan. Samalla hän myöntää olevansa tyytyväinen siihen, etteivät ”extraongelmat” kosketa häntä.

Vaikka Suomen lähiöissä maahanmuuttajataustaisten asukkaiden osuus on huomattavasti pienempi kuin Ruotsissa, ovat haastateltavat huolestuneet Ruotsin lähiöissä tapahtuneista viimeaikaisista mellakoista. Useampikin haastateltava on seurannut Ruotsin

lähiömellakoiden uutisointia³. Haastateltavat arvioivat Ruotsin tilanteen kautta myös Suomen maahanmuuttopolitiikkaa ja kotouttamista. Sosiaalisen sekoittamisen politiikka on haastateltaville tuttu, kuten luvussa 5.3 käy ilmi heidän lähiöiden syntyhistorian tuntemuksestaan. Huolestumisestaan huolimatta haastateltavat ovat kuitenkin luottavaisia sen suhteen, että Suomessa sosiaalisen sekoittamisen politiikka ja onnistunut kotouttaminen ennaltaehkäisevät häiriökäyttäytymistä ja mellakoita.

Et sit ehkä päättäjät osaa, toivottavasti ainakin, tarttuu siihen, ettei se pääse ihan totaalisesti polarisoitumaan. Vaan et nyt kun havaitaan, et on tietyt alueet, jolla on tietyt mielikuvat, niin siihen asiaan voidaan vielä tehdä jotain. Siis ennen kun se on ihan täydellisesti riistäytynyt käsistä. Tai mikäs siinä, jos on maahanmuuttajakeskittymiä tai kerrostaloalueita. Mut niinkun Ruotsista on huomattu, niin se aiheuttaa aika paljon levottomuutta. Et sitä ei sit. Tai se ei oo kauheen kiva, ja hyvinkin ei-toivottu suunta. (Elina, Munkkiniemi)

Et kyl mun mielestä meidän täytyy miettiä sitä kotouttamista ja et siinä onnistutaan. Ja mun mielestä yks on just se, ettei ne asuinalueet eriarvostuis voimakkaasti. Ettei millekään alueelle muuttais vaan voimakkaasti pelkästään maahanmuuttajia. Ja että saadaan niitä kaupungin vuokra-asuntoja ja erilaisia noita aso- ja muita muotoja ympäriinsä kaikille asuinalueille tasaisesti. Et sehän on sit politiikkaa. (Heidi, Etelä-Haaga)

Helsingin niemellä ja jossain määrin kantakaupungissa laajemminkin on hyvin vähän Aratuettuja vuokra-asuntoja (ks. liite 1). Asunnot ovat yksityisomistuksessa. Helsingin kaupungin sosiaalisen sekoittamisen politiikka on syntynyt huomattavasti myöhemmin kuin keskustan asuntojen yksityisomistuspohja. Anne toteaaakin tilanteen olevan keskustan osalta erilainen kuin uudemmilla asuinalueilla, jossa asuntojen hallintamuodot vaihtelevat. Hänen mielestään Helsingin keskusta tulee aina olemaan elitistinen.

Mut nythän näitä [sosiaalista vuokra-asuntotuotantoa] ei tule niille varakkaille alueille, niin sanotusti. Kun ei ole varaa maksaa sellaisia vuokria. Niinkun kaupungin tai sosiaalitoimen tai kellään ei oo semmosta. Et pitää sit niitä laittaa jonnekin muualle. Et miten mä nyt tän sanoisin, et tää kehitys jotenkin kärjistyy myös siinä. Et nyt ei tuu näitä poikkeavuuksia sen takia, koska tää on niin kallista. (Anne, Ullanlinna)

³ Tukholman lähiössä, Rinkebyssä, syttyi vuoden 2017 helmikuussa väkivaltainen mellakka poliisin ammuttua etsintäkuulutettua henkilöä kohti. Rinkebyn väestöstä 90% on ulkomaalaistaustaisia. Rinkebyssä mellakoitsijat polttivat autoja ja ryöstelivät liikkeitä. Poliisi otti kiinni mellakoihin osallistuneita paikallisia asukkaita. HS kysyi mellakoiden jälkeisenä päivänä 23.2.2017 kaupunkimaantieteen professori Mari Vaattovaaralta voisivatko Rinkebyn kaltaiset mellakat tapahtua myös Suomessa. Juuri tämä kysymys on jäänyt haastateltavien mieleen.

7.4 Suhde rasismiin

Minna Seikkula (2017) on blogissaan käsitellyt valkoisuutta etuoikeutena sekä niin kutsutun *valkoisen tavallisuuden* oikeutuksia rasisistisille käytännöille. Seikkula tekee jaottelun valkoiseen äärimmäisyyteen ja valkoiseen tavallisuuteen. Valkoinen äärimmäisyys on helposti tunnistettavaa avointa rasismia; valkoista ylivaltaa korostavat ääriyhmät ovat rasisteja ja öykkäreitä. Sen sijaan valkoinen tavallisuus on arkista totunnaisuutta sekä näennäistä rasisminvastaisuutta ja ääriliikkeiden tuomitsemista. Se on kuitenkin vallitsevien olosuhteiden hyväksymistä ja rasisistisiä rakenteita ylläpitävää. Seikkulan mukaan hierarkkiset arviot ”hyvistä kouluista, mukavista asuinalueista, toivotuista naapureista, luotettavista vuokralaisista tai pätevistä asiantuntijoista saattavat toistaa valkoista tavallisuutta.”

Haastateltavat tuomitsevat kaikki yhteiskunnallisen, rakenteellisen rasismin. Kuitenkin kyse on myös valkoisesta tavallisuudesta. Anne asuu omien sanojensa mukaan valkoisella keskiluokkaisella alueella Ullanlinnassa (missä hänen mukaansa ei ole myöskään alueen kalleuden vuoksi ”poikkeavuuksia”). Hän myös toteaa näennäisten kielitaitovaatimusten taakse usein piiloutuvan paljon rakenteellista rasismia: ”Joo, me ollaan varmaan niin rasisteja. Ei me niitä haluta mihinkään. Ja sit kun aina painotetaan sitä, et pitää osata sitä kieltä. Eihän sitä... Sehän on vaan sellanen mekanismi, jolla sulkee ihmiset pois. Et se on mun mielestä ihan naurettavaa.”

Moni muukin haastateltava on Annen tavoin huomannut erinäisiä rasisistisiä käytäntöjä, kuten korkeat kielitaitovaatimukset. Niko muistuttaa, että maahanmuuttajat ovat keskenään hyvin eriarvoisessa asemassa: ”Jos tulis joku alue, jossa asuu pelkkii pelialan koodareita, jotka on muuttanut Suomeen tota jostain Espanjasta, niin se tuskin ois iso ongelma.”

Helena puolestaan toteaa, että maahanmuuttajiin suhtaudutaan eri tavoin ihonvärin tai kansalaisuuden perusteella. Häneen oli itse asuessaan ulkomailta suhtauduttu hyväksyvästi.

Oikein hyvin kyllä. No, kylhän nyt Ruotsissa naureskellaan suomalaisille ja niiden ruotsinkielelle. Muminspråk. Oikein hyvin kyllä, et en mä oo kokenut saaneeni osakseni minkäänlaisia ennakkoluuloja. Tietysti se nyt on, ikävä sanoa, mutta toki niinkun vaaleaihoisena ja vaaleatukkaisena, niin on se Euroopassa ja Yhdysvalloissakin ihan varmasti ainakin monta sataa kertaa helpompaa, et jos mä tulisin vaikka Afganistanista. Et onhan se ihan eri asia. (Helena, Kruununhaka)

Etninen tausta vaikuttaa myös sulautumiseen kantaväestöön.

Tai ainahan ihmisestä ei tiää, onko se maahanmuuttaja. Sehän voi näyttää silleen eurooppalaiselta. Vaikka kaikki ei oiskaan täältä. (Tuuli, Haukilahti)

Mut nehän [valkoihoiset maahanmuuttajat] on niin hyvin kotiutunut, et ei niistä. Et nehän puhuu niin hyvin suomea ja näin, et ne tietenkään saa mitään härdelliä aikaseksi. Et se ei ole sillä lailla mitenkään merkittävä asia. (Miia, Ullanlinna)

Mut munkkiniemeläisetkin nuoret tietysti aiheuttaa kaikenlaista, mut sitten kun maahanmuuttajanuoret sitten tunnistaa ulkonäöltä. Että sitten sen huomaa, että ahaa, tuolla taas joku roikkuu ratikan perässä. (Elina, Munkkiniemi)

Anne on äskettäin havahtunut tilanteessa, jossa hän tunsi ensimmäisen kerran Suomessa olevansa etnisessä vähemmistössä asioidessaan kauppakeskuksessa.

Niin yhtäkkiä mä huomasin, et mä oon ainoa valkoinen ihminen tässä. Eka kerta Suomessa. Siel oli ehkä jotain kakssataa ihmistä ja mä olin ainoa vaalea. Kaikki muut oli jostain muualta tulleita. Se oli musta jännä kokemus. (Anne, Ullanlinna)

Annen kokemus kauppakeskuksessa kertoo hyvin haastateltavien arjen etäisyydestä maahanmuuttajiin (ks. myös luku 6.4). Suhtautuminen maahanmuuttoon ja maahanmuuttajiin on myönteistä. Kuitenkin Annelle kyseessä on ”jännä kokemus”, jota hän ei voi kokea omalla asuinalueellaan Ullanlinnassa. Muut haastateltavat ovat samankaltaisessa tilanteessa omilla asuinalueillaan. Pääsääntöisesti maahanmuuttajien kohtaaminen tapahtuu jossain muualla kuin omalla asuinalueella ja on kaiken kaikkiaan etäistä. Jännät kokemukset tapahtuvat jossain muualla.

Haastateltavien käsitykset koulutuksesta, rasismista ja yhteiskunnallisista asioista ovat hyviä esimerkkejä haastateltavien laajasta kulttuurisesta pääomasta ja sen myötä omaksutuista yhteiskunnallisesti hyväksytyistä mielipiteistä. Käsitykset ovat selkeä osa haastateltavien habitusta ja identiteettiä. Haastateltavat arvostavat maksutonta koulutusta ja uskovat maahanmuuttajien kotouttamisen sekä sosiaalisen sekoittamisen politiikan

olevan tärkeä osa yhteiskunnallisen eriarvoisuuden ehkäisemistä. Kärjistäen nämä näkemykset kuuluvat leimallisesti suomalaisen yhteiskunnan egalitaristiseen eetokseen. Ne ovat sidoksissa suomalaisen hyvinvointiyhteiskunnan erityispiirteisiin, kuten sotien jälkeiseen jälleenrakentamiseen ja hyvinvointivaltion tulontasauksiin. Suomessa on korostettu yhtenäistä kansakuntaa ja kaikkien tasa-arvoa ja keskiluokkaisuutta (ks. esim. Kolbe 2007, 69 – 74).

Bourdieuun mukaan ranskalaisessa yhteiskunnassa eronteot eri yhteiskuntaluokkien välillä ovat selkeitä ja samalla selkeästi erottelevia. Jo se, mistä ihminen pitää, kertoo hänen yhteiskunnallisen asemansa. Bourdieuun mukaan alemmat luokat imitoivat yläluokan makua, siinä kuitenkin täysin onnistumatta. (emt. 167 – 171.) Haastattelujeni perusteella Suomessa eroja tuotetaan nimenomaan tosiasiallisia eroja häivyttämällä. Omaa parempaa asemaa saatetaan jopa hävetä. Haastateltavien kulttuurinen pääoma ilmenee sisäistettyinä kulttuurisesti hyväksytyinä mielipiteinä ja rajanvetoina alaspäin – tavallisuuden korostuksena – kuten seuraavassa luvussa esitän.

7.5 Tavallisuuden korostus

Kuten jo aiemmin todettua, haastateltavat ovat tietoisia oman asuinalueensa sosioekonomisesti hyväosuudesta. He korostavat asuinalueillaan asuvan ennen kaikkea korkeasti koulutettuja, ei niinkään hyvätulaisia ihmisiä. Kuitenkin asuinalueiden välillä on tosiasiallisia eroja myös tulotasossa. Nämä erot ovat alkaneet kasvaa 1990-luvun taloudellisen laman myötä ja kasvu jatkuu yhä edelleen 2010-luvulla (Kortteinen & Vaattovaara 2015).

Useassa suomalaisessa tutkimuksessa on todettu ihmisten korostavan tavallisuuttaan ja tasa-arvoa. Suomessa suhtaudutaan tavallisuuteen positiivisena ilmiönä. (Liikkanen 2009, 200.) Tällaista taustaa vasten on perusteltua tulkita haastateltavien asuinalueensa asukkaiden korkean koulutustason painotus tasa-arvon korostukseksi. Tuloeroista puhuminen kiinnittäisi konkreettisesti huomion tulojen epätasaiseen jakautumiseen ja sitä kautta ihmisten hyvin erilaisiin mahdollisuuksiin kuluttaa. Koulutuksen osalta on helpompi painottaa koulutuksen maksuttomuutta ja sitä kautta kaikille tasa-arvoisia

mahdollisuuksia kouluttautua. Suomalaisessa peruskoulujärjestelmässä koko ikäluokka opiskelee kaikille annettavan yhtenäisen opetuksen mukaisesti eikä kouluja ole jaettu tasokokeisiin perustuen (Tieteen termipankki 2017). Koulutus mahdollistaa, ainakin teoriassa. Korkeakoulutus antaa yksilölle kulttuurisia valmiuksia ymmärtää yhteiskuntaa, kenties jopa valmiuksia tunnistaa yhteiskunnallisesti sopivaksi koetut mielipiteet. Haastateltavat hallitsevat koulutuksensa myötä myös Suomessa arvostetun egalitaristisen puhutavan myös oman tavallisuuden osalta.

Myös Olli Löytyn (2015) mukaan erikoisuuden tavoittelu on Suomessa sopimatonta. Tavallisuuteen liitetään positiivisia attribuutteja. Löytyn mukaan esimerkiksi poliitikolle tavallisuus on etu: *”Tavalliseksi tunnustautuminen merkitsee monesti laskelmoitua askelta alaspäin kansan pariin”* (emt., 57). Samanlaista ilmiötä on vaikeampi kuvitella perinteisiin luokkayhteiskuntiin, joissa erot eri sosioekonomisten ryhmien välillä ovat selkeitä eikä tasa-arvoa erityisesti korosteta. Aineistoni haastateltavat sen sijaan kertovat asuinalueestaan siten, ettei ole mitenkään epätavallista tai ihmeellistä asua alueella, enemminkin alueella asuu ihan tavallisia työssäkäyviä ihmisiä. Helena korostaa, että eivät kaikki Kruununhaan asunnot maksa miljoonaa eivätkä kaikki naapurit ole *”jonkin sortin aatelisia”*. Alueen statusta tuodaan tietoisesti puheessa tavallisemmaksi. Näin ollen alue ei ole stigmatisoitunut liian hyväksi. Tavalliset asuinalueet eivät kärsi negatiivisesta tai Hiekkavuon (2015) esittelemästä positiivisesta alueellisesta stigmasta. Tavalliset alueet ovat neutraaleja, eivät ääripäitä.

Tavallisuuden korostuksesta kertoo myös se, etteivät haastateltavat juurikaan puhu omasta taloudellisesta asemastaan. Rahasta puhuminen toisi tosiasialliset tuloerot näkyviksi. Anne kertoo omasta hyvästä taloudellisesta tilanteestaan epäsuorasti mainitsemalla, että keskusta on liian elitistinen siksi, että asuminen keskustassa on niin kallista. Eräs haastateltava häpeää varakkuuttaan jopa niin paljon, etten aineistossani yksilöi häntä⁴. Toki tässä rahasta puhumattomuudessa on osittain kyse myös aineistoni rajauksesta, jossa en määritellyt mitään tiettyä ansiotulo- tai varallisuustasoa

⁴ Koen haastateltavan toivomuksen anonymiteetistä perustelluksi, koska analyysini kannalta hänen identiteetillään ei ole merkitystä. Kuka tahansa muukin haastateltavista saattaa olla ”varakas”, kenties heitä on useita. Ehkä tämä vain alleviivaa sitä häpeän määrää, joka varallisuuden kulttuurisesti liittyy.

haastateltaville (oletettavasti haastateltavien taloudellinen tilanne vaihtelee suurestikin). En myöskään suoraan kysynyt haastateltavien taloudellisesta tilanteesta. Haastateltavat sivusivat taloudellista pääomaa lähinnä puhuessaan toisista ihmisistä, kuten lähiöissä asuvien ihmisten tulotasosta tai joidenkin vanhempien heikommasta taloudellisesta tilanteesta, mikä vaikuttaa lasten menestymiseen koulussa.

Asumista hyväosaisella alueella perustellaan tavallisuutta korostavan puhutavan ja refleksiivisten pohdintojen kautta. Asumispreferenssien perustelutkin liittyvät ennen kaikkea urbaaniin elämäntyyliin ja erilaisiin kulttuurisiin arvostuksiin sekä vahvoihin sosiaalisiin suhteisiin. Kyse on kulttuurisen pääoman kautta tuotetuista yhteiskunnallisesti hyväksytyistä asumiseen liittyvistä orientaatioista sekä käsityksistä ja mielipiteistä, joiden kautta eronteot tehdään – ja oikeutetaan. Alueellisia eroja häivytetään tavallisuuspuheen avulla ja omaa sosioekonomista asemaa korostamatta.

8 Tulosten yhteenvetoa ja pohdintaa

Tässä tutkielmassa pyrin selvittämään työssäkäyvien, ylemmän korkeakoulututkinnon suorittaneiden ihmisten asumispreferenssejä sellaisilla pääkaupunkiseudun asuinalueilla, jotka ovat määritelmällisesti hyväosaisia. Useammassakin pääkaupunkiseudun alueellista eriytymistä koskevassa tutkimuksessa on havaittua korkeasti koulutettujen asuvan tietyillä asuinalueilla (Kortteinen ym. 2005b, Kiuru 2015, Kortteinen & Vaattovaara 2015). Halusin tietää, mikä heitä asuinalueissaan miellyttää ja miksi he ovat muuttaneet kyseiselle alueelle. Selvitin sitä, mitä he arvostavat asumisessaan. Kuitenkaan tutkielmani fokus ei ollut yksinomaan asumispreferensseissä, vaan myös korkeasti koulutettujen asumisvalintojen yhteydestä pääkaupunkiseudun alueelliseen eriytymiseen. Tilastollisesti hyväosaisiksi määritellyillä alueilla on vastakohtansa – huono-osaiset alueet – joilla asuu huomattavasti vähemmän haastateltavieni kaltaisia ihmisiä. Kiinnostukseni kohteenani oli tällainen hyväosaisuuteen liittyvä alueellinen eriytyminen. Lähestyin tätä tilastojen valossa todettua alueellista eriytymistä haastateltavien omien määritelmien ja käsitysten näkökulmasta. Kysyin suoraan, mikä tekee alueesta huonon ja millaisia perusteluita tälle on. Pyrin myös huomioimaan eriytymisilmiön sosioekonomista ja etnistä puolta.

Tutkimustuloksiani väitän, että korkeasti koulutettujen eronteot tulevat ymmärrettäviksi kulttuuriseen pääomaan kiinnittyvänä tietoisena hakeutumisena samankaltaisten ihmisten pariin. Perusteina toimivat kulttuurisen pääoman kautta ilmenevä urbaani asumisen elämäntyyli erilaisine arvostuksineen. Sosiaalisten suhteiden kautta perustellaan myös eriytymistä turvallisiksi koetuille alueille. Toiseksi nämä eronteot ja rajanvedot omasta hyväosaisesta asemasta alaspäin tehdään vaarojen ja niiden välttämisen kautta korostuneen neutraalisti ja sanoja harkiten. Alueellisesti määrittyvä turvattomuus selittää eriytymistä turvalliselle eli omalle asuinalueelle. Turvattomuus paikantuu toisaalle ja toisenlaisiin ihmisiin. Rajanvetoja ei kuitenkaan tehdä avoimesti alaspäin, vaan tietoisesti ja refleksiivisesti omaa tavallisuutta korostaen. Osa puheesta on jopa omaa sosioekonomista asemaa peittelevää, kun samanaikaisesti omilla asumisvalinnoilla sitä korostetaan. Tasa-arvoiseen koulutukseen, rasminvastaisuuteen ja vaarojen välttämiseen liittyvät eronteot ja tapa puhua ovat sosiaalisesti hyväksytyjä

homogeenisessa ja vahvan egalitaristisen eetoksen suomalaisessa yhteiskunnassa. Tulokset poikkeavat selvästi Bourdieun esittämästä eroja avoimesti korostavasta ranskalaisesta yhteiskunnasta. Tämä erontekojen toisenlainen dynamiikka on jäänyt suomalaisessa distinktioteoriaa soveltavassa tutkimuksessa liiankin vähäiselle huomiolle. On suotta väitetty, ettei erontekoja suomalaisesta yhteiskunnasta löydy (ks. Purhonen ym. 2014, 21 – 25). Päinvastoin, eronteot on vain ymmärrettävä toisin kuin vertaamalla niitä muualla havaittuihin selkeisiin vastakkainasetteluihin.

Edellisestä huolimatta on konkreettisten asumispreferenssien kohdalla mahdollista pohtia asumispreferenssejä myös jonkinlaisena osoituksena legitiimistä mausta. Perusteluina omille asumispreferensseille käytetään urbaania asumisen elämäntyyliä ja tiettyjä esteettisiä, historiallisia ja sosiaaliin suhteisiin liittyviä arvostuksia. Esteettiset arvostukset ovat Bourdieun mukaan myös hyvän maun osoituksia. Voisiko olla niin, että haastateltavien mielestä vanhoissa taloissa ja alueilla, joissa on historiallisia kerrostumia, asuminen edustaa hyvää makua? Ovathan uudemmat asuinalueet osan mielestä esteettisesti rumia. Haastateltavien ei ole pakko asua näillä alueilla toisin kuin niiden, joilla ei ole varaa valita. Haastateltavien ei tarvitse valita välttämättömyyden makua toisin kuin niiden, joiden on pidettävä siitä, mitä heillä on (ks. Bourdieu 2010 373 – 397).

Tutkielmani tulosten tulkinnalla on toki rajoituksensa, jotka on syytä pitää mielessä. Aineistoni on vain pieni näyte, joten tulokset eivät sellaisenaan ole yleistettävissä. Lisäksi on muistettava, että haastatteluihin sisältyy usein erilaisia virhelähteitä. Haastateltavat voivat olla taipuvaisia antamaan sosiaalisesti hyväksyttyjä vastauksia. Joskus haastateltavan vastaukset poikkeavat suuresti siitä, miten hän todellisuudessa toimii. (Hirsjärvi & Hurme 2001, 35; Hirsjärvi ym. 2009, 207.) Bourdieu itse puhuu yläluokan kyvystä manipuloida haastattelutilannetta ja sosiaalisesta kyvystä keskustella kohteliaasti mitään oikeastaan sanomatta. (Bourdieu 2010, 170). Aineistoni kohdalla tätäkään vaihtoehtoa ei voi täysin sulkea pois. Kyseessä oli vain tunnin kestävä kertaluonteinen haastattelu, jossa ei pääse syvemmälle haastateltavien todellisiin mielipiteisiin saatikka haastateltavien toimintaan. Lopulta kyse on siitä, kuinka uskottavia tulkintani ovat.

Tulosten uskottavuutta kuitenkin puoltaa se, että haastateltavien vastaukset olivat keskenään hyvin samankaltaisia. Analyysivaiheessa etsin eriäviä mielipiteitä tai eroja asuinalueiden välillä, mutta en yksinkertaisesti löytänyt niitä. Olenkin läpi tutkielmani useimmiten viitannut haastateltaviini yhtenä yhtenäisenä ryhmänä. Siteeraamani haastateltavat ovat puhuneet koko joukon puolesta. Osoituksena tästä ovat haastateltavien asumispreferenssit. Merkittävää onkin sisäinen urbaani elämäntyyli, tapa mieltää asuminen. Asuinalueen sijainti ei itsessään ole selitä elämäntyyliä. Paikka voi olla yhtä hyvin Haukilahti, Etelä-Haaga tai Ullanlinna, kunhan vain urbaani elämäntyyli on alueella mahdollista.

Alueellinen eriytyminen on myös tahatonta. Alueet eriytyvät myös siten, että joillekin alueille ei yksinkertaisesti ole asiaa. Päivittäinen liikkuminen tapahtuu työpaikan, kodin ja harrastusten välillä. Kyse ei aina ole tietoisesta tai ohjelmallisesta tietyn alueen välttelystä ja eristäytymisestä omalle alueelle. Joskus on puhtaasti kysymys sijainnista. Siksipä olisikin tärkeää tutkia uusia pääkaupunkiseudulle rakennettuja ja rakennettavia urbaaneiksi suunniteltuja asuinalueita, joissa asuntojen hallintamuodot vaihtelevat. Esimerkiksi Jätkäsaarella tai Kalasatamassa on paljon urbaaniin asumisen elämäntyyliin kuuluvia elementtejä: ne ovat hyvien kulkuyhteyksien päässä ja urbaanin tiiviisti rakennettuja. Molempia asuinalueita yhdistää se, että ne on rakennettu entisille satama-alueille, jossa ei ole ollut aiempaa asuntokantaa. Omistusasuntojen hinnat ovat näillä uusilla asuinalueilla ovat korkeita ja toisaalta taas alueille on sosiaalisen sekoittamispolitiikan mukaista Ara-tuettua asuntokantaa. Kyseessä on siis hyvin samankaltainen asetelma kuin lähiöiden synnyssä 1960- ja 1970-luvuilla: uudelle asuinalueelle muuttaa paljon ihmisiä erilaisista taustoista. Tärkeä jatkotutkimuksen paikka olisikin tarkastella Bourdieun distinktioteoreettisesta näkökulmasta asumista näillä alueilla, joissa aiemmin tyhjiin tilaan on muuttanut pääomakombinaatioiltaan hyvin erilaisia ihmisiä. Olisikin mielenkiintoista selvittää erilaisten ryhmien asumispreferenssejä ja käsityksiä naapureistaan 2010-luvun monikulttuurisessa Suomessa.

LÄHTEET

Alasuutari, Pertti. (1999). Laadullinen tutkimus (3. uud. p.). Tampere: Vastapaino.

Bernelius, Venla. (2013). Eriytyvät kaupunkikoulut: Helsingin peruskoulujen oppilaspohjan erot, perheiden kouluvalinnat ja oppimistuloksiin liittyvät aluevaikutukset osana kaupungin eriytymiskehitystä. Helsinki: Helsingin kaupungin tietokeskus.

Bourdieu, Pierre [1984] (2010). *Distinction: A Social Critique of the Judgement of Taste*. London: Routledge.

Bråmås, Åsa. (2006). "White flight?": The production and reproduction of immigrant concentration areas in Swedish cities, 1990 – 2000. *Urban Studies*, 43:7, 1127 – 1146.

Eskola, Jari & Suoranta, Juha. (1998). *Johdatus laadulliseen tutkimukseen*. Rovaniemi: Lapin yliopisto.

Harker Richard (1990). Bourdieu - Education and Reproduction. Teoksessa Harker Richard & Mahar, Cheleen & Wilkes Chris (toim.) (1990). *An Introduction to the Work of Pierre Bourdieu*. London: Palgrave Macmillan. 86 – 108.

Hiekkavuo, Aino (2015). "En mielelläni kerro muille, missä asun" - Asuinalueiden stigmatisoituminen pääkaupunkiseudulla. Pro gradu -tutkielma, Helsingin yliopisto.

Hirsjärvi, Sinikka & Hurme, Helena (2001). *Tutkimushaastattelu: Teemahaastattelun teoria ja käytäntö*. Helsinki: Helsinki University Press.

Hirsjärvi, Sirkka & Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula (2009). *Tutki ja kirjoita* (15. uud. p.). Helsinki: Tammi.

Hirvonen, Jukka (2010): Ammattiluokat, urbaanisuus ja asuminen. Teoksessa Lehtonen, Hilka et al.: *Asutaan urbaanisti! Laadukkaaseen kaupunkiasumiseen yhteisellä kehittelyllä. Yhdyskuntasuunnittelun tutkimus- ja koulutuskeskuksen julkaisuja B 99*, 29 – 61.

Hyötyläinen, Mika & Haila; Anne (2017). Entrepreneurial public real estate policy: The case of Eiranranta, Helsinki. *Geoforum*. 1 – 8.

Juntto, Anneli (2007). *Suomalaisten asumistoiveet ja mahdollisuudet*. Helsinki: Tilastokeskus: Ympäristöministeriö.

Jallinoja, Riitta (1997). Asumisen tavat ja tyylit. Teoksessa Taipale, Kaarin (1997). *Koti Helsingissä: Uraanin asumisen tulevaisuus*. Helsinki: Helsingin kaupungin tietokeskus. 147 – 167.

Kahma, Nina (2011). *Yhteiskuntaluokka ja maku*. Helsinki: Unigrafia.

Kainulainen, Sakari & Saari, Juho (2013). Koettu huono-osaisuus Suomessa. Teoksessa Niemelä, Mikko & Saari, Juho (toim.) (2013). Huono-osaisten hyvinvointi Suomessa. Helsinki: Kelan tutkimusosasto. 22 – 44.

Kauppinen, Timo M. & Saikku, Peppi & Kokko Riitta-Liisa (2010). Työttömyys ja huono-osaisuuden kasautuminen. Teoksessa Vaarama, Marja & Moisio, Pasi & Karvonen, Sakari (toim.) (2010). Suomalaisten hyvinvointi 2010. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos (THL). 234 – 251.

Karhula, Aleksi (2011). Korkeakoulutetun väestön sijoittuminen pääkaupunkiseudulla. Pro gradu -tutkielma, Helsingin yliopisto.

Kemppainen, Teemu & Lönnqvist, Henrik & Tuominen, Martti (2014). Turvattomuus ei jakaudu tasan. Mitkä asuinalueen piirteet selittävät helsinkiläisten kokemaa turvattomuutta? Yhteiskuntapolitiikka 79:1, 5 – 20.

Kemppainen, Teemu (2017). Disorder and insecurity in residential context: A study focusing on Finnish suburban housing estates built in the 1960s and 1970s. Helsinki: Helsingin kaupunki, kaupunginkanslia, kaupunkitutkimus ja -tilastot.

Kolbe, Laura (2007). Kaksi Suomea ja koulutettu keskiluokka. Teoksessa Järvinen, Katriina & Kolbe, Laura (2007). Luokkaretkellä hyvinvointiyhteiskunnassa. Helsinki: Kirjapaja. 65 – 74.

Kortteinen, Matti & Lankinen, Markku & Vaattovaara, Mari (1999). Pääkaupunkiseudun kehitys 1990-luvulla: kohti uudenlaista eriytymistä. Yhteiskuntapolitiikka 64:5–6, 411–421.

Kortteinen, Matti & Vaattovaara, Mari (2000). Onko osa Helsingistä alikehityksen kierteessä? Yhteiskuntapolitiikka 65:2, 115–124.

Kortteinen, Matti & Tuominen, Martti & Vaattovaara, Mari (2005a). Asumistoiveet, sosiaalinen epäjärjestys ja kaupunkisuunnittelu pääkaupunkiseudulla. Yhteiskuntapolitiikka 70:2, 121–131.

Kortteinen, Matti, Vaattovaara, Mari & Alasuutari, Pertti (2005b). Eliitin eriytymisestä pääkaupunkiseudulla. Yhteiskuntapolitiikka 70:5, 475 – 487.

Kortteinen, Matti & Vaattovaara, Mari (2015): Segregaation aika. Yhteiskuntapolitiikka 80:6, 562 – 574.

Kosunen, Sonja & Seppänen, Piia (2015). The transmission of capital and a feel for the game: Upper-class school choice in Finland. Acta Sociologica 58:4, 329 – 342.

Kyttä, Marketta & Pahkasalo, Katariina & Vaattovaara, Mari (2010). Asuminen – eletty unelma. Teoksessa Juntto, Anneli (toim.) (2010). Asumisen unelmat ja arki. Suomalainen asuminen muutoksessa. Helsinki: Gaudeamus. 91 – 120.

Lapinleimu, Maarit (2008). Pikkukauppoja ja pyöräteitä. Teoksessa Lehtonen, Hilikka & Norvasuo, Markku (toim.) (2008). Asuttaisiinko toisin?: Kaupunkiasumisen uusia konsepteja kartoittamassa. Espoo: Teknillinen korkeakoulu. 213 – 238.

Lehtonen, Hilikka & Norvasuo, Markku (toim.) (2008). Asuttaisiinko toisin?: Kaupunkiasumisen uusia konsepteja kartoittamassa. Espoo: Teknillinen korkeakoulu.

Lilius, Johanna (2008). Koti keskellä kaupunkia: Keskusta lapsiperheen asuinalueena, esimerkkeinä Tukholma ja Helsinki. Pro gradu -tutkielma, Helsingin yliopisto.

Löytty, Olli (2015). Erikoisen tavallinen suomalaisuus. Teoksessa Lehtonen, Mikko & Löytty, Olli & Ruuska, Pekka (2015). Suomi toisin sanoen. Helsinki: Vastapaino. 39 – 62.

Mäenpää, Pasi (2008). Avara urbanismi. Yritys ymmärtää suomalainen kaupunki toisin. Teoksessa Lehtonen, Hilikka & Norvasuo, Markku (toim.) (2008). Asuttaisiinko toisin?: Kaupunkiasumisen uusia konsepteja kartoittamassa. Espoo: Teknillinen korkeakoulu. 21 – 48.

Mäkelä, Johanna (2000). Pierre Bourdieu – erottautumisen teoreetikko. Teoksessa Heiskala, Risto (toim.): Sosiologisen teorian nykysuuntauksia. Tampere: Gaudeamus. 243–269.

Niemelä, Mikko (2007): Oma vika, epäonni vai rakenne?: suomalaisten köyhyyden syitä koskevat mielipiteet. Yhteiskuntapolitiikka 72:6, 585 – 598.

Palen, J. John & London, Bruce (toim.) (1984). Gentrification, displacement, and neighborhood revitalization. Suny Press. Introduction 1 – 27.

Rasinkangas, Jarkko (2013): "Sosiaalinen eriytyminen Turun kaupunkiseudulla. Tutkimus asumisen alueellisista muutoksista ja asumispreferensseistä.". Turku: Siirtolaisinstituutti.

Ratvio, Rami (2012). Elämää keskustassa ja kaupunkiseudun reunoilla. Urbaani ja jälkiesikaupungillinen elämäntyyli asumisen valinnoissa ja arkiliikkumisessa Helsingin seudulla. Helsinki: Unigrafia.

Ruusuvuori, Johanna & Tiittula (2005). Tutkimushaastattelu ja vuorovaikutus. Teoksessa Ruusuvuori, Johanna & Tiittula, Liisa (toim.) (2005). Haastattelu. Tutkimus, tilanteet ja vuorovaikutus. Tampere: Vastapaino. 22 – 56.

Ronkainen, Suvi; Pehkonen, Leila; Lindblom-Ylänne, Sari & Paavilainen, Eija (2011): Tutkimuksen voimasanat. Helsinki: WSOYpro.

Purhonen, Semi & Rahkonen, Keijo & Roos, J. P. (2006). Bourdieun sosiologian merkitys ja ominaislaatu. Teoksessa Purhonen, Semi & Roos, J. P. (toim.) (2006): Bourdieu ja minä. Tampere: Vastapaino. 7 – 55.

Purhonen, Semi; Gronow, Jukka; Heikkilä, Riie; Kahma, Nina; Rahkonen, Keijo & Toikka, Arho (2014). *Suomalainen maku: Kulttuuripääoma, kulutus ja elämäntyylien eriytyminen*. Helsinki: Gaudeamus

Sanaksenaho, Sanna (2006). *Eriarvoisuus ja luottamus 2000-luvun taitteen Suomessa: bourdieulainen näkökulma*. Jyväskylän yliopisto.

Savage, Michael & Bagnall, Gaynor & Longhurst, Brian (2005). *Globalization and Belonging*. London; Thousand Oaks, Calif.: SAGE.

Schiefer, David & van der Noll, Jolanda. (2017). The Essentials of Social Cohesion: A Literature Review. *Social Indicators Research* 132:2, 579 – 603.

Silverman, David (2006). *Interpreting qualitative data: Methods for analysing talk, text and interaction* (3rd ed.). London: SAGE.

Sjöblom-Immala, Heli (2010). Kymmenen vuotta Suomeen tulosta. *Maahanmuuttajat työmarkkinoilla*. *Alue ja ympäristö* 39:2, 61 – 68.

Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli (2009). *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi* (6., uud. laitos.). Helsinki: Tammi.

Vaattovaara, Mari & Kortteinen, Matti (2003): Beyond polarisation versus professionalisation? A case study of the development of the Helsinki region, Finland. *Urban Studies* 40:11, 2127–2145.

Vanttaja, Markku & Järvinen, Tero (1998): Koulutus, eriarvoisuus ja koettu marginaalisuus. *Yhteiskuntapolitiikka* 63:4, 350 – 356.

Vilkama, Katja (2011). *Kantaväestön ja maahanmuuttajataustaisten asukkaiden alueellinen eriytyminen ja muuttoliike pääkaupunkiseudulla*. Helsinki: Helsingin kaupungin tietokeskus.

Vilkama, Katja, Ahola, Susanna & Vaattovaara, Mari (2016). Välttelyä vai vetovoimaa?: Asuin ympäristön vaikutus asuinalueilla viihtymiseen ja muuttopäätöksiin pääkaupunkiseudulla. Helsinki: Helsingin kaupungin tietokeskus.

Vilkama, Katja & Vaattovaara, Mari (2015). Keskiluokka kuin kotonaan? Kokemuksia sosioekonomisesti heikoimmilla alueilla asumisesta pääkaupunkiseudulla. *Yhteiskuntapolitiikka* 80:3, 207 – 220.

Virtanen, Hanna (2008). Somali- ja venäläistaustaisten asumistoiveet ja -valinnat pääkaupunkiseudulla. *Yhteiskuntapolitiikka* 73:6, 640 – 651.

Wacquant, Loïc J. D. (2008). *Urban outcasts: A comparative sociology of advanced marginality*. Cambridge: Polity.

Watt, Paul (2009). Living in an oasis: middle-class disaffiliation and selective belonging in an English suburb. *Environment and Planning A* 2009, volume 41, 2874 – 2892.

Waris, Heikki [1932] (2016). Työläisyhteiskunnan syntyminen Helsingin Pitkäsillan pohjoispuolelle. Helsinki: Into.

Wikhall, Maria (2002). Culture as Regional Attraction: Migration Decisions of Highly Educated in a Swedish context. Preliminary version. ERSA-conference 2002.

Ærø, Thorkild (2006). Residential Choice from a Lifestyle Perspective. *Housing, Theory and Society*, 23:2, 109-130.

Muut lähteet:

Eerola, Essi & Saarimaa, Tuukka (2013). Vuokrataso Helsingin ARA-asuntokannassa. Helsinki: VATT Tutkimukset 175/2013.
<http://vatt.fi/documents/2956369/3012249/t175.pdf/a12184d0-7de8-4b71-99cd-4e87ba601db2>, luettu 5.9.2017.

Espoo alueittain 2015: Analyysit teemoittain ja suuralueittain. Espoo: Tietoisku 7/2016.
<http://www.espoo.fi/download/noname/%7B498E81B4-92B3-4A69-808A-DDDD33470E7D%7D/73080>, luettu 2.5.2017.

Helsinki alueittain 2016. Helsinki: Tietokeskus.
https://www.hel.fi/hel2/tietokeskus/julkaisut/pdf/17_03_27_Helsinki_alueittain_2016_Tikkanen.pdf, luettu 2.5.2017.

Hiekkavuo, Aino (2017). Helsingin ulkomaalaistaustainen väestö vuonna 2016
 Helsinki: Helsingin kaupungin tietokeskus. Luettu 6.11.2017
https://www.hel.fi/hel2/tietokeskus/julkaisut/pdf/17_01_13_Tilastoja_1_Hiekkavuo.pdf

Jaakkola, Magdalena (2009). Maahanmuuttajat suomalaisten näkökulmasta. Asennemuutokset. www.hel.fi/.../julkaisut/pdf/09_02_19_Tutkimus_Jaakkola.pdf, luettu 20.9.2017.

Kiuru, Juho (2015). Pääkaupunkiseudun hyvä- ja huono-osaiset klusterit ja niiden muutos 2007-2012. *Yhdyskuntasuunnittelu - The Finnish Journal of Urban Studies* 4: 53. <http://www.yss.fi/journal/paakaupunkiseudun-hyva-ja-huono-osaiset-klusterit-ja-niiden-muutos-2007-2012/>, luettu 12.9.2017.

Myytyjen asuntojen tilastot <http://www.asuntojenhinnat.fi/myytyjen-asuntojen-tilastot>, luettu 1.6.2017.

Ranto, Sanna (2017). Väestön koulutusrakenne Helsingissä. Tilastoja 2017:4. Helsinki: Tietokeskus.
https://www.hel.fi/hel2/tietokeskus/julkaisut/pdf/17_06_29_Tilastoja_4_Ranto.pdf, luettu 4.9.2017

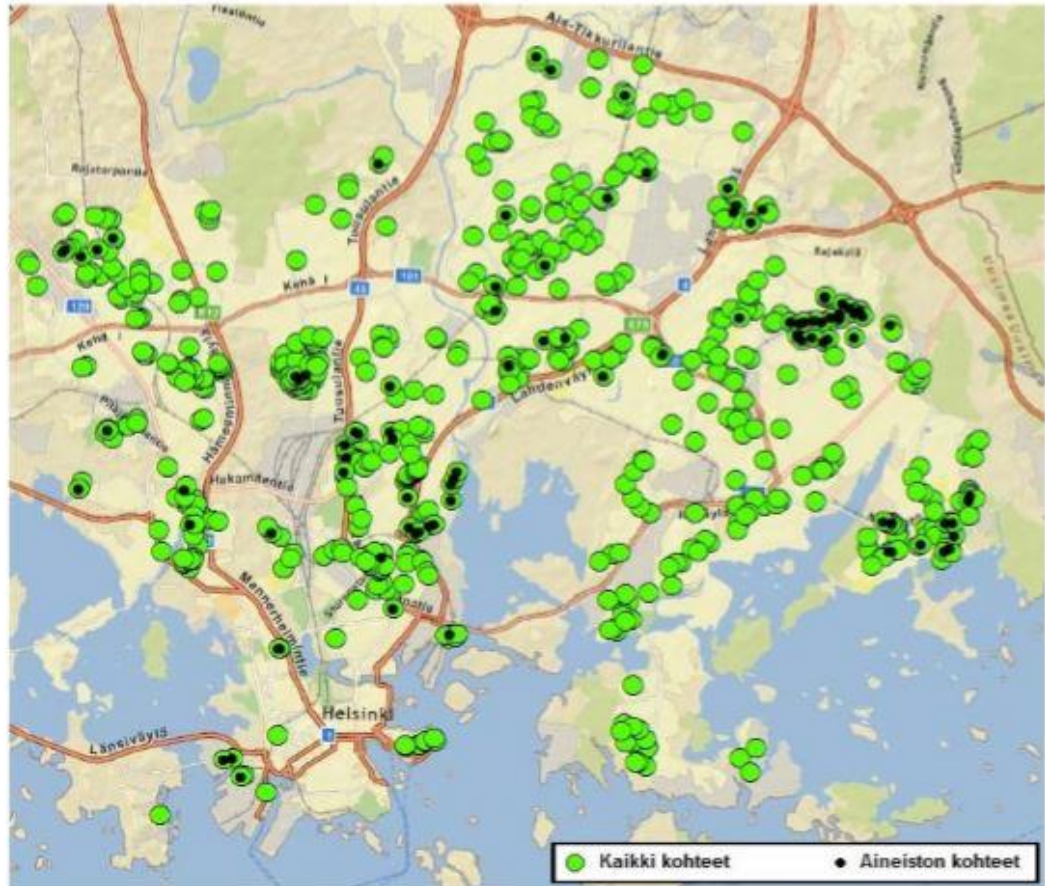
Saukkonen, Pasi (2016). Maahanmuuttajien työllistyminen Helsingissä. Kvartti 2016:4.
<http://www.kvartti.fi/fi/artikkelit/maahanmuuttajien-tyollistyminen-helsingissa> luettu 14.11.2017.

Seikkula, Minna (2017). Rohkeus-blogi: Valkoisuuden luokkajako.
<https://koneensaatio.fi/blogi/valkoisuuden-luokkajako/>, luettu 10.10.2017.

Tieteen termipankki (2017). Hakusana yhtenäiskoulu.
<http://tieteentermipankki.fi/wiki/Kasvatustieteet:yhtenaiskoulu>, luettu 19.12.2017

LIITE 1

KARTTA ARA-ASUNNOISTA

Kuva 1. Helsingin kaupungin omistamien tavallisten ARA-asuntojen sijainti (kaikki kohteet ja tutkimusaineiston kohteet)

□

□

Kuvakaappaus, alkuperäinen Eerola & Saarimaa 2013, 11

LIITE 2

TUTKIMUSKUTSU

Olen sosiologian pääaineopiskelija ja teen pro gradu -tutkielmaani Helsingin yliopiston sosiaalitieteiden laitokselle. Kiinnostuksen kohteenani ovat korkeakoulutettujen asumisvalinnat. Etsin vapaaehtoisia haastattelututkimukseeni kertomaan asumispreferensseistään, suhteestaan asuinalueeseensa sekä muihin alueisiin ja niiden asukkaisiin. Olen valinnut tarkasteluni kohteeksi asuinalueita, joissa korkeakoulutettujen osuus on suuri. Tällaisia alueita ovat muun muassa Helsinginniemi ja pääkaupunkiseudun länsipainotteisesti sijoittuvat omakotivaltaiset alueet.

Haastattelut kestävät noin tunnin ja ne ovat luottamuksellisia. Nauhoitan haastattelut, jonka jälkeen muutan ne tekstitiedostoiksi. Anonymisoin haastattelut niin, ettei yksittäistä vastaajaa pysty tunnistamaan. Tutkimukseen osallistuminen on vapaaehtoista ja oman osallistumisensa tutkimukseen saa keskeyttää missä tahansa vaiheessa.

Haastatteluaineistoa käytetään ainoastaan tutkimuksellisiin tarkoituksiin.

Mikäli olet kiinnostunut osallistumaan tutkimukseen, otathan yhteyttä, niin katsotaan sinulle parhaiten sopiva ajankohta ja paikka haastattelua varten. Annan myös mielelläni lisätietoa tutkimuksestani.

Paula Jääskeläinen

paula.p.jaaskelainen@helsinki.fi, puh. 050 xxx xxxx

Valtiotieteellinen tiedekunta, Helsingin yliopisto

Pro gradu -tutkielmani ohjaajana toimii professori Matti Kortteinen (spostiosoite) ja seminaarin vetäjänä dosentti Tiina Arppe (spostiosoite)

LIITE 3

HAASTATTELURUNKO

Haastattelukysymykset hyväosaisten asumispreferensseistä ja käsityksistä huono-osaisuudesta.

Kaikkia kohtia on tarkoitus täydentää vastauksista riippuen lisäkysymyksillä.

Asumishistoria:

Mistä olet kotoisin?

Missä kaikkialla olet asunut ja mistä olet muuttanut tänne?

Asumishistoriaa voi täydentää kysymyksillä. Asuitko lapsena omakotitalossa jne.?
Missä asuit opiskeluaikanasi?

Kuinka kauan olet asunut alueella?

Asumispreferenssit:

Miksi olet muuttanut tänne?

Onko alueella asuminen oma valintasi? Ts. voisiko alueella asumiseen vaikuttaa puolison toiveet/lasten koulut/perintö/alueen status ym.?

Mitkä ovat alueen hyvät puolet? (luonto, päiväkodit, kodit, palvelut, työpaikan läheisyys jne.)

Alueen huonot puolet?

Mitä alueelta puuttuu? Tai onko alueella jotain, mitä mielestäsi ei pitäisi olla?

Mitä teet alueella? Ja kenen kanssa? Esim. onko työpaikka alueella? Vapaa-ajan harrastukset? Ystävät? Palvelut ja ostokset? Päiväkotiin/kouluun lasten vieminen?

Alueen status:

Millainen on alueen maine/mielikuva? Omasta mielestäsi? Mitä muut, ei-paikalliset, ajattelevat?

Millaisia ihmisiä alueella asuu? Oletko itse tyypillinen asukas?

Missä muualla voisit asua? Voisitko asua keskustassa/omakotitalossa? Millaisia ihmisiä asuu paikassa X? (Eri tyyppisten alueiden vertailu keskenään)

Missä asuisit, jos saisit valita täysin vapaasti, mistään välittämättä?

Huono-osaisuus ja ”huonot” alueet:

Millaista mielestäsi on huono-osaisuus? Miten määrittelisit?

Millainen on mielestäsi huono alue? Mikä tekee siitä sellaisen? (Voiko sellaisen nimetä?)

Keitä huonolla alueella mielestäsi asuu? Oletko mielestäsi asunut joskus huonolla alueella? Jos niin, mikä siitä teki sinulle sellaisen?

Missä et haluaisi asua? Miksi?

Haluaisitko vielä sanoa jotain?